

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji dla Gminy Pajęczno

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Sfera społeczna.....	5
3. Sfera gospodarcza	26
4. Analiza środowiska naturalnego	36
5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne.....	47
6. Problemy techniczne	59
7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	68
Spis rysunków	83
Spis fotografii	83
Spis map	83
Spis tabel	83
Spis wykresów.....	84

1. Wstęp

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, *Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji (Art.2).* Przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

gospodarczych

w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub

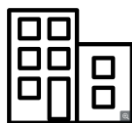
środowiskowych

w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub

przestrzenno-funkcjonalnych

w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub

technicznych

w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Delimitacja obszarów zdegradowanych na terenie Gminy Pajęczno została przeprowadzona w oparciu o podział gminy na niepodzielne jednostki analityczne, stanowiące całość pod względem funkcjonalnym i społecznym. Dla tych jednostek zebrano i przetworzono dane opisujące sferę: społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną oraz techniczną. Dokonując podziału Gminy Pajęczno na jednostki analityczne skorzystano z istniejącego już podziału administracyjnego, a zatem w ramach jednostek analitycznych wyznaczono Miasto Pajęczno oraz 21 sołectw.

Użyte do diagnozy dane zostały udostępnione przez: Urząd Miejski w Pajęcznie, Miejsko Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie oraz Powiatowy Urząd Pracy w Pajęcznie. Częściowo dane zostały pozyskane również z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego.

Na potrzeby diagnozy zebrano dane umożliwiające zbadanie sfery społecznej – m.in. liczba i struktura wieku mieszkańców, ruch naturalny ludności, migracje, poziom bezrobocia czy liczba beneficjentów pomocy społecznej, z uwzględnieniem najczęściej występujących przesłanek dla jej udzielenia.

W sferze gospodarczej skupiono się przede wszystkim na zbadaniu aktywności gospodarczej w poszczególnych jednostkach analitycznych.

W sferze technicznej oraz sferze przestrzenno-funkcjonalnej zbadano dostępność infrastruktury publicznej, a także stan techniczny gminnego zasobu mieszkaniowego.

Wszystkie wskaźniki oraz przedstawione dane liczbowe zawierają informacje o zakresie czasowym jakiego dotyczą. Ma to na celu uszczegółowienie i przedstawienie występowania w czasie danego zjawiska negatywnego. Większość danych dotyczy lat 2019-2022 (dane do przeprowadzenia diagnozy zbierane były w 2023 i 2024 roku, z tego względu lata 2023-2024 nie zostały uwzględnione w obliczeniach – wskaźniki nie dotyczyłyby całego roku, a jedynie jego części, co zafałszowałoby wyniki).

Przeprowadzona została również wizja lokalna.

Dodatkowo, Urząd Miejski w Pajęcznie udostępnił wyniki badania ankietowego prowadzonego w gminie w IV kwartale 2023 roku. Odpowiedzi mieszkańców dostarczyły wielu cennych informacji i wskazówek dotyczących rewitalizacji.

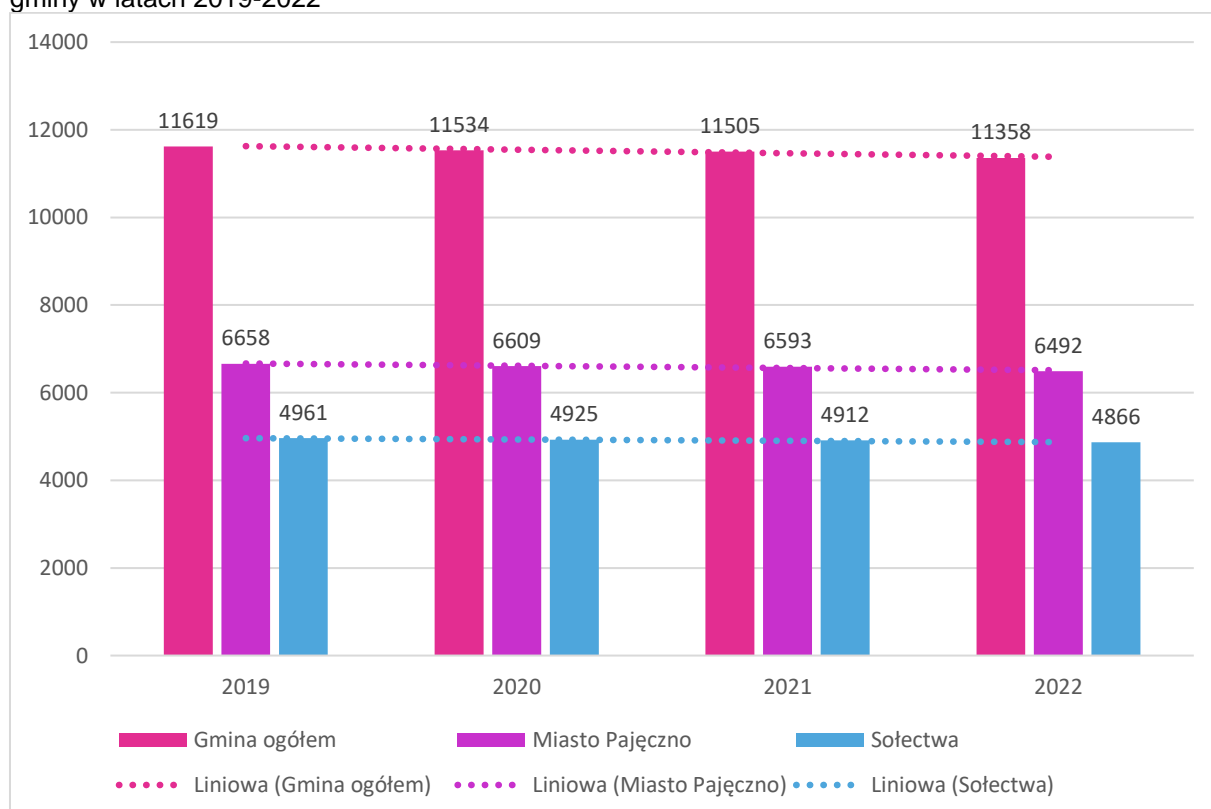
Pamiętać należy, iż zgodnie z art. 10 pkt 1 ustawy o rewitalizacji obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy.

2. Sfera społeczna

LICZBA LUDNOŚCI

Poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby mieszkańców Gminy Pajęczno w latach 2019-2022, udostępnione przez Urząd Miejski w Pajęcznie. W 2022 roku liczba ludności ogółem wyniosła 11358 mieszkańców, z czego 57,15% stanowili mieszkańcy miasta. Liczba mieszkańców gminy zmniejsza się, zarówno na obszarze miasta jak i na obszarze wiejskim. Na wykresie poniżej przedstawiono te zależności.

Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Pajęczno w podziale na Miasto Pajęczno oraz obszar wiejski gminy w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

W latach 2019-2022 liczba mieszkańców gminy ogółem zmniejszyła się o (-2,25%) wartości z 2019 roku, na obszarze miasta o (-2,49%), zaś na obszarze wiejskim ogółem o (-1,91%).

Zjawisko negatywne: zmniejszająca się liczba mieszkańców Gminy Pajęczno

- Wskaźnik: różnica w liczbie mieszkańców w roku 2022 w stosunku do roku 2019 [%]

W tabeli poniżej przedstawiono liczbę mieszkańców Gminy Pajęczno ogółem oraz z uwzględnieniem obszaru Miasta Pajęczna, a także sołectw na obszarze wiejskim gminy. Obliczono wskaźniki dla każdego z obszarów, a następnie kolorem oznaczono wartości niższe od wskaźnika dla gminy ogółem. Obszar objęty zjawiskiem negatywnym obejmuje Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów A, Dylów

Rządowy, Niwiska Dolne, Niwiska Górne, Ładzin, Łężce, Podmurowaniec, Siedlec, Wydrzynów oraz Tuszyn.

Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Pajęczno z podziałem na Miasto Pajęczno oraz sołectwa - stan na 31 grudnia w latach 2019-2022

obszar	Liczba ludności ogółem				różnica [%] 2022 r./ 2019 r.
	2019	2020	2021	2022	
Gmina ogółem	11619	11534	11505	11358	-2,25%
Miasto Pajęczno	6658	6609	6593	6492	-2,49%
Sołectwa (ogółem)	4961	4925	4912	4866	-1,91%
Czerkiesy	203	207	208	204	0,49%
Dylów A	185	106	117	128	-30,81%
Dylów Rządowy	431	426	418	409	-5,10%
Dylów Szlachecki	289	286	288	288	-0,35%
Janki	238	236	241	239	0,42%
Lipina	89	90	90	92	3,37%
Nowe Gajęcice	389	395	395	388	-0,26%
Niwiska Górne	361	358	354	347	-3,88%
Niwiska Dolne	131	131	126	121	-7,63%
Podładzin	139	138	141	138	-0,72%
Ładzin	204	200	196	196	-3,92%
Łężce	140	127	123	123	-12,14%
Makowiska	581	581	582	576	-0,86%
Podmurowaniec	179	166	170	167	-6,70%
Patrzyków	334	329	329	329	-1,50%
Kurzna-Barany	73	73	72	73	0,00%
Stare Gajęcice	273	277	270	270	-1,10%
Siedlec	396	391	387	380	-4,04%
Wręczyca	216	222	221	221	2,31%
Wydrzynów	110	111	109	104	-5,45%
Tuszyn	brak danych	75	75	73	-2,67%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

Na zmianę liczby mieszkańców wpływ mają wysokość przyrostu naturalnego (różnica między liczbą urodzeń i zgonów) oraz saldo migracji (różnica między napływem ludności na dany teren i odpływem z niego).

RUCH NATURALNY LUDNOŚCI

Urodzenia są kluczowym czynnikiem wpływającym na strukturę ludności. Według danych GUS w Gminie Pajęczno w 2022 roku odnotowano 72 urodzenia żywe oraz 137 zgonów, zatem przyrost naturalny jest ujemny i wynosi (-65 osób). W poprzednich latach również odnotowano ujemny przyrost naturalny, jednak w latach 2021-2022 przyjmuje on znacznie niższą wartość.

Tabela 2 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie Gminy Pajęczno (stan w dniu 31.XII.) w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Urodzenia żywe	108	113	88	72
Zgony ogółem	121	151	155	137
Przyrost naturalny	-13	-38	-67	-65

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

MIGRACJE

Czułym miernikiem zmian sytuacji społeczno-gospodarczej jest migracja. Ludzie osiedlają się na terenach, których perspektywy rozwojowe postrzegają z optymizmem, natomiast spontaniczna emigracja z danego terenu jest zawsze sygnałem zagrożenia zapaścią rozwojową.

Migracje ludności są bardzo istotnym czynnikiem wpływającym na liczbę i strukturę ludności danego regionu. „Migracjami (lub wędrownkami) ludności nazywamy całokształt przemieszczeń prowadzących do stałej lub okresowej zmiany miejsca zamieszkania osób. Migracje uważa się za najważniejszy przejaw przestrzennej mobilności ludności”.¹

Poniżej przedstawiono dane dotyczące migracji gminnych wg kierunków. Wynika z nich, iż na obszarze miasta częściej osiedlają się mieszkańcy obszarów wiejskich, choć odnotowuje się podobne ilości zameldowań z również z innych miast. Mieszkańcy miasta w większości osiedlają się zaś na terenach wiejskich. W przypadku obszaru wiejskiego gminy większość zameldowań i wymeldowań dotyczy kierunków miast.

Tabela 3. Migracje na pobyt stały gminne wg kierunku (miasto, wieś) w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022 w podziale na Miasto Pajęczno oraz obszar wiejski gminy

	2019	2020	2021	2022		2019	2020	2021	2022
	zameldowania z miast					wymeldowania do miast			
Pajęczno - miasto	13	27	21	20	Pajęczno - miasto	60	31	48	52
Pajęczno - obszar wiejski					Pajęczno - obszar wiejski				
	37	33	40	18		41	34	20	28
	zameldowania ze wsi					wymeldowania na wieś			
Pajęczno - miasto	26	21	19	22	Pajęczno - miasto	71	33	56	50
Pajęczno - obszar wiejski					Pajęczno - obszar wiejski				
	13	19	12	22		29	16	37	29

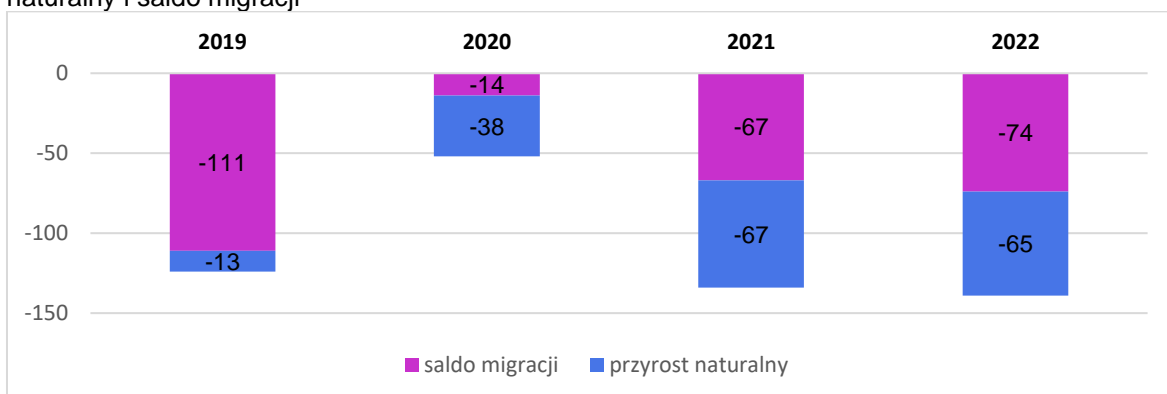
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Zestawienie: przyrost naturalny i saldo migracji

Przedstawione poniżej dane wskazują, iż największy wpływ na wyludnianie się Gminy Pajęczno ma stale ujemne saldo migracji – więcej osób wyprowadza się z gminy niż się w niej osiedla. Przyrost naturalny jest również kształtuje się na poziomie ujemnym, jednak sumarycznie w analizowanym okresie jego wartości były wyższe od wartości salda migracji. Poza migracją ujemny przyrost naturalny jest kolejnym czynnikiem wpływającym negatywnie na zmiany demograficzne.

¹ „Materiały dydaktyczne Zakładu Demografii i Gerontologii Społecznej UŁ”
www.demografia.uni.lodz.pl

Wykres 2 Zmiany liczby ludności w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022 w oparciu o przyrost naturalny i saldo migracji

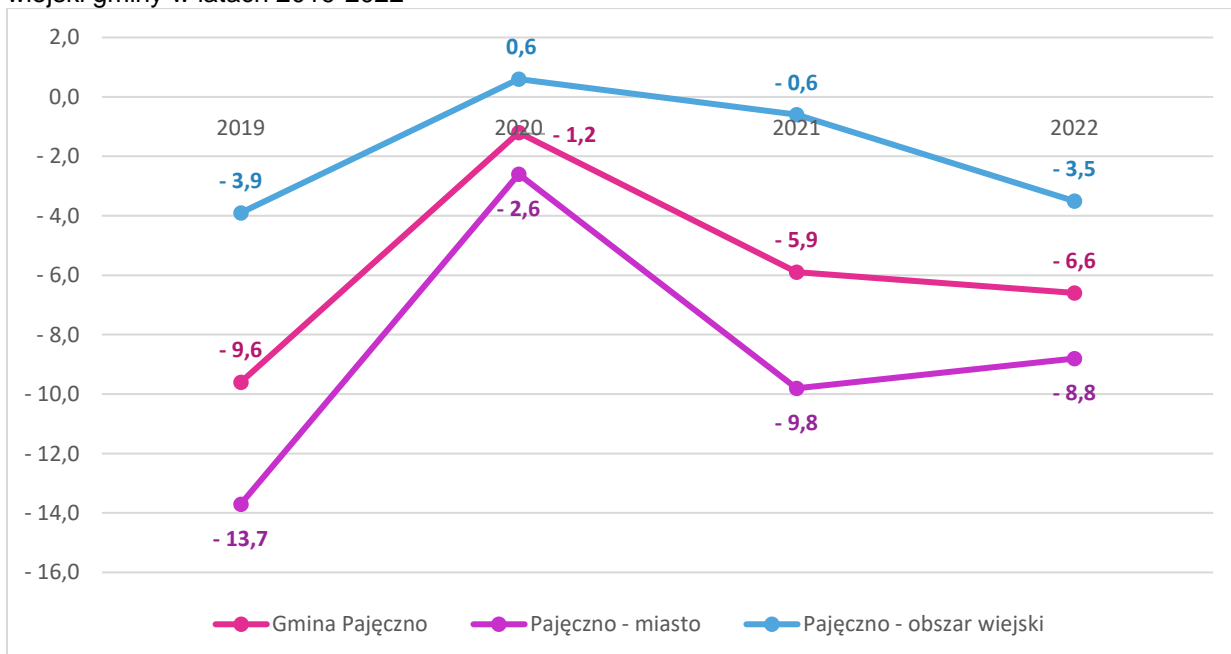
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Zjawisko negatywne: ujemne saldo migracji ludności

- Wskaźnik: saldo migracji na 1000 ludności

Poniżej przedstawiono saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Pajęczno z podziałem na obszar miasta i obszar wiejski gminy. W latach 2019-2022 co roku odnotowywano wartości ujemne wskaźnika dla każdego obszaru. Zdecydowanie niższe wartości wskaźnika odnotowano dla obszaru Miasta Pajęczna.

Wykres 3 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Pajęczno z podziałem na obszar miasta i obszar wiejski gminy w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

STRUKTURA WIEKU LUDNOŚCI

W strukturze wieku ludności można wyróżnić trzy podstawowe kategorie, które są istotne z punktu widzenia rynku pracy i zasobów siły roboczej:

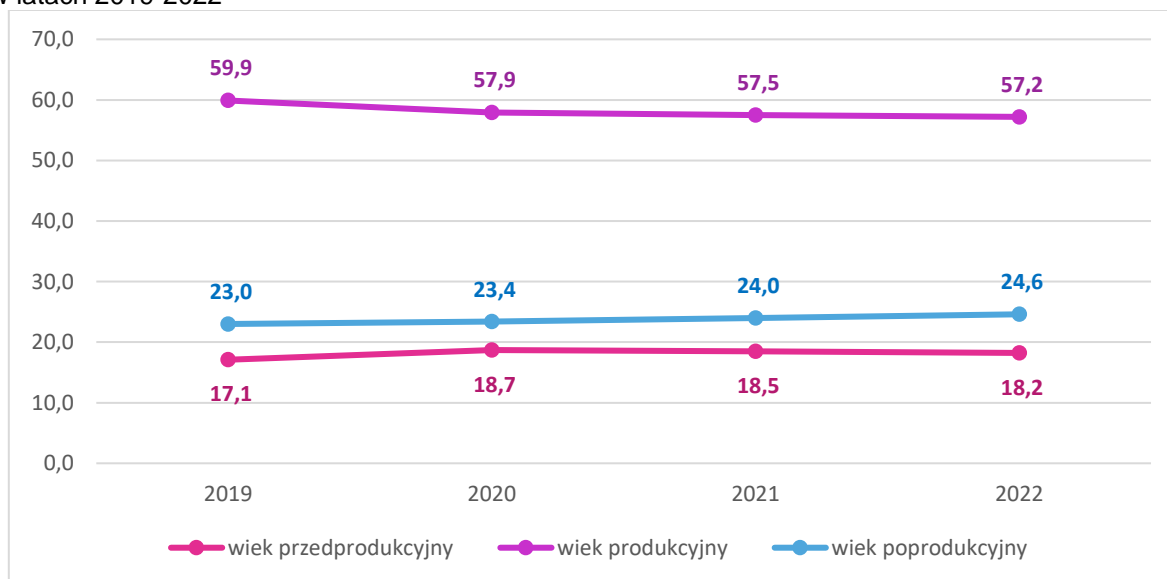
- ludność w wieku przedprodukcyjnym, tj. w wieku od 0 do 17 lat,
- ludność w wieku produkcyjnym, w tym: kobiety od 18 do 59 lat, a mężczyźni od 18 do 64 lat,
- ludność w wieku poprodukcyjnym, w tym: kobiety od 60 lat i więcej, a mężczyźni od 65 lat i więcej.

Na wykresach poniżej przedstawiono udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w gminie ogółem oraz w podziale na Miasto Pajęczno i obszar wiejski gminy.

W gminie dominuje ludność w wieku produkcyjnym obejmując na koniec 2022 roku 57,2% społeczeństwa. Niekorzystnym zjawiskiem jest zauważalne na przestrzeni badanych lat zwiększenie się udziału osób w wieku poprodukcyjnym, osiągając 24,6% społeczeństwa, zaś korzystnym zjawiskiem jest stopniowe zwiększanie się udziału osób w wieku przedprodukcyjnym, kształtujące się na poziomie 18,2%.

Podsumowując, w Gminie Pajęczno widoczne jest zwiększenie się udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym oraz zmniejszenie się udziału liczby osób w wieku produkcyjnym.

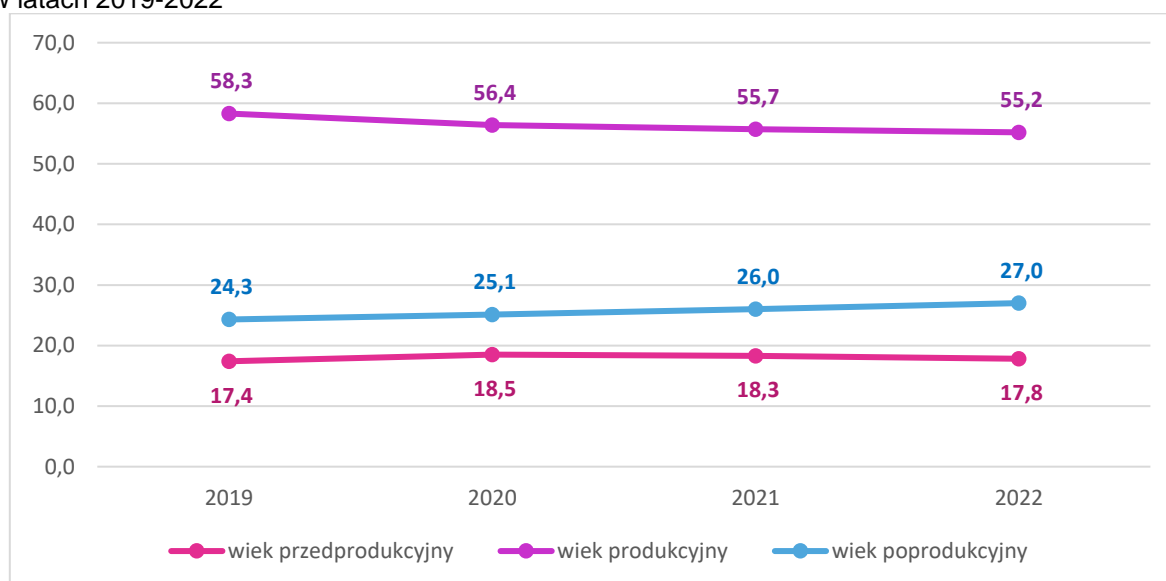
Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

W Mieście Pajęcznie widoczne jest znaczne zwiększenie odsetka osób w wieku poprodukcyjnym, udział osób w wieku produkcyjnym zmniejsza się, natomiast udział osób w wieku przedprodukcyjnym waha się, przy czym w 2022 roku zbliża się do wartości z roku 2019.

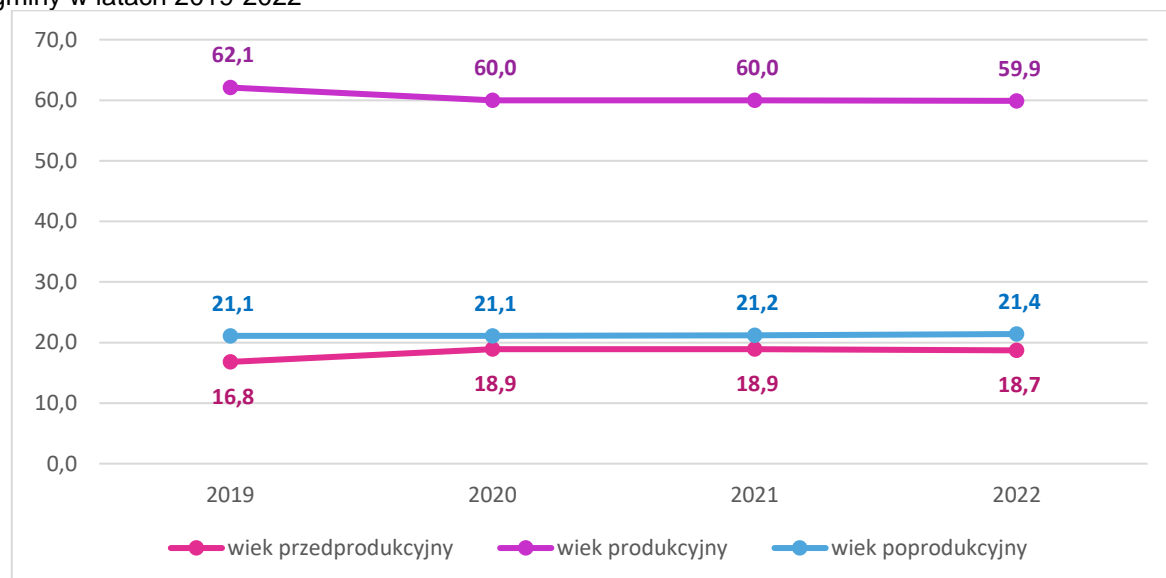
Wykres 5 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Mieście Pajęcznie w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Na obszarze wiejskim gminy zwiększa się udział osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym, zaś zmniejsza się udział ludności wieku produkcyjnym.

Wykres 6 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze wiejskim gminy w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych

Zjawisko negatywne: starzenie się społeczeństwa

- Wskaźnik: liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze

W tabeli przedstawiono wyżej opisany wskaźnik. Kolorem oznaczono wartości wskaźnika wyższe od średniej dla gminy w danym roku. W kolumnie ogółem podano liczbę tych wartości, obliczono średnią

dla gminy i kolorem oznaczono wartości od niej wyższe, wskazując obszar koncentracji zjawiska. Jest to Miasto Pajęczno oraz sołectwa Dylów Rządowy i Kurzna-Barany.

Tabela 4 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022	ogółem
Gmina ogółem	22,63%	23,04%	23,02%	23,93%	Średnia = 3,16 ≈ 3
Miasto Pajęczno	24,30%	24,95%	24,84%	26,37%	4
Sołectwa (ogółem)	20,38%	20,49%	20,56%	20,67%	brak
Czerkiesy	19,70%	20,29%	20,67%	21,57%	brak
Dylów A	18,92%	20,75%	18,80%	17,97%	brak
Dylów Rządowy	25,06%	24,65%	25,12%	25,18%	4
Dylów Szlachecki	17,30%	16,08%	15,97%	17,01%	brak
Janki	16,39%	16,10%	17,43%	17,15%	brak
Lipina	20,22%	20,00%	17,78%	16,30%	brak
Nowe Gajęcice	20,57%	19,49%	20,00%	20,36%	brak
Niwiska Górne	16,34%	15,92%	16,67%	16,14%	brak
Niwiska Dolne	21,37%	21,37%	22,22%	21,49%	brak
Podładzin	13,67%	15,94%	15,60%	15,94%	brak
Ładzin	21,08%	21,00%	19,90%	20,41%	brak
Łężce	18,57%	18,90%	19,51%	20,33%	brak
Makowiska	21,00%	21,69%	21,65%	21,88%	brak
Podmurowaniec	19,55%	24,70%	24,12%	23,35%	2
Patrzyków	19,16%	19,45%	18,24%	18,54%	brak
Kurzna-Barany	32,88%	34,25%	33,33%	30,14%	4
Stare Gajęcice	22,34%	23,10%	23,70%	24,44%	3
Siedlec	21,46%	21,23%	21,19%	22,37%	brak
Wręczyca	25,00%	22,97%	24,89%	22,62%	2
Wydrzynów	19,09%	18,92%	18,35%	19,23%	brak
Tuszyn	brak danych	17,33%	17,33%	19,18%	brak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

Widoczny jest więc trend społeczny związany ze starzeniem się społeczeństwa. Dynamiczne przemiany w strukturze społeczeństwa mają już teraz wpływ na ewolucję zapotrzebowania na usługi publiczne, obejmujące edukację, opiekę nad seniorami, infrastrukturę komunalną oraz dziedziny kulturalne i sportowe.

POMOC SPOŁECZNA

Efektywna realizacja usług społecznych i ich sprawne funkcjonowanie wymaga dopasowania oraz dostosowania działań z wielu obszarów do rzeczywistych potrzeb mieszkańców gminy. Usługi społeczne w gminie Pajęczno przyczyniają się do zwalczania dyskryminacji, zapewnienia równości płci, poprawy warunków życia, tworzenia równych szans dla wszystkich i uczestnictwa w życiu społecznym.

Zadania gminy z zakresu polityki społecznej w przeważającej części realizuje Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie, który jest jednostką budżetową gminy działającą na podstawie Statutu podjętego Uchwałą Nr 232/XXV/21 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 29 kwietnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Statutu Miejsko-Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego z 2021 r. poz. 226) i realizuje dwie podstawowe funkcje polityki społecznej państwa:

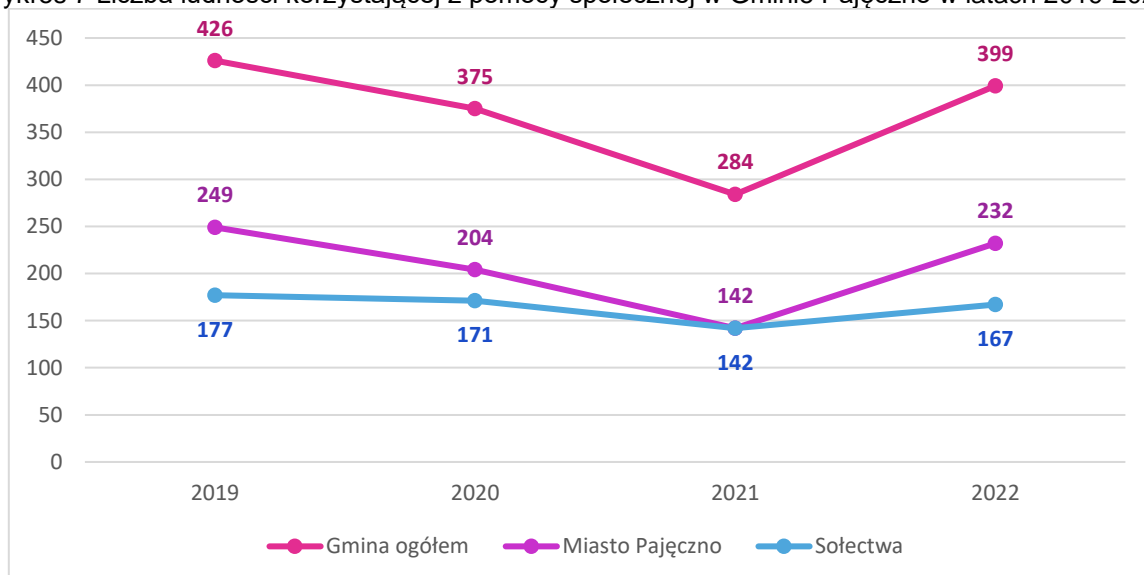
- pomoc i wsparcie dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej i życiowej, którzy nie są w stanie samodzielnie przy wykorzystaniu własnych zasobów i możliwości pokonać trudności,

- podejmowanie działań, które mają za zadanie zapobiegać powstawaniu trudnych sytuacji.

Podstawowym celem działania Ośrodka zgodnie z obowiązującym statutem jest rozpoznanie i zaspokajanie podstawowych potrzeb życiowych osób i rodzin, które własnym staraniem nie są w stanie pokonać trudności życiowych oraz umożliwienia im bytowania w warunkach odpowiadających godności człowieka. Pomoc udzielana jest ze względu na trudne sytuacje życiowe. Ustawa o pomocy społecznej nie konkretyzuje tych sytuacji, wymienia jedynie najczęstsze powody ich powstawania.

Poniżej przedstawiono liczbę ludności korzystającej z pomocy społecznej w latach 2019-2022. W 2022 roku wsparciem objętych było 399 osób z obszaru gminy, w tym 232 osoby z Miasta Pajęczna, czyli 58,14% ogółu, pozostali beneficjenci pomocy zamieszkiwali obszar wiejski gminy (167 osób). W latach 2019-2020 oraz w 2022 roku liczba osób objętych wsparciem była wyższa na obszarze miasta, zaś w roku 2021 liczba ta była taka sama. Zauważalny jest spadek liczby beneficjentów do roku 2021, następnie w roku 2022 następuje zwiększenie.

Wykres 7 Liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie

Zjawisko negatywne: korzystanie z pomocy społecznej (porównanie roku 2022 do 2021)

- Wskaźnik: procentowa zmiana liczby osób korzystających z pomocy społecznej w 2022 roku w stosunku do 2021 roku (w 2021 roku odnotowano najniższą liczbę beneficjentów w analizowanych latach 2019-2022)

W tabeli przedstawiono wyżej opisany wskaźnik. Ze względu na wrażliwość danych nie przedstawiono danych liczbowych, tylko procentową wartość wskaźnika. Kolorem oznaczono wartości wskaźników wyższe od wskaźnika dla gminy, wskazując obszar koncentracji zjawiska. Jest to Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Czerkiesy, Dylów A, Dylów Rządowy, Janki, Nowe Gajęcice, Niwiska Dolne, Podładzin oraz Łężce.

Tabela 5 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2022 roku w stosunku do 2021 roku

	2022 rok/ 2021 rok [%]
Gmina ogółem	40,49%
Miasto Pajęczno	63,38%
Sołectwa (ogółem)	17,6
Czerkiesy	140,00%
Dylów A	#
Dylów Rządowy	57,14%
Dylów Szlachecki	25,00%
Janki	100,00%
Lipina	0,00%
Nowe Gajęcice	90,00%
Niwiska Górne	-50,00%
Niwiska Dolne	200,00%
Podładzin	#
Ładzin	-55,56%
Łęczce	200,00%
Makowiska	36,00%
Podmurowaniec	-20,00%
Patrzyków	21,43%
Kurzna-Barany	-100,00%
Stare Gajęcice	-40,00%
Siedlec	-21,43%
Wręczyca	33,33%
Wydrzynów	0,00%
Tuszyn	-33,33%

oznacza, iż w 2021 roku nikt nie korzystał z pomocy społecznej, zaś w roku 2022 odnotowano takie osoby

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie

PRZEMOC W RODZINIE

Jak zapisano w Uchwale nr 248 Rady Ministrów z dnia 9 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia Krajowego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie na rok 2023, „Przemoc w rodzinie jest w Polsce, podobnie jak w innych krajach, jednym z problemów społecznych, który wymaga podejmowania szeroko zakrojonych działań przeciwdziałających temu zjawisku. Niebagatelny wpływ na stosowanie przemocy w rodzinie ma dziedziczenie wzorca przemocy ze środowiska pochodzenia. Dzieci wychowujące się w rodzinach z problemem przemocy przyswajają sobie zachowania dorosłych, których są świadkami lub ofiarami. Uczą się, że sposobem rozwiązywania konfliktów jest przemoc. (...) procedura „Niebieskie Karty” jest zdecydowanie podstawowym narzędziem wykorzystywanym w procesie obejmowania wsparciem osób dotkniętych różnego rodzaju przemocą w rodzinie. Świadczą o tym nie tylko opinie wyrażane na jej temat przez pracowników instytucji pomocowych, ale także to, że aż 90% badanych osób dotkniętych przemocą w rodzinie, które były objęte pomocą jakichkolwiek służb, instytucji lub organizacji, była bądź jest objęta działaniem tej procedury.”

Zjawisko negatywne: funkcjonowanie „Niebieskich Kart”

W latach 2019-2022 liczba „Niebieskich Kart” (dalej: NK) funkcjonujących w gminie wynosiła od 8 do 12. Ze względu na niedopuszczany charakter zjawiska, zdecydowano iż obszar występowania zjawiska negatywnego obejmuje wszystkie części gminy, gdzie NK funkcjonowała w analizowanym okresie. Są to Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów Szlachecki, Niwiska Górne, Podładzin, Łęczce oraz Siedlec.

Uchwała nr 22/III/24 Rady Miejskiej w Pajęcznie z dnia 20 czerwca 2024 r. w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej oraz Ochrony Osób Doznających Przemocy Domowej w Gminie Pajęczno na lata 2024 – 2028 wskazuje, że: „Po przeanalizowaniu wszystkich „Niebieskich Kart” można stwierdzić, że najczęściej dochodzi do przemocy w małżeństwie. Analizując wszystkie przypadki można stwierdzić że osobami pokrzywdzonymi są przede wszystkim kobiety, natomiast osobami stosującymi przemoc są najczęściej mężczyźni - mąż lub syn. Dzieci wychowywane w rodzinie, w której jeden z rodziców stosuje przemoc wobec drugiego nie mają zapewnionej podstawowej potrzeby psychologicznej jaką jest potrzeba bezpieczeństwa. Przejawiają wiele negatywnych uczuć tj. lęk, wstyd, poczucie winy. To często sprawia, że często występują u nich zaburzenia emocjonalne i zaburzenia zachowania. Z analizy wynika również iż w większości przypadków gdzie stwierdzono zjawisko przemocy istnieje problem nadużywania oraz uzależnienia od alkoholu osób stosujących przemoc.”

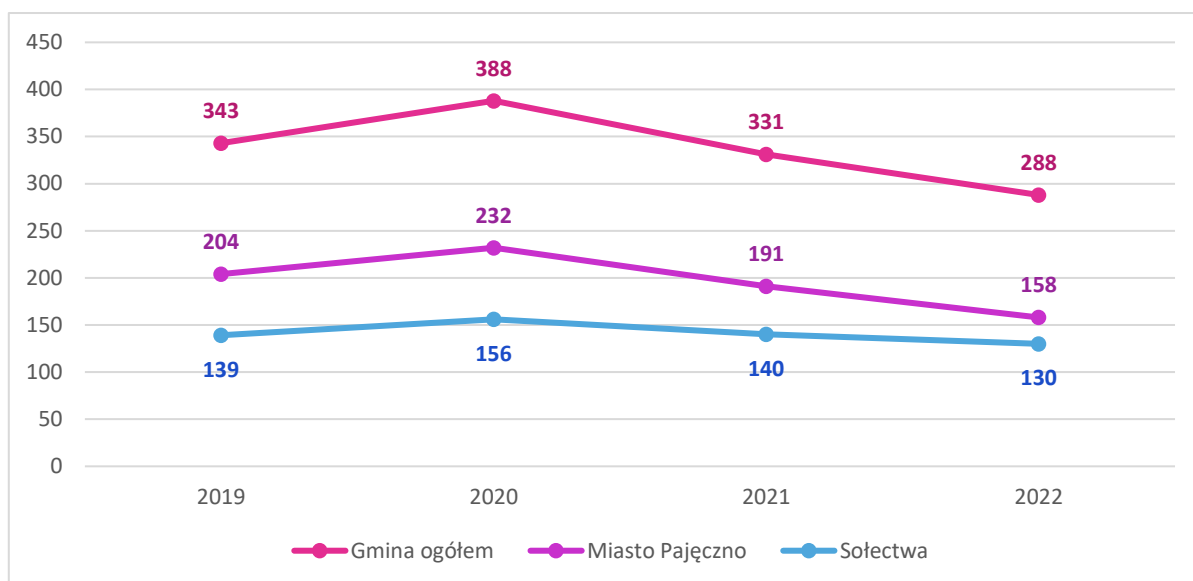
BEZROBOCIE

Bezrobocie stanowi jeden z najtrudniejszych problemów społeczno-gospodarczych. Rozmiar bezrobocia zależy od systemu gospodarczego i aktualnie prowadzonej polityki krajowego rynku pracy. Związane jest zwykle z poziomem nowych inwestycji i trwałym zatrudnieniem pracowników w nowopowstałych i nowoczesnych zakładach pracy sektora publicznego lub prywatnego.

Bezrobocie niesie za sobą szereg szkodliwych skutków zarówno dla osoby bezrobotnej, jak i dla społeczności, zwłaszcza dla jej struktury rodzinnej i najbliższego otoczenia dotkniętego tym problemem. Brak stałego źródła dochodu generuje zagrożenie ubóstwem, wykluczeniem społecznym, problemami zdrowotnymi (w tym psychicznymi) oraz ogólnym brakiem radzenia sobie z życiem. Przedłużające się bezrobocie może w skrajnych przypadkach prowadzić do obniżenia poczucia własnej wartości, depresji, uzależnień oraz podejmowania nielegalnych działań. Często brak zatrudnienia wynika również z niskiego poziomu przedsiębiorczości wśród mieszkańców.

Na wykresie poniżej przedstawiono dane dotyczące liczby zarejestrowanych osób bezrobotnych w latach 2019 – 2022 w Gminie Pajęczno. Liczba ta wzrosła w roku 2020 w stosunku do roku 2019, po czym zmniejszyła się. W 2022 roku odnotowano 288 osób bezrobotnych, z czego 158 osób (54,86%) stanowili mieszkańcy miasta, a 130 osób mieszkańcy obszaru wiejskiego gminy.

Wykres 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem w latach 2019-2022 w Gminie Pajęczno

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Powiatowego Urzędu Pracy w Pajęcznie

Zjawisko negatywne: wysoki odsetek osób bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym

- Wskaźnik: udział liczby osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w latach 2019-2022

W tabeli przedstawiono wyżej opisany wskaźnik. Ze względu na wrażliwość danych nie przedstawiono danych liczbowych, tylko procentową wartość wskaźnika. Kolorem oznaczono wartości wskaźnika wyższe od średniej dla gminy w danym roku. W kolumnie ogółem podano liczbę tych wartości, obliczono średnią dla gminy i kolorem oznaczono wartości od niej wyższe, wskazując obszar koncentracji zjawiska. Jest to Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów Szlachecki, Lipina, Podmurowaniec, Patrzyków, Kurzna-Barany, Siedlec oraz Wręczyca.

Tabela 6 Udział liczby osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022	ogółem
Gmina ogółem	4,91%	5,65%	4,92%	4,37%	Średnia = 2,35 ≈ 2
Miasto Pajęczno	5,18%	6,04%	5,11%	4,34%	3
Sołectwa (ogółem)	4,56%	5,15%	4,69%	4,42%	1
Czerkiesy	5,22%	5,19%	3,76%	5,43%	2
Dylów A	3,28%	5,00%	1,54%	5,80%	1
Dylów Rządowy	5,14%	4,00%	2,49%	4,56%	2
Dylów Szlachecki	5,43%	5,52%	5,65%	6,40%	3
Janki	1,90%	3,85%	3,21%	3,90%	brak
Lipina	5,45%	10,91%	12,73%	14,29%	4
Nowe Gajęcice	4,68%	2,92%	4,27%	5,58%	1
Niwiska Górne	4,04%	4,44%	5,36%	4,00%	1
Niwiska Dolne	1,22%	2,63%	1,37%	1,45%	brak
Podładzin	1,90%	1,01%	2,94%	0,00%	brak
Ładzin	4,31%	3,57%	3,57%	4,50%	1
Łężce	4,60%	4,55%	2,35%	3,61%	brak
Makowiska	5,67%	5,52%	4,40%	2,12%	1
Podmurowaniec	3,09%	7,14%	4,95%	4,95%	3
Patrzyków	6,01%	6,09%	5,75%	4,55%	4
Kurzna-Barany	6,90%	14,63%	5,00%	2,50%	3
Stare Gajęcice	3,27%	3,27%	2,78%	1,39%	brak
Siedlec	5,22%	6,17%	7,14%	6,52%	4
Wręczyca	6,96%	9,09%	8,55%	6,45%	4

	2019	2020	2021	2022	ogółem
Gmina ogółem	4,91%	5,65%	4,92%	4,37%	Średnia = 2,35 ≈ 2
Wydrzynów	2,74%	6,67%	8,22%	4,35%	2
Tuszyn	4,00%	8,16%	4,17%	2,08%	1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Pajęcznie

PODSUMOWANIE

W tabeli poniżej przedstawiono podsumowanie dotychczasowej analizy, prezentując zjawiska negatywne występujące na obszarze Gminy Pajęczno w sferze społecznej.

W przypadku wskaźnika „ujemne saldo migracji ludności” podano wskaźnik za 2022 rok, przy czym w latach 2019-2022 co roku odnotowywano jego wartości ujemne, zdecydowanie niższe wartości wskaźniki odnotowano dla obszaru Miasta Pajęczna, niż dla obszaru wiejskiego gminy. Wskaźnik dostępny jedynie w podziale na Miasto Pajęczno oraz obszar wiejski gminy, stąd szare pola w komórkach odpowiadających sołectwom.

W przypadku zjawiska „funkcjonowanie Niebieskich Kart”, kolorem żółto-zielonym oznaczono wszystkie obszary, gdzie Niebieskie Karty funkcjonowały. Tak, jak wskazano w diagnozie, ze względu na niedopuszczany charakter zjawiska, zdecydowano iż obszar występowania zjawiska negatywnego obejmuje wszystkie części gminy, gdzie NK funkcjonowała w analizowanym okresie. Stąd też szare pole komórki w przypadku „sołectw ogółem”, ponieważ nie w każdym sołectwie Niebieska Karta funkcjonowała.

Dla każdego sołectwa na obszarze wiejskim gminy oraz Miasta Pajęczno podsumowano liczbę występujących negatywnych zjawisk społecznych (kolumna „ogółem”), obliczono średnią dla gminy, a następnie kolorem oznaczono wartości od niej wyższe. W ten sposób wyłoniono obszar występowania zjawisk negatywnych – jest to Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów Rządowy, Łężce i Siedlec.

Tabela 7 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej

	Wartości wyższe od średniej dla gminy			korzystanie z pomocy społecznej (porównanie roku 2022 do 2021) [%]	funkcjonowanie „Niebieskich Kart”	Wartości wyższe od średniej dla gminy	Ogółem (średnia = 1,72 ≈2)
	zmniejszająca się liczba mieszkańców Gminy Pajęczno [%]	ujemne saldo migracji ludności	starzenie się społeczeństwa			wysoki odsetek osób bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym	
Miasto Pajęczno	-2,49%	-8,8	4	63,38%		3	6
Sołectwa (ogółem)	-1,91%	-3,5	brak	17,6		1	
Czerkiesy	0,49%		brak	140,00%	brak	2	1
Dylów A	-30,81%		brak	#	brak	1	2
Dylów Rządowy	-5,10%		4	57,14%	brak	2	3
Dylów Szlachecki	-0,35%		brak	25,00%		3	2
Janki	0,42%		brak	100,00%	brak	brak	1
Lipina	3,37%		brak	0,00%	brak	4	1
Nowe Gajęcice	-0,26%		brak	90,00%	brak	1	1
Niwiska Górne	-3,88%		brak	-50,00%		1	2
Niwiska Dolne	-7,63%		brak	200,00%	brak	brak	2
Podładzin	-0,72%		brak	#		brak	2
Ładzin	-3,92%		brak	-55,56%	brak	1	1
Łężce	-12,14%		brak	200,00%		brak	3
Makowiska	-0,86%		brak	36,00%	brak	1	0
Podmurowaniec	-6,70%		2	-20,00%	brak	3	2
Patrzyków	-1,50%		brak	21,43%	brak	4	1
Kurzna-Barany	0,00%		4	-100,00%	brak	3	2
Stare Gajęcice	-1,10%		3	-40,00%	brak	brak	0
Siedlec	-4,04%		brak	-21,43%		4	3
Wręczycza	2,31%		2	33,33%	brak	4	1
Wydrzynów	-5,45%		brak	0,00%	brak	2	1
Tuszyn	-2,67%		brak	-33,33%	brak	1	1
Gmina ogółem	-2,25	-6,6	3	40,49		2	38

oznacza, iż w 2021 roku nikt nie korzystał z pomocy społecznej, zaś w roku 2022 odnotowano takie osoby

Źródło: Opracowanie własne

POGŁĘBIONA DIAGNOZA SFERY SPOŁECZNEJ

Dla obszaru występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej, czyli dla Miasta Pajęczna oraz sołectw: Dylów Rządowy, Łężce i Siedlec przeprowadzono pogłębioną diagnozę sfery społecznej.

Struktura wieku ludności

W tabeli poniżej przedstawiono udział liczby osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze. Wartość wskaźnika w analizowanych latach zmniejsza się, jedynie dla sołectwa Siedlec w 2022 roku odnotowano wyższą wartość w porównaniu do roku 2019. W porównaniu zaś do średniej dla gminy ogółem wszystkie wartości wskaźnika w analizowanych latach były niższe, z wyjątkiem wskaźnika w sołectwie Łężce w 2019 roku.

Tabela 8 Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej

	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	18,26%	18,40%	18,21%	18,12%
Miasto Pajęczno	18,01%	18,28%	17,91%	17,56%
Sołectwa				
Dylów Rządowy	17,17%	17,14%	16,99%	15,65%
Łężce	18,57%	11,81%	11,38%	13,01%
Siedlec	16,92%	16,88%	17,31%	17,37%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

W tabeli poniżej przedstawiono zaś liczbę osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze. Zdecydowanie najtrudniejsza sytuacja dotyczy Miasta Pajęczna oraz Dylowa Rządowego.

Tabela 9 Liczba osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej

	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	60,13%	59,58%	58,44%	57,97%
Miasto Pajęczno	59,19%	58,12%	56,71%	56,07%
Sołectwa				
Dylów Rządowy	58,70%	58,69%	57,66%	58,92%
Łężce	62,14%	69,29%	69,11%	67,48%
Siedlec	62,88%	62,15%	61,50%	60,53%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

Gdy zmniejsza się liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym, dostrzegalny jest wpływ tego zjawiska na gospodarkę i sytuację społeczną. Oznacza to mniejsze zasoby siły roboczej, co może prowadzić do niedoboru pracowników w różnych sektorach gospodarki. Mniejsza liczba osób w wieku produkcyjnym może ograniczyć potencjał wzrostu gospodarczego. Zmniejszenie się liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym może prowadzić do starzenia się społeczeństwa, gdyż przeważająca liczba ludności będzie stanowić osoby starsze. To z kolei może wpłynąć na różne aspekty życia społecznego i gospodarczego, takie jak popyt na usługi opiekuńcze, opiekę zdrowotną i inne potrzeby związane ze starzeniem się populacji.

Pomoc społeczna

Jak podaje „Raport o stanie Gminy Pajęczno za 2022 rok”, największa liczba odbiorców pomocy społecznej korzysta ze wsparcia z powodu: długotrwałej lub ciężkiej choroby, bezrobocia, niepełnosprawności oraz ubóstwa.

Tabela 10 Rodziny korzystające ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Pajęczno w 2022 roku wg powodów udzielania pomocy i wsparcia

Najczęstsze powody udzielania pomocy i wsparcia			
długotrwała lub ciężka choroba	bezrobocie	niepełnosprawność	ubóstwo
27,68%	21,19%	16,45%	12,96%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie „Raportu o stanie Gminy Pajęczno za 2022 rok”

W tabeli przedstawiono udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022. Wyróżnia się sołectwo Siedlec oraz Miasto Pajęczno, to na tych obszarach odnotowano wskaźniki wyższe od średniej dla gminy.

Tabela 11 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	3,67%	3,25%	2,47%	3,51%
Miasto Pajęczno	3,74%	3,09%	2,15%	3,57%
Sołectwa				
Dylów Rządowy	0,46%	1,64%	1,67%	2,69%
Łęczce	2,14%	1,57%	0,81%	2,44%
Siedlec	4,55%	5,12%	3,62%	2,89%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie

Rozpatrując strukturę beneficjentów pomocy społecznej wg przesłanek, z tytułu których korzystali z pomocy, najtrudniejsza sytuacja dotyczy mieszkańców sołectwa Siedlec oraz Miasta Pajęczno.

Tabela 12 Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezrobocia w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022

	długotrwała lub ciężka choroba					bezrobocie			
	2019	2020	2021	2022		2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	1,23%	1,11%	1,00%	0,98%	Gmina ogółem	0,91%	0,82%	0,76%	0,72%
Miasto Pajęczno	1,29%	1,06%	1,00%	0,91%	Miasto Pajęczno	0,92%	0,82%	0,83%	0,75%
Sołectwa					Sołectwa				
Dylów Rządowy	0,23%	0,70%	0,72%	0,49%	Dylów Rządowy	0,23%	0,47%	0,48%	0
Łęczce	0,71%	0	0,81%	0,81%	Łęczce	0,71%	0	0	0
Siedlec	1,26%	1,53%	0,78%	1,05%	Siedlec	1,77%	1,79%	0,78%	0,26%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie

Tabela 13 Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz ubóstwa w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022

	niepełnosprawność					ubóstwo			
	2019	2020	2021	2022		2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	0,89%	0,75%	0,71%	0,68%	Gmina ogółem	0,64%	0,57%	0,56%	0,44%
Miasto Pajęczno	0,98%	0,79%	0,79%	0,77%	Miasto Pajęczno	0,56%	0,42%	0,39%	0,43%
Sołectwa					Sołectwa				
Dylów Rządowy	0	0,47%	0,72%	0,49%	Dylów Rządowy	0	0	0	0
Łęczce	0	0	0	0,81%	Łęczce	0,71%	1,57%	0	0
Siedlec	0,25%	0,51%	0,78%	0,26%	Siedlec	1,26%	1,28%	2,07%	0,79%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie

Bezrobocie

Bezrobocie ma wiele negatywnych skutków, zarówno dla jednostek, jak i dla gospodarki jako całości. Może prowadzić do ubóstwa, utraty poczucia własnej wartości, napięć społecznych oraz zmniejszenia aktywności gospodarczej. Zjawisko bezrobocia dotyczy w zasadzie każdej grupy społecznej. Poniżej przedstawiono wskaźniki dotyczące osób długotrwale bezrobotnych oraz do 25 i powyżej 50 roku życia. Wskaźniki dotyczące liczby osób długotrwale bezrobotnych są najmniej korzystne na obszarze Miasta Pajęczna, a następnie sołectwa Siedlec.

Tabela 14 Udział liczby osób długotrwale bezrobotnych w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej

	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	2,32%	2,75%	2,59%	1,85%
Miasto Pajęczno	2,54%	3,02%	2,75%	1,87%
Sołectwa				
Dylów Rządowy	1,19%	2,00%	1,24%	0,83%
Łężce	1,15%	1,14%	1,18%	1,20%
Siedlec	2,81%	2,47%	3,78%	3,04%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Pajęcznie

Bezrobocie do 25 roku życia dotyka najmocniej mieszkańców sołectw Łężce oraz Dylów Rządowy.

Tabela 15 Udział liczby osób bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej

	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	0,64%	0,99%	0,61%	0,77%
Miasto Pajęczno	0,56%	0,94%	0,43%	0,63%
Sołectwa				
Dylów Rządowy	0,79%	0,40%	0,41%	2,49%
Łężce	1,15%	2,27%	1,18%	0,00%
Siedlec	0,00%	0,41%	0,42%	0,00%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Pajęcznie

W przypadku bezrobotnych powyżej 50 roku życia – wskaźniki wyższe od gminnych dotyczą sołectwa Siedlec, a następnie Dylów Rządowy i Miasto Pajęczno.

Tabela 16 Udział liczby osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej

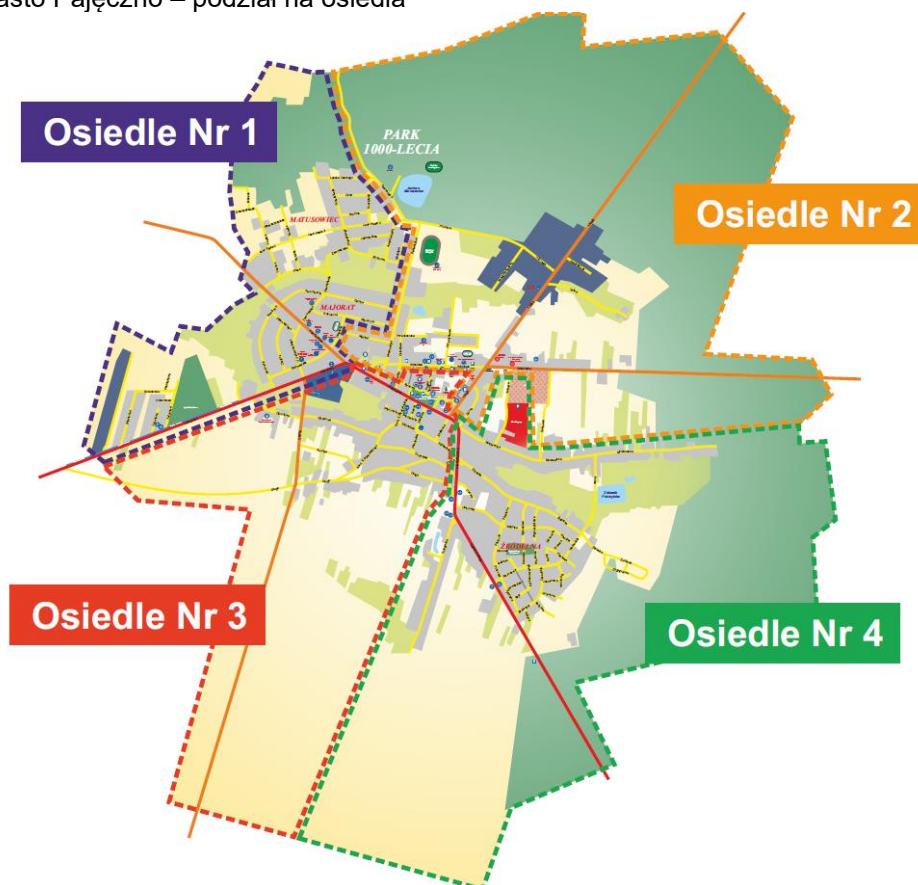
	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	1,16%	1,46%	1,44%	1,09%
Miasto Pajęczno	1,24%	1,64%	1,44%	1,02%
Sołectwa				
Dylów Rządowy	0,79%	0,80%	1,66%	1,24%
Łężce	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%
Siedlec	1,20%	2,06%	2,94%	1,74%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Powiatowego Urzędu Pracy w Pajęcznie

- **Analiza Miasta Pajęczno**

Potwierdzeniem występowania zjawisk negatywnych na obszarze Miasta Pajęczna są dane odnoszące się do osiedli wydzielonych na jego obszarze. Miasto Pajęczno podzielone jest na 4 osiedla. Przedstawia je rysunek poniżej.

Rysunek 1 Miasto Pajęczno – podział na osiedla

Źródło: Urząd Miejski w Pajęcznie

Poniżej przedstawiono wskaźnik obrazujący liczbę osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze. Co roku wartości wyższe od średniej dla Gminy ogółem odnotowano dla Osiedli Nr 1 i 2, w latach 2020-2022 na Osiedla Nr 4, zaś na Osiedlu Nr 3 dwukrotnie. Są to bardzo niekorzystne wskaźniki dla Miasta, wartości niższe od średniej dla Gminy nie odbiegają od niej znacząco, można zatem mówić o starzeniu się społeczeństwa Miasta w ujęciu ogólnym.

- Wskaźnik: liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze

Tabela 17 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze

obszar	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	22,63%	23,04%	23,02%	23,93%
Miasto Pajęczno	24,30%	24,95%	24,84%	26,37%
Osiedle Nr 1	24,48%	24,38%	23,98%	24,27%
Osiedle Nr 2	26,99%	27,54%	28,31%	29,29%
Osiedle Nr 3	21,47%	23,22%	22,01%	24,22%
Osiedle Nr 4	22,54%	23,27%	23,04%	25,70%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

W tabeli poniżej przedstawiono wskaźniki dotyczące pomocy społecznej. Największym problemem na obszarze Miasta w tym zakresie jest korzystanie z tejże pomocy z powodu niepełnosprawności, bezrobocia oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby. Beneficjentami pomocy społecznej w zakresie większym niż średnia dla Gminy Pajęczno są głównie mieszkańcy Osiedla Nr 2 i Nr 3. Mieszkańcy Osiedla Nr 4 korzystają ze wsparcia głównie z tytułu bezrobocia.

Tabela 18 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 ogółem oraz wg przesłanek w Mieście Pajęczno

obszar	ogółem				z powodu niepełnosprawności				z powodu bezrobocia				z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby			
	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	3,67%	3,25%	2,47%	3,51%	0,89%	0,75%	0,71%	0,68%	0,91%	0,82%	0,76%	0,72%	1,23%	1,11%	1,00%	0,98%
Miasto Pajęczno	3,74%	3,09%	2,15%	3,57%	0,98%	0,79%	0,79%	0,77%	0,92%	0,82%	0,83%	0,75%	1,29%	1,06%	1,00%	0,91%
Osiedle Nr 1	1,52%	1,37%	1,43%	1,97%	0,29%	0,22%	0,43%	0,22%	0,43%	0,51%	0,50%	0,44%	0,58%	0,43%	0,64%	0,29%
Osiedle Nr 2	3,87%	3,11%	2,52%	2,60%	0,96%	0,80%	0,77%	0,91%	0,78%	0,76%	0,99%	0,73%	1,52%	1,24%	0,81%	0,50%
Osiedle Nr 3	6,43%	5,39%	3,31%	8,20%	2,17%	1,83%	1,75%	1,70%	1,18%	1,10%	0,92%	0,75%	2,36%	1,74%	1,75%	2,64%
Osiedle Nr 4	3,63%	2,98%	1,59%	3,21%	0,80%	0,58%	0,53%	0,48%	1,28%	0,96%	0,85%	1,02%	0,91%	0,90%	1,06%	0,86%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie oraz Miejsko Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Pajęcznie

Poniżej przedstawiono wskaźniki w zakresie liczby funkcjonujących kart bibliotecznych w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze. Można zauważyć, iż mniejszy odsetek korzystających z zasobów bibliotek niż średnio w gminie zamieszkuje Osiedla Nr 3 i Nr 4.

Tabela 19 Liczba funkcjonujących kart bibliotecznych w Gminie Pajęczno oraz w Mieście Pajęczno w latach 2019 -2022 - stan na 31 grudnia

obszar	2019	2020	2021	2022
Gmina ogółem	16,81%	14,24%	15,38%	15,28%
Miasto Pajęczno	20,34%	16,75%	17,84%	17,53%
Osiedle Nr 1	19,19%	14,69%	15,49%	15,28%
Osiedle Nr 2	25,73%	22,79%	25,20%	23,60%
Osiedle Nr 3	18,66%	13,99%	14,64%	14,70%
Osiedle Nr 4	15,54%	12,65%	12,74%	13,65%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych udostępnionych przez Urząd Miejski w Pajęcznie

PODSUMOWANIE PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH

Bardzo istotnym aspektem jest postrzeganie skali i rodzaju problemów społecznych przez samych mieszkańców Gminy Pajęczno. Na potrzeby diagnozy problemów społecznych wykorzystanej w Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Pajęczno na lata 2021-2030 przeprowadzono badanie ankietowe wśród mieszkańców.

Wynika z niego, iż:

W badaniu diagnozującym przeprowadzonym wśród dorosłych mieszkańców gminy wyróżniono główne problemy, które, które wymagają uwagi ze strony władz samorządowych:

- Za zdecydowanie najpoważniejsze problemy społeczne mieszkańcy uznali bezrobocie, narkomanię, alkoholizm oraz zanieczyszczenie środowiska. Alkoholizm i bezrobocie są problemem nie tylko dla ludzi bezpośrednio nimi dotkniętych, ale też dla ich najbliższego otoczenia.
- Bezrobocie w dosyć znaczny sposób dotyka mieszkańców gminy. W 39% gospodarstw domowych znajduje się osoba bezrobotna. Wiąże się to z sytuacją materialną mieszkańców, którą często można określić jako złą. 19% ankietowanych nie stać na bieżące wydatki.
- W przypadku trudnej sytuacji życiowej badani najchętniej zwróciliby się o pomoc do Ośrodka pomocy społecznej – 34% oraz Organizacji społecznych 10%.
- Większość mieszkańców (55%) zauważa, że spożycie alkoholu w ostatnich 10 latach na terenie gminy wzrosło. Biorąc pod uwagę fakt, iż uważają oni alkoholizm za jeden z najpoważniejszych problemów społecznych występujących na terenie gminy można uznać, iż oczekują oni od władz lokalnych podjęcia działań zmierzających do rozwiązania tego problemu.
- Z danych wynika, że problem narkotyków jest znany wśród dorosłych mieszkańców gminy, 41% zna przynajmniej jedną osobę zażywającą narkotyki.
- 27% grupy badawczej zna osobę, która doświadcza przemocy fizycznej lub psychicznej. Trochę większy wynik został otrzymany w odpowiedzi na pytanie dotyczące rodzin. 54% badanych stwierdziło bowiem, że zna rodziny w których dochodzi do różnych form przemocy. Projektowanie działań profilaktycznych w tym zakresie zdaje się być konieczne dla gminy

w najbliższym czasie. Pomimo wielu kampanii wciąż zdarzają się osoby, które wierzą, że kary fizyczne od czasu do czasu są dobre dla wychowania dziecka.

- Większość ankietowanych słyszała o zjawisku cyberprzemocy, pomimo to znaczna część dzieci spędza w domu kilka godzin przed komputerem, nawet powyżej 5 godzin. Wydaje się więc, że mieszkańcy nie są do końca świadomi zagrożeń, jakie wiążą się z nieograniczonym użytkowaniem tego typu urządzeń przez dzieci. 88% ankietowanych zna lub słyszała o przypadkach cyberprzemocy.
- Większość badanych ma niewielkie doświadczenia z hazardem. Jest jednak obszar z tej dziedziny, który jest bliski wielu badanych – to konkursy polegające na wysyłaniu płatnych sms do uczestnictwa w których przyznało się 74% badanych.

Badania wśród dzieci i młodzieży przeprowadzono wśród uczniów szkół z terenu Gminy Pajęczno. Anonimowe ankiety wypełniło 138 uczniów. Badana grupa wskazała, w jaki sposób postrzegają problemy przed jakimi stoi lokalna społeczność:

- Wolny czas młodzież wykorzystuje głównie na aktywność towarzyską. Wysoko plasuje się również korzystanie z komputera i uprawianie sportu.
- 22% badanych spędza przy komputerze 3-5 godzin dziennie, a 12% ponad 5 godzin, co może być przyczyną do niepokoju. Ponadto aż 60% badanych deklaruje, że spędzają przed komputerem 1 – 3 godzin dziennie. Wskazuje to, że warto wspierać młodych ludzi w możliwie jak najbardziej zrównoważonym wykorzystywaniu komputerów i Internetu. Wskazane jest również podjęcie działań profilaktycznych w tym obszarze. Szczególnie, że spora część badanych (42%) deklaruje doświadczenia przemocy w Internecie. To dodatkowo wzmacnia rekomendację o prowadzeniu działań na rzecz bezpiecznego korzystania z sieci.
- Badana młodzież darzy dorosłych zaufaniem, w tym nauczycieli, o czym świadczy fakt, że w przypadku zaobserwowania negatywnych, agresywnych zachowań, spory odsetek zwróciłby się właśnie do nich o pomoc.
- Relacje w domu badani określają zazwyczaj jako bardzo dobre i dobre, mniejsza część rodziców badanych uczniów radzi sobie z wychowaniem dzieci bez uciekania się do stosowania kar. 49% rodziców ogranicza się do różnego rodzaju zakazów.
- Deficyt w kontaktach z rodzicami w 19% dotyczył wzajemnego zrozumienia. 27% uznało relacje za wystarczająco dobre.
- Pod względem teoretycznej znajomości alkoholu oraz skutków jego nadużywania młodzi mieszkańcy wykazują sporą wiedzę, co może wynikać z ilości zajęć profilaktycznych przeprowadzanych w szkołach. Mimo to jednak aż 25% uczniów określiło jako prawdziwe zdanie: „alkohol w piwie jest inny i mniej groźny niż w wódce”.
- Mimo wiedzy teoretycznej alkohol jest obecny w środowisku młodzieży. 67% uczniów zna takie osoby, które spożywają alkohol 22% młodych ludzi uczących się próbowało już osobiście alkoholu. Pomimo rozpowszechnionej profilaktyki, wielu zajęć teoretycznych czy kontroli, jakiej zwykle poddawane są młode osoby przez rodziców i opiekunów, bardzo duży odsetek badanej młodzieży nie zachowuje abstynencji do pełnoletności. Należałoby przede wszystkim

ograniczyć dostęp młodych ludzi do tego typu substancji i być może zmienić sposób i zakres materiału w przeprowadzanych zajęciach profilaktycznych. Równie ważne jest zaangażowanie rodziców i uświadomienie im, jakie negatywne skutki może mieć społeczne przyzwolenie na spożywanie alkoholu przez młodzież.

- Największa liczba badanych pierwszy raz napiła się alkoholu w domu, tak twierdzi 63% badanych. Alkohol po raz pierwszy pity jest również na wakacjach oraz na dyskotecę. Potwierdza to tezę, że brak kontroli i dostęp do alkoholu jest największym czynnikiem ryzyka.
- Inicjatywa w kwestii zainicjowania kontaktu z alkoholem zazwyczaj leży po stronie samego zainteresowanego.
- 15% uczniów biorących udział w badaniu paliło papierosy, ale żaden z ankietowanych nie uznał, że jest to modne.
- 7% z badanej młodzieży oświadczyło, że zna osoby, które rozprawdzają narkotyki i najczęściej są to osoby poza szkołą. Mimo to, żaden z badanych nie ma za sobą inicjacji narkotykowej.
- Pomimo działań Szkoły w dziedzinie profilaktyki w szkołach, nadal istnieje potrzeba prowadzenia akcji, programów i warsztatów profilaktycznych dotyczących spożywania i nadużywania alkoholu, wyrobów tytoniowych i narkotyków, w szczególności skupiających się na negatywnym wpływie na zdrowie osób zażywających je w młodym wieku.
- Na podstawie dokonanej diagnozy należałoby także wdrożyć do szkół zajęcia dodatkowe, na które wskazuje młodzież, a które są zgodne z jej zainteresowaniami. Odwrócenie uwagi od substancji psychoaktywnych i promowanie zdrowego stylu życia z pewnością są częścią profilaktyki.

Powyższe wyniki badań wskazują nie tylko na konkretne zagrożenia, ale wskazują również możliwości przeciwdziałania im. Co istotne wyływają one od samych mieszkańców gminy, co w kontekście rewitalizacji jest niezwykle istotnym czynnikiem dla tworzenia programu.

3. Sfera gospodarcza

Analiza gospodarcza ma określić obszary gminy o niskim stopniu przedsiębiorczości oraz słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw.

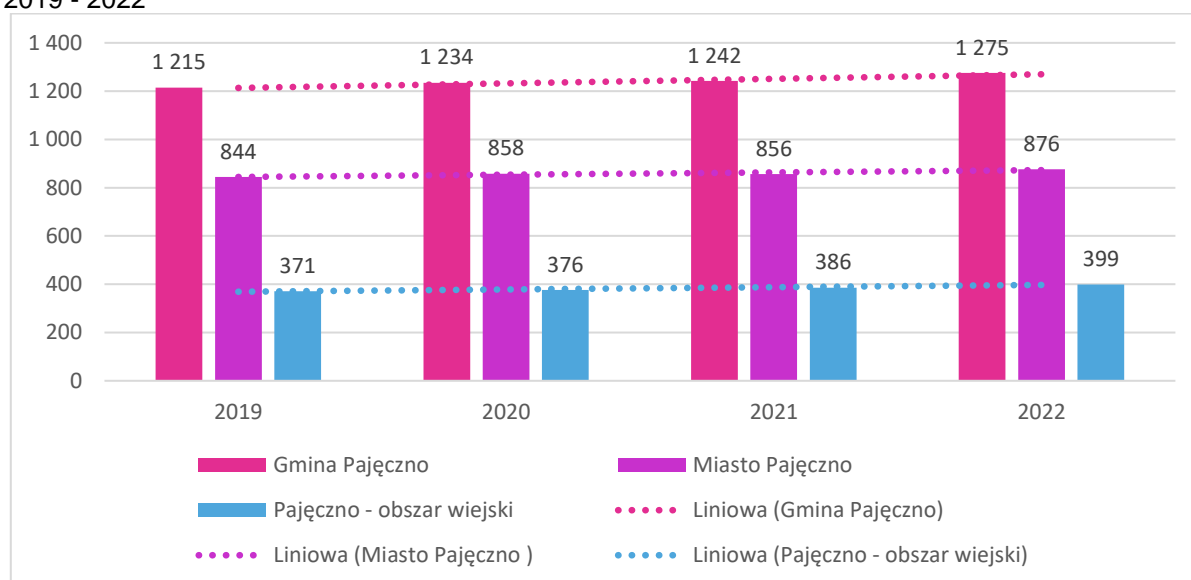
Gmina Pajęczno to głównie gmina o charakterze rolniczym, z niewielkimi zakładami produkcyjnymi. Na obszarach wiejskich dominuje rolnictwo, zaś w Mieście Pajęczno największe znaczenie mają usługi, głównie handel. Wśród podmiotów gospodarczych dominuje sektor prywatny. Najpopularniejszym obszarem działalności jest handel hurtowy i detaliczny oraz naprawa samochodów i motocykli. Duży wpływ na lokalny rynek pracy ma Cementownia „Warta” S.A. w Trębaczewie (poza granicami Gminy Pajęczno), jest ona miejscem pracy wielu mieszkańców gminy. Na obszarze Gminy Pajęczno funkcjonuje duża przetwórnia owoców i warzyw – „Frubex”.

Należy przypuszczać, że w kwestii rozwoju przedsiębiorczości na terenie gminy nadal będą dominować małe przedsiębiorstwa, działające głównie w sferze produkcyjnej i usługowej, a także przetwórstwa przemysłowego.

PODMIOTY GOSPODARCZE

Liczba podmiotów gospodarczych funkcjonujących na obszarze Gminy Pajęczno w latach 2019-2022 wzrasta. W porównaniu z 2019 rokiem, w 2022 r. na terenie gminy odnotowano o 60 podmiotów gospodarczych więcej. W 2022 roku zarejestrowano w gminie 1 275 podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON. Liczba przedsiębiorstw wzrasta zarówno na obszarze miasta Pajęczno, jak i na obszarze wiejskim gminy.

Wykres 9 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Pajęczno w latach 2019 - 2022

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W latach 2019 – 2022 zmiany w liczbie podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON wg Sekcji PKD 2007 w poszczególnych sekcjach, nie były znaczne. Największa zmiana w różnicy liczby podmiotów w roku 2022 w stosunku do 2019, wg. sekcji PKD 2007 to zwiększenie się liczby podmiotów w Sekcji F o 22 podmioty oraz zmniejszenie w Sekcji G o 15 podmiotów.

Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Pajęczno wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII)

Sekcja	Wartości w latach				
	2019	2020	2021	2022	Saldo
1. Sekcja A - Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo	18	20	20	21	3
2. Sekcja B - Górnictwo i wydobywanie	0	0	0	0	0
3. Sekcja C - Przetwórstwo przemysłowe	167	167	162	167	0
4. Sekcja D - Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1	0	0	1	0
5. Sekcja E - Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją	5	5	5	5	0
6. Sekcja F - Budownictwo	123	129	132	145	22
7. Sekcja G - Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle	365	360	351	350	-15

Sekcja		Wartości w latach				
		2019	2020	2021	2022	Saldo
8.	Sekcja H - Transport i gospodarka magazynowa	76	76	76	78	2
9.	Sekcja I - Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi	16	21	22	23	7
10.	Sekcja J - Informacja i komunikacja	24	28	32	30	6
11.	Sekcja K - Działalność finansowa i ubezpieczeniowa	22	22	22	23	1
12.	Sekcja L - Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	23	23	24	27	4
13.	Sekcja M - Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna	92	94	93	96	4
14.	Sekcja N - Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca	22	24	27	31	9
15.	Sekcja O - Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	17	17	17	17	0
16.	Sekcja P - Edukacja	44	45	46	46	2
17.	Sekcja Q - Opieka zdrowotna i pomoc społeczna	75	77	80	80	5
18.	Sekcja R - Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją	28	29	28	29	1
19.	Sekcja S i T - Pozostała działalność usługowa oraz gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby	97	97	105	105	8
Ogółem		1 215	1 234	1 242	1 275	60

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Najliczniejszy udział w całkowitym zestawieniu podmiotów gospodarczych w 2022 roku miały podmioty zaklasyfikowane do Sekcji:

- G: Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych – 350 podmiotów (27,45% ogółu);
- C: Przetwórstwo przemysłowe – 167 podmiotów (13,09% ogółu);
- F: Budownictwo – 145 podmiotów (11,37% ogółu).

Gospodarka gminna opiera się głównie na handlu (w tym naprawach), przetwórstwie przemysłowym i działalności budowlanej. Gmina zapewnia mieszkańcom podstawowe usługi społeczne i finansowe – na terenie gminy funkcjonują placówki opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, oświaty i edukacji, kultury, komunikacji oraz podstawowej infrastruktury komunalnej.

Tak jak w całym kraju, w strukturze podmiotów dominuje sektor prywatny - w 2022 roku odnotowano 1235 podmiotów gospodarczych, w tym 1030 osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą. Na terenie gminy działają głównie podmioty nie generujące dużej ilości miejsc pracy, lecz przeważnie oparte na samozatrudnieniu. Udział sektora prywatnego wynosi zatem 96,86%. Sektor publiczny reprezentowany jest zaś przez Urząd Miejski w Pajęcznie i jednostki organizacyjne Urzędu, w tym: Miejski Ośrodek Kultury w Pajęcznie, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Pajęcznie, Biblioteka Publiczna Gminy i Miasta Pajęczno, Miejski Ośrodek Sportu i Rekreacji, Miejski Zakład Komunalny, szkoły, przedszkola oraz żłobek.

Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022

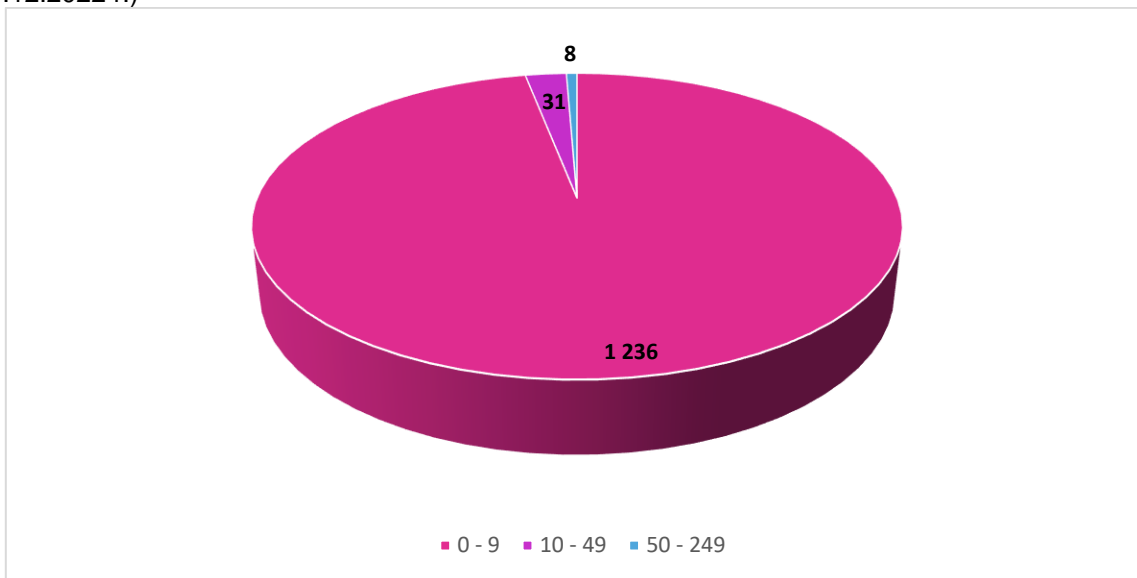
Podmioty wg sektorów własnościowych		2019	2020	2021	2022
1.	podmioty gospodarki narodowej ogółem	1 215	1 234	1 242	1 275
2.	sektor publiczny - ogółem	35	37	37	37
	sektor publiczny - państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego	23	25	25	25
3.	sektor prywatny - ogółem	1 177	1 195	1 204	1 235
	sektor prywatny - osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	989	1 003	1 004	1 030
	sektor prywatny - spółki handlowe	45	50	54	58
	sektor prywatny - spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	2	2	2	2

Podmioty wg sektorów własnościowych	2019	2020	2021	2022
sektor prywatny - spółdzielnie	6	6	6	5
sektor prywatny - fundacje	1	1	2	3
sektor prywatny - stowarzyszenia i organizacje społeczne	38	39	40	41

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

W strukturze działalności gospodarczej przeważają firmy małe, w większości są to firmy rodzinne, prowadzące działalność na własny rachunek, w różnych gałęziach usług. Spośród wszystkich podmiotów gospodarczych prowadzących działalność na terenie gminy, najwięcej podmiotów zatrudniało od 1 do 9 osób. Na koniec 2022 roku było 1236 takich podmiotów (96,94%). Drugą pod względem liczebności grupę stanowiły podmioty zatrudniające od 10 do 49 osób – 31 podmiotów na koniec 2022 roku (2,43%), funkcjonowało także 8 średnich firm zatrudniających od 50 do 249 pracowników, stanowiły one (0,6%). Nie funkcjonowała ani jedna duża firma.

Wykres 10 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej według klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2022 r.)

Źródło: Główny Urząd Statystyczny, Bank Danych Lokalnych (opracowanie własne)

Zjawisko negatywne: wyrejestrowywanie działalności gospodarczej

- Wskaźnik: stosunek liczby przedsiębiorstw wyrejestrowanych do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w latach 2019-2022

W tabeli przedstawiono wyżej opisany wskaźnik. Kolorem oznaczono wartości wskaźnika wyższe od średniej dla gminy w danym roku. W kolumnie ogółem podano liczbę tych wartości, obliczono średnią dla gminy i kolorem oznaczono wartości od niej wyższe, wskazując obszar koncentracji zjawiska. Jest to Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów Szlachecki, Podładzin, Podmurowaniec, Siedlec i Wręczyca.

Tabela 22 Wyrejestrowane podmioty gospodarcze w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w latach 2019-2022

	2019	2020	2021	2022	ogółem
Gmina ogółem	0,76	0,61	0,51	0,38	Średnia = 2
Miasto Pajęczno	0,74	0,89	0,56	0,44	3
Sołectwa (ogółem)	0,79	0,26	0,44	0,31	1
Czerkiesy	2,24	0,00	0,00	0,00	1

	2019	2020	2021	2022	ogółem
Gmina ogółem	0,76	0,61	0,51	0,38	Średnia = 2
Dylów A	0,00	0,00	1,54	1,45	2
Dylów Rządowy	0,40	0,40	1,66	0,41	2
Dylów Szlachecki	1,63	0,00	1,13	1,16	3
Janki	1,27	0,64	0,00	0,00	2
Lipina	1,82	0,00	0,00	0,00	1
Nowe Gajęcice	0,00	0,00	0,85	0,00	1
Niwiska Górne	0,45	0,00	0,00	0,00	brak
Niwiska Dolne	2,44	0,00	0,00	0,00	1
Podładzin	0,95	1,01	0,98	0,00	3
Ładzin	0,00	0,00	0,00	0,00	brak
Łężce	0,00	0,00	0,00	0,00	brak
Makowiska	0,57	0,58	0,00	0,30	brak
Podmurowaniec	1,03	0,00	0,99	0,99	3
Patrzyków	0,43	0,43	0,00	0,45	1
Kurzna-Barany	0,00	0,00	0,00	0,00	brak
Stare Gajęcice	1,96	0,00	0,00	0,00	1
Siedlec	0,80	0,41	0,84	0,43	3
Wręczyca	0,87	0,83	0,00	0,81	3
Wydrzynów	0,00	0,00	0,00	0,00	brak
Tuszyn	0,00	0,00	0,00	0,00	brak

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

ROLNICTWO

Ukształtowanie terenu w mieście i gminie Pajęczno nie stanowi istotnych barier dla rozwoju rolnictwa. Warunki klimatyczne, z punktu widzenia rolnictwa, nie odbiegają od przeciętnych w województwie i nie stanowią problemu dla rozwoju tej funkcji. Największym problemem są warunki wodne, które są mało korzystne dla produkcji rolnej. Przeważają tereny o okresowym niedoborze wody. Inwestycje poprawiające stosunki wodne obejmują powierzchnię tylko 428 ha i wymagają dalszych działań na rzecz melioracji. W ocenie punktowej warunki wodne uzyskały w gminie tylko 3,8 punktu na 10 możliwych.

W gminie przeważają gleby lekkie, o dużej kwasowości, niskiej bonitacji i niskich walorach dla produkcji rolnej, pomimo dość dobrej zasobności w próchnicę. Gleby chronione zajmują połowę użytków rolnych. Dobre gleby występują pasem w środkowej części gminy od Janek do Dylowa, a najlepsze – w okolicy Makowisk i Gajęcic.

Według kompleksów rolniczej przydatności, największy udział ma kompleks żytni słaby – 25,9%, kompleks żytni dobry – 24,5%, kompleks żytni bardzo dobry – 21,9%, kompleks żytni bardzo słaby – 20%. W użytkach rolnych dominuje kompleks 3z i 2z tj. słaby i bardzo słaby oraz średni.

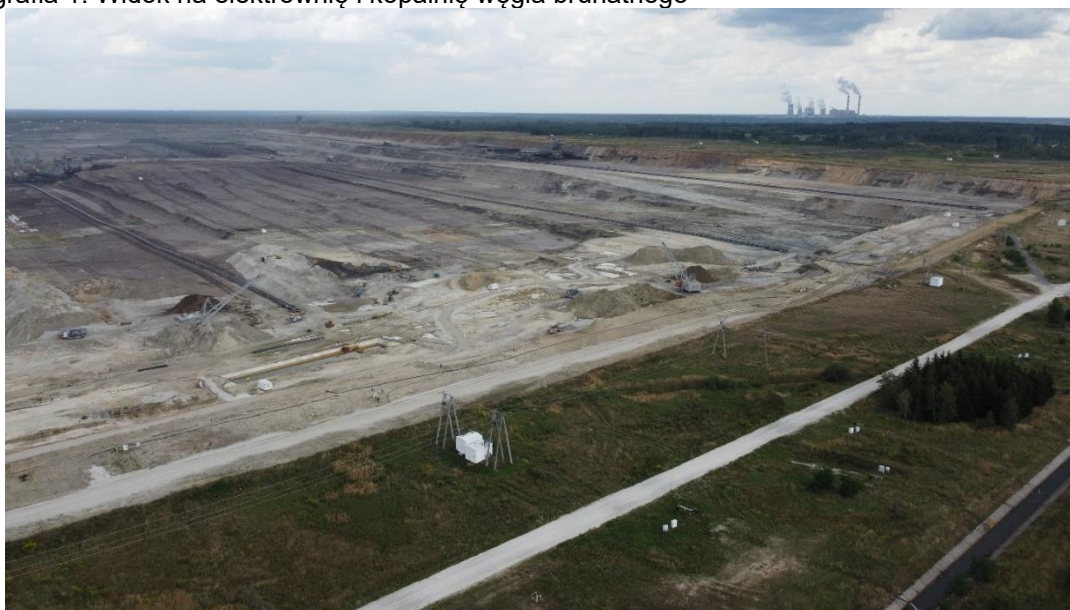
Warunki przyrodnicze sprzyjają uprawie: zbóż, ziemniaków, roślin przemysłowych, a w produkcji zwierzęcej – trzody chlewnej i drobiu. Mały udział użytków zielonych jest ograniczeniem dla chowu bydła i produkcji mleka. W gminie najlepsze warunki środowiska przyrodniczego dla produkcji rolnej występują we wsiach: Janki, Makowiska, Podładzin i Wydrzynów. Najsłabsza rolnicza przestrzeń produkcyjna jest we wsiach Tuszyn, Patrzyków i Dylów „A”.

NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE GOSPODARCZEJ

Gmina Pajęczno położona w strefie sprawiedliwej transformacji, boryka się z wieloma wyzwaniami, które negatywnie wpływają na jej rozwój gospodarczy. Po pierwsze, tradycyjnie regiony objęte tą strefą były uzależnione od sektora węglowego. Zamknięcie kopalni węgla w Bełchatowie i restrukturyzacja

tego sektora doprowadzą do znacznego wzrostu bezrobocia wśród mieszkańców. Wielu specjalistów i fachowców związanych z górnictwem straci pracę, co skutkować będzie spadkiem dochodów lokalnych rodzin. Po drugie, inwestorzy często wahają się przed wprowadzeniem kapitału w regiony, które przechodzą przez proces transformacji. Obawy dotyczące stabilności, braku wykwalifikowanej siły roboczej oraz potencjalnych ryzyk związanych z inwestycjami w takich obszarach skutkują niższym zainteresowaniem ze strony przedsiębiorstw. Po trzecie, chociaż strefy sprawiedliwej transformacji otrzymują wsparcie finansowe, nie zawsze jest ono wystarczające lub skierowane w odpowiednie miejsca, aby przynieść oczekiwane rezultaty. Wiele programów pomocowych koncentruje się na krótkoterminowej pomocy dla mieszkańców, podczas gdy długoterminowe strategie rozwoju gospodarczego są często zaniedbywane. Po czwarte, brak infrastruktury nowoczesnej, takiej jak szybki Internet czy dobre połączenia komunikacyjne, może utrudniać przyciąganie nowych biznesów oraz innowacyjnych przedsięwzięć. Wreszcie, mentalność społeczności lokalnych, które przez dziesięciolecia były uzależnione od jednego sektora, może opierać się zmianom i innowacjom. Wielu mieszkańców może czuć się zagubionych w nowej rzeczywistości, co może hamować entuzjazm i zaangażowanie w tworzenie nowych możliwości biznesowych. Podsumowując, położenie Gminy Pajęczno w strefie sprawiedliwej transformacji stanowi wyzwanie dla jej rozwoju gospodarczego. Chociaż transformacja jest konieczna dla ochrony środowiska i dostosowania się do nowych realiów gospodarczych, wymaga ona starannie zaplanowanej strategii, wsparcia i przede wszystkim adaptacji mieszkańców do nowej rzeczywistości.

Fotografia 1. Widok na elektrownię i kopalnię węgla brunatnego

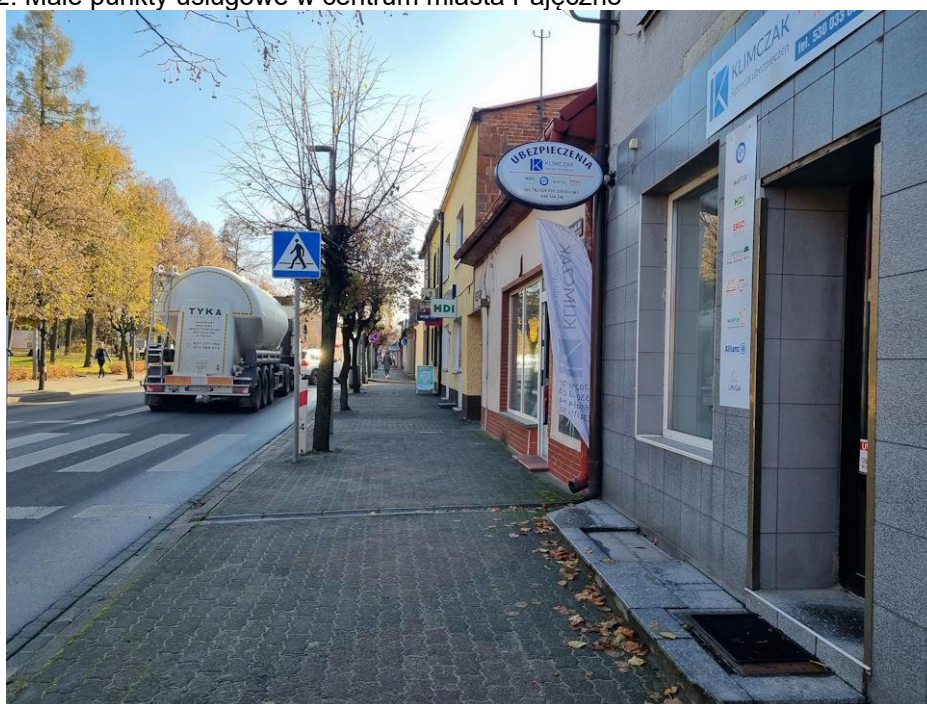
Źródło: Fotografia własna

Gmina Pajęczno, choć posiada wiele atutów, nie rozwija się gospodarczo w takim tempie jak gminy położone bliżej Łodzi. Istnieje kilka powodów tej dysproporcji w rozwoju. Po pierwsze, bliskość do dużych miast, takich jak Łódź, przeważnie przyciąga większą liczbę inwestorów, co przekłada się na lepsze finansowanie projektów i zwiększenie miejsc pracy. Duże aglomeracje miejskie oferują również znacznie szerszy rynek zbytu, co stanowi ogromną korzyść dla przedsiębiorców. Po drugie, infrastruktura komunikacyjna w okolicach Łodzi jest bardziej rozwinięta, co ułatwia transport i dostęp do

rynków krajowych i międzynarodowych. Dostęp do głównych dróg ekspresowych czy autostrad znacząco wpływa na atrakcyjność inwestycyjną regionu. Po trzecie, większa bliskość do ośrodków akademickich i naukowych w Łodzi zapewnia dostęp do wykwalifikowanej kadry, co jest niezbędne w wielu nowoczesnych sektorach gospodarki. Wreszcie, aglomeracje miejskie, takie jak Łódź, generują pewien efekt „samopodtrzymującego się” wzrostu – im więcej firm i instytucji działa w danym obszarze, tym łatwiej przyciągnąć kolejne, co w długim okresie przyczynia się do dynamicznego rozwoju gospodarczego. Gmina Pajęczno, aby nadążyć za sąsiadującymi terenami bliżej Łodzi, musi podjąć świadome działania mające na celu poprawę atrakcyjności inwestycyjnej, rozwijanie infrastruktury i wspieranie lokalnych przedsiębiorców w dostępie do rynków zbytu i kwalifikowanego personelu.

Miasto Pajęczno pełni ważną rolę jako centrum usług społecznych i gospodarczych dla otaczających je miejscowości wiejskich. Właśnie dlatego wszelkie negatywne zmiany gospodarcze są tutaj bardziej odczuwalne niż w innych obszarach. Jako serce regionu, Pajęczno dostarcza wielu podstawowych usług dla mieszkańców okolicznych wsi, począwszy od handlu, przez edukację, aż po służbę zdrowia. Kiedy gospodarka w Pajęcznie doznaje wstrząsu, skutki tego oddziałują na całą sieć połączeń i relacji, które łączą miasto z okolicą. Na przykład, jeśli lokalne przedsiębiorstwa w Pajęcznie borykają się z problemami, może to prowadzić do zwolnień, które w konsekwencji obniżają dochody rodzin nie tylko w samym mieście, ale i w okolicznych miejscowościach. Ponadto, wiele rodzin w okolicznych wsiach polega na usługach dostępnych w Pajęcznie, dlatego wszelkie przeszkody w funkcjonowaniu miasta szybko odbijają się na jakości życia w całym regionie. W krótkim czasie, problemy gospodarcze w centralnym punkcie regionu, jakim jest Pajęczno, mogą przekształcić się w szersze trudności społeczne i ekonomiczne dla wielu społeczności korzystających z jego usług i zasobów.

Fotografia 2. Małe punkty usługowe w centrum miasta Pajęczno

Źródło: Fotografia własna

W mieście Pajęczno obserwuje się tendencję do likwidacji małych, rodzinnych sklepów. Jest to wynik wielu czynników. Po pierwsze, rosnąca konkurencja ze strony dużych sieci handlowych, które oferują niższe ceny, szerszy wybór produktów i dłuższe godziny otwarcia, sprawia, że małe sklepy mają trudności z konkuroowaniem na rynku. Dodatkowo, duże sieci sklepów często mają lepsze możliwości negocjacyjne z dostawcami, co przekłada się na korzystniejsze warunki zakupu towarów. Po drugie, zmieniające się nawyki zakupowe konsumentów, którzy coraz częściej poszukują wygody i jednego miejsca, gdzie mogą zrobić większość zakupów, sprzyjają popularności supermarketów i hipermarketów. Po trzecie, koszty prowadzenia działalności, takie jak opłaty za wynajem lokalu, media czy płace pracowników, mogą być dla małych przedsiębiorców bardziej obciążające niż dla dużych korporacji, które dzięki skali swojej działalności mogą osiągać oszczędności. Wreszcie, procesy technologiczne i cyfrowe, takie jak e-commerce, mogą być trudniejsze do adaptacji przez małe, rodzinne sklepy w porównaniu do dużych sieci, które mają zasoby na inwestycje w technologie. Wszystkie te czynniki składają się na coraz trudniejszą sytuację małych, rodzinnych sklepów w Pajęcznie, prowadząc do ich stopniowej likwidacji.

Dominacja dyskontów nad małymi sklepami ma negatywne konsekwencje dla lokalnej gospodarki. Zanika specyfika lokalnych rynków i różnorodność oferty, co prowadzi do ubożenia kulturowego krajobrazu handlowego. Dochody zyskane przez dyskonty nie zawsze zostają w lokalnej społeczności, ale często trafiają do siedzib głównych korporacji, które mogą być zlokalizowane poza daną gminą, regionem czy nawet krajem. W przeciwieństwie do tego, właściciele sklepów zwykle inwestują swoje dochody w lokalną społeczność. Kolejnym negatywnym skutkiem jest utrata miejsc pracy. Małe sklepy, choć zazwyczaj zatrudniają mniej osób niż duże dyskonty, dają pracę mieszkańcom w ich najbliższym otoczeniu. Zanikanie tych sklepów może prowadzić do wzrostu bezrobocia wśród lokalnych mieszkańców. Wreszcie, sklepy często pełnią funkcję społeczną w mniejszych społecznościach, będąc miejscem spotkań, rozmów i budowania relacji sąsiedzkich. Ich zanik może prowadzić do osłabienia więzi społecznych w danym obszarze. Podsumowując, chociaż dyskonty przynoszą korzyści w postaci niższych cen i szerszej oferty, dominacja tego typu placówek handlowych nad małymi, lokalnymi sklepami ma wiele negatywnych konsekwencji dla gospodarki i społeczności lokalnych.

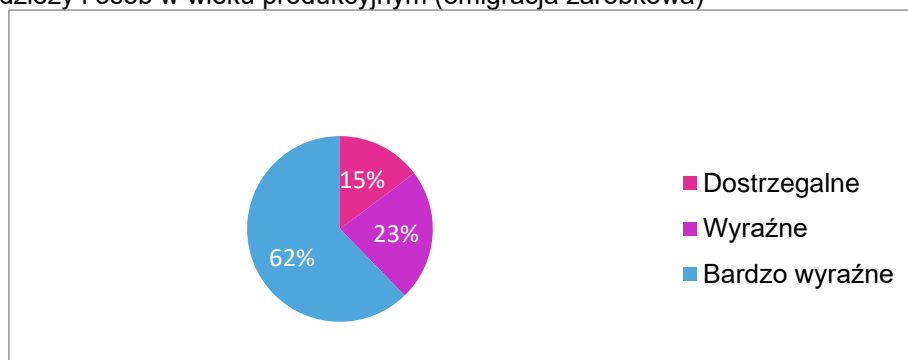
Ostatnie lata charakteryzują się wyraźnym wzrostem kosztów prowadzenia działalności gospodarczej, w szczególności kosztów energii i pracy. Ten wzrost kosztów niesie ze sobą wiele wyzwań dla przedsiębiorców, a w szczególności dla małych firm, takich jak te działające w Pajęcznie. Dla wielu z nich podwyższone koszty stały się barierą trudną do pokonania. Małe przedsiębiorstwa, w przeciwieństwie do dużych korporacji, nie mają często możliwości negocjowania korzystniejszych warunków dostaw czy umów z kontrahentami. Dodatkowo, nie dysponują one tak dużymi zasobami, które pozwalałyby im na łatwe przetrwanie trudniejszych okresów. Kiedy małe firmy w Pajęcznie zaczynają upadać, skutki dla lokalnej gospodarki są dotkliwe. Po pierwsze, prowadzi to do wzrostu bezrobocia, gdyż pracownicy tracą miejsca pracy. Zanik miejsc zatrudnienia wpływa negatywnie na kondycję finansową wielu rodzin i przyczynia się do spadku popytu na lokalnym rynku. Po drugie, zmniejsza się podaż różnorodnych usług i produktów, co prowadzi do ubożenia oferty rynkowej dla konsumentów. Upadek małych firm osłabia także lokalne więzi społeczne i gospodarcze. Wiele z tych firm pełniło funkcje nie tylko komercyjne, ale także społeczne, będąc miejscem spotkań i wymiany

doświadczeń w lokalnej społeczności. Wreszcie, spadek liczby działających firm może wpłynąć na mniejsze zainteresowanie inwestorów zewnętrznym regionem, co dodatkowo hamuje potencjał rozwojowy Pajęczna.

Gmina doświadcza zauważalnego procesu wyludniania się. W szczególności to ludzie młodzi i wykształceni decydują się opuszczać swoje rodzime strony, kierując się w stronę większych ośrodków miejskich w poszukiwaniu lepszych możliwości zawodowych i życiowych. Taka migracja często jest spowodowana brakiem odpowiednich miejsc pracy dla osób z wyższym wykształceniem w lokalnej gospodarce oraz pragnieniem bardziej dynamicznego życia miejskiego, dostępu do oferty kultury i rozrywki oraz lepszej infrastruktury edukacyjnej i zdrowotnej. Taka sytuacja niesie ze sobą szereg konsekwencji dla lokalnej gospodarki gminy. Brak młodych i wykształconych ludzi odbija się na innowacyjności i potencjale przedsiębiorczości, co utrudnia rozwój gospodarczy i przyciąganie inwestycji. Redukcja liczby ludności w wieku produkcyjnym może prowadzić do spadku popytu na lokalne produkty i usługi, co z kolei wpływa na kondycję finansową lokalnych przedsiębiorstw. Kolejnym skutkiem jest postępujące starzenie się społeczeństwa, co zwiększa obciążenia dla systemu opieki zdrowotnej i społecznej. Wyludnianie się gminy wpływa również na jej budżet. Mniejsza liczba mieszkańców oznacza niższe wpływy z podatków lokalnych, co może skutkować ograniczeniem inwestycji publicznych i pogorszeniem jakości usług oferowanych przez samorząd. Ponadto, opuszczanie gminy przez młodych ludzi prowadzi do zerwania więzi społecznych, co może wpływać na spadek poczucia tożsamości lokalnej i osłabienie społeczności. Podsumowując, wyludnianie się gminy, zwłaszcza ucieczka młodych i wykształconych mieszkańców, niesie za sobą wiele negatywnych skutków dla lokalnej gospodarki i społeczności, tworząc wyzwania, które wymagają świadomej i długofalowej strategii rozwoju.

Proces ten potwierdzają wyniki ankiety dedykowanej dla osób dorosłych, powyżej 18 roku życia - *Diagnozy społecznej i gospodarczej Gminy Pajęczno 2023 - badania strategicznego dla rozwoju Gminy*. Pytanie nr 30. brzmiało: *Które problemy gospodarcze i środowiskowe są dostrzegalne lub odczuwalne przez Państwa na terenie gminy. W jakim stopniu*. Poniżej przedstawiono odpowiedź.

Odływ młodzieży i osób w wieku produkcyjnym (emigracja zarobkowa)

Miasto Pajęczno nie prezentuje się jako główny punkt na turystycznej mapie kraju. Jednym z powodów jest brak prestiżowej starej części miasta, która często stanowi serce i duszę wielu miejscowości, przyciągając turystów chętnych do poznania historii i kultury danego regionu.

W Pajęcznie brakuje również zabytków, które mogłyby stanowić powód do licznych odwiedzin przez turystów. Dodatkowo, miasto nie oferuje wielu ciekawych przestrzeni publicznych, takich jak parki, place czy promenady, które byłyby miejscami wypoczynku i relaksu dla mieszkańców oraz atrakcją dla przyjezdnych. Ta luka w ofercie turystycznej stanowi wyzwanie dla rozwoju Pajęcna w tym kierunku, ponieważ turystyka może być ważnym źródłem dochodu i sposobem na ożywienie lokalnej gospodarki.

Objęcie procesami rewitalizacyjnymi miasta Pajęczno jest niezwykle ważne z kilku kluczowych powodów. Rewitalizacja przyczynia się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez modernizację infrastruktury miejskiej, renowację zdegradowanych budynków oraz tworzenie nowych przestrzeni publicznych. W rezultacie, mieszkańcy zyskują dostęp do bezpieczniejszego i bardziej estetycznego otoczenia, co wpływa korzystnie na ich dobrostan i poczucie tożsamości lokalnej. Procesy rewitalizacyjne mogą przyczynić się do ożywienia gospodarczego Pajęcna. Poprzez inwestycje w infrastrukturę i nieruchomości, miasto staje się atrakcyjniejszym miejscem dla inwestorów i przedsiębiorców, co może prowadzić do powstania nowych miejsc pracy i zwiększenia dochodów lokalnych. Rewitalizacja odnawia historyczne i kulturowe dziedzictwo miasta. Ochrona i renowacja zabytkowych budynków oraz miejsc o znaczeniu historycznym pozwala na zachowanie dziedzictwa dla przyszłych pokoleń oraz przyciąganie turystów, co dodatkowo wspomaga rozwój gospodarczy. Wreszcie, procesy rewitalizacyjne mogą być kluczem do wzmacniania więzi społecznych. Zaangażowanie mieszkańców w planowanie i realizację projektów rewitalizacyjnych daje im poczucie współodpowiedzialności za przyszłość swojego miasta i wspiera budowanie silnej społeczności lokalnej. Biorąc pod uwagę powyższe argumenty, objęcie Pajęcna procesami rewitalizacyjnymi staje się nie tylko pożądanym, ale wręcz niezbędnym dla długoterminowego rozwoju i dobrobytu tego miasta oraz jego mieszkańców.

Rewitalizacja miasta Pajęczno ma potencjał, by stać się katalizatorem rozwoju dla całego regionu, w tym okolicznych terenów wiejskich. Wzrost atrakcyjności Pajęcna jako centrum turystycznego może przyciągnąć więcej odwiedzających, co z kolei otwiera możliwości dla terenów wiejskich w zakresie oferowania zakwaterowania, produktów regionalnych i atrakcji turystycznych. Dodatkowo, modernizacja Pajęcna może skutkować powstaniem nowych przedsięwzięć i usług, które będą dostępne również dla mieszkańców sąsiadujących wsi. W miarę ożywienia gospodarczego Pajęcna, lokalne firmy mogą poszukiwać dostawców z okolicznych terenów wiejskich, co dodatkowo stymuluje tamtejszą gospodarkę. Wzrost możliwości zatrudnienia w Pajęcznie może również przynieść korzyści mieszkańcom terenów wiejskich, oferując im nowe miejsca pracy. Rewitalizacja często prowadzi do inwestycji w infrastrukturę, taką jak drogi i komunikacja publiczna, co w efekcie poprawia dostępność i połączenia z terenami wiejskimi. Jeśli do tego dodamy potencjalny rozwój edukacji w Pajęcznie, mieszkańcy okolicznych wsi zyskują lepszy dostęp do edukacji i szkoleń. Co więcej, promocja lokalnych produktów i tradycji w ramach rewitalizacji miasta może otworzyć nowe możliwości dla producentów z terenów wiejskich, którzy pragną wprowadzić swoje produkty na miejski rynek. W sumie, działania rewitalizacyjne w Pajęcznie mogą przynieść mnóstwo korzyści dla całego regionu, wzmacniając wzajemne powiązania i tworząc synergiczne korzyści gospodarcze.

4. Analiza środowiska naturalnego

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji, kolejnym kryterium oceny jest stan środowiska naturalnego. Analizie podlegają w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

ZASOBY NATURALNE

Według zapisów w *Zmianie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*, surowce mineralne występujące na terenie gminy są genetycznie związane z budową geologiczną stanowiącą podstawowy składnik środowiska przyrodniczego obszaru. Zewnętrzną powłokę podłoża geologicznego tworzą polodowcowe utwory czwartorzędowe, a powszechnie występujące na powierzchni terenu osady tego okresu – piaski, żwiry i gliny – stanowią przedmiot działalności eksploatacyjnej na potrzeby lokalne, jednak nie odgrywają one istotnego znaczenia w polityce surowcowej gminy. Surowce okrucowe są udokumentowane w złożu piasków kwarcowych w Dylowie Szlacheckim i w złożu piasków skaleniowo-kwarcowych w Dylowie Rządowym.

Wapienie są udokumentowane w złożu „Niwiska Dolne” położonym w południowej części gminy Pajęczno, złożu „Działoszyn-Trębaczew” położonym w części na terenie gminy Pajęczno, jednak w przewadze na terenie gminy Działoszyn, w złożu „Niwiska-Górne-Grądy” położonym w części na gruntach gminy Pajęczno i w części na gruntach gminy Działoszyn oraz złożach wapieni „Pajęczno” i „Pajęczno-Makowiska I” położonych w granicach miasta Pajęczno oraz sołectwa Dylów Rządowy. Niewielka część złoża „Pajęczno” leży w granicach gminy Działoszyn. Najważniejsze znaczenie gospodarcze i to o charakterze przemysłowym mają złoża górnourajskich wapieni i margli:

- Złoże „Działoszyn-Trębaczew”,
- Złoże „Niwiska Górne-Grądy”,
- wapienie jurajskie udokumentowane w złożu „Pajęczno-Makowiska I”,
- wapienie dla przemysłu wapienniczego „Niwiska Dolne”,
- piaski skaleniowo-kwarcowe udokumentowane w kategorii C1 w złożu „Dylów”,
- wapienie dla przemysłu wapienniczego udokumentowane w złożu „Pajęczno”,
- piaski kwarcowe do produkcji betonów komórkowych w złożu „Dylów Szlachecki”.

GLEBY²

Generalnie, kompleksy glebowo-rolnicze o wysokiej wartości dla produkcji rolnej (kompleksy 2, 3, 4, 5 i 8) stanowią około 53% ogólnej powierzchni gruntów ornych na terenie gminy. Gleby IIIa i IIIb klas bonitacyjnych zajmują około 6%, natomiast IVa i IVb – około 45% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Gleby klasy III zajmują około 3%, a klasy IV – około 44% ogólnej powierzchni użytków zielonych.

---

²*Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

WODY PODZIEMNE I POWIERZCHNIOWE

Wody podziemne

Na terenie Miasta i Gminy Pajęczno występują 2 piętra wodonośne: czwartorzędowe i jurajskie, przy czym to ostatnie związane jest z poziomem wodonośnym w utworach jury górnej (malm).

Cała gmina znajduje się na terenie Głównego Zbiornika Wód Podziemnych „Częstochowa” (GZWP 326). Jest to zbiornik szczelinowo-krasowy, o przeciętnej jakości wód w klasie Ic i Id i średniej głębokości ujęć około 160 m ppt. Powierzchnia całego zbiornika obejmuje 3172,2 km². Poziom wodonośny jury górnej charakteryzuje się reżimem swobodno-aporowym. Oszacowane zasoby odnawialne w granicach GZWP wynoszą 1289 952 m³/24h, zaś zasoby dyspozycyjne – 760320 m³/24h. Jakość wód podziemnych jest zróżnicowana, na ogół dobra bądź zadowalająca. Lokalnie stwierdzona obecność w wodach podziemnych podwyższonych wartości azotynów i amoniaku, sporadycznie chromu i cyjanków wskazuje na antropogeniczny charakter ognisk zanieczyszczeń. Należy do nich zaliczyć brak kanalizacji sanitarnej na znacznym obszarze, szczególnie wiejskim, gospodarkę przemysłową i górnictwo.

Wody powierzchniowe

Pod względem hydrograficznym obszar miasta i gminy położony jest w obrębie dorzecza Warty. Przez najwyżej wyniesione tereny położone na wschód od miasta Pajęczna przebiega dział wodny III rzędu, oddzielający spływ w trzech kierunkach: zachodnim, wschodnim i południowym. Obszar miasta i gminy odwadniany jest za pośrednictwem Warty oraz bezimiennych strumieni i licznych cieków okresowych. Charakterystyczną cechą tego obszaru jest występowanie licznych źródłowych odcinków strumieni oraz cieków prowadzących wody w małych ilościach i okresowo zanikających. Na terenie miasta i gminy występują również sztuczne zbiorniki wodne o niewielkich na ogół powierzchniach oraz naturalne oczka wodne (polodowcowe jezioro Ług). Grunty pod wodami zajmują na terenie Miasta i Gminy Pajęczno około 0,7% jej ogólnej powierzchni.

Fotografia 3 Północna część Pajęczna – zbiorniki wodne

Źródło: Fotografia własna

W granicach Gminy Pajęczno występują następujące zlewnie jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP) – rzecznych:

1. Nieciecz o kodzie PLRW6000171829299;
2. Pisia o kodzie PLRW600023181589
3. Rów od Konstantynowa o kodzie PLRW600016181592
4. Warta od Liswarty do Grabarki o kodzie PLRW60001918171
5. Warta od Widzówki do Liswarty o kodzie PLRW600019181599;
6. Wierznica o kodzie PLRW600017181789

OBSZARY PRAWNIE CHRONIONE NA TERENIE GMINY

Na terenie gminy Pajęczno występują następujące formy ochrony przyrody:

- Rezerwat przyrody,
- Użytki ekologiczne.
- Pomniki przyrody,

Rezerwat przyrody

Rezerwat przyrody „**Murowaniec**” o powierzchni 42,18 ha utworzony został na podstawie Zarządzenia Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z 26 kwietnia 1963 roku (M.P. z 1963 r. Nr 43, poz.213). Obecnie podstawę prawną funkcjonowania rezerwatu stanowi Rozporządzenie Nr 35/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 18 lipca 2007 r. w sprawie rezerwatu przyrody "Murowaniec" (Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 243, poz. 2246). Rezerwat jest położony w Leśnictwie Murowaniec. Według aktu powołującego, rezerwat utworzono w celu zachowania ze względów naukowych i dydaktycznych fragmentu wielowarstwowego lasu mieszanego naturalnego pochodzenia, z dużym udziałem jodły na krańcu jej zasięgu, o charakterze lasu pierwotnego.

Istnieją tu bogate zbiorowiska gatunków roślin naczyniowych oraz gatunków mchów. Rezerwat posiada aktualny plan ochrony przyjęty do realizacji w 2007 r. (Rozporządzenie Nr 55/2007 Wojewody Łódzkiego z dnia 28 listopada 2007 r. w sprawie ustanowienia planu ochrony dla rezerwatu "Murowaniec" - Dz. Urz. Woj. Łódzkiego Nr 372, poz. 3299).

Użytki ekologiczne:

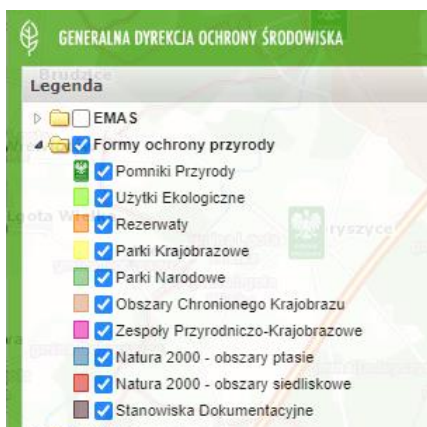
- **Oczko I** - bagno śródleśne o powierzchni 0,48 ha, położone na terenie działki nr 483 obr. ewid. Siedlec;
- **Oczko II** - bagno śródleśne o powierzchni 0,63 ha, położone na terenie działki nr 5629 obr. ewid. Pajęczno.

Użytki ekologiczne obejmują kompleksy przejściowych zbiorowisk torfowiskowych mszysto-turzycowych, przylegających do śródleśnych jezior, otoczonych dobrze wykształconymi fragmentami kontynentalnego boru bagiennego. Pozostają w administracji Nadleśnictwa Radomsko.

Pomniki przyrody:

- sosna pospolita w Dylowie Szlacheckim, o obwodzie 290 cm, działka Nr 248;
- dąb szypułkowy w Dylowie Szlacheckim, o obwodzie 380 cm, działka Nr 245/62;
- 7 szt. lipy drobnolistnej w Makowiskach, o obwodzie 190-375 cm, wieku około 300 lat, na terenie przykościelnym, działka Nr 96;

Źródło: <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

LASY I ZADRZEWIENIA

Lasy i grunty leśne w Gminie Pajęczno zajmują wg. danych z 2021 roku powierzchnię ok. 3 261 ha, co stanowi ok. 28,70% powierzchni ogólnej gminy. Wskaźnik lesistości powiatu pajęczańskiego to 24,7%.

Lasy Państwowe położone na terenie gminy zajmują powierzchnię 2 328,38 ha, z czego 511,31 ha znajduje się w granicach miasta Pajęczno. Administrowane są przez Nadleśnictwo Radomsko. W granicach gminy Pajęczno funkcjonują dwa leśnictwa tj. Leśnictwo Murowaniec i Leśnictwo Gajęcice.

W granicach gminy istnieją zwarte kompleksy leśne położone w rejonie: Siedlec, Kolonii Gajęcice - Czerkies, Patrzykowa oraz na wschód od miasta Pajęczno.

Występujące w południowej części gminy w rejonie doliny rzeki Warty kompleksy leśne są szczególnie atrakcyjne dla wykorzystania rekreacyjnego. Podobnie kompleks lasów położony na wschód od miasta Pajęczna winien pełnić funkcję leśnego zaplecza rekreacyjnego dla mieszkańców tego miasta.³

ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA⁴

Zanieczyszczenia atmosfery

Jak zaznaczono w *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno*, zanieczyszczenia powietrza atmosferycznego niską emisją w gminie pochodzą z zabudowanych terenów miejskich, głównie zabudową mieszkaniową jednorodzinną oraz emisją pochodzącą z lokalnych emitorów zlokalizowanych na terenach przemysłowych i usługowych w mieście i w gminie. Część gminy Pajęczno pozostaje także pod wpływem oddziaływania emitorów cementowni „Warta” S.A. z/s w Trębaczewie (głównie wsie Wydrzynów, Niwiska Górne, Niwiska Dolne), przy czym oddziaływanie tych emitorów jest stale kontrolowane, a emisja mieści się w dopuszczalnych normach określonych w przepisach oraz wydanych dla Zakładu pozwoleniach i decyzjach. Znaczące

³ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

⁴ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

jest także oddziaływanie na stan atmosfery środków transportowych, poruszających się drogą krajową Nr 42, która przebiega przez samo centrum miasta Pajęczno.

Zanieczyszczenia wód

Wody rzeki Warty, której fragment znajduje się w granicach gminy Pajęczno, na tym odcinku nie odpowiadają żadnej z klas czystości.

Obecnie kanalizacja sanitarna obejmuje około 75% terenów zainwestowanych w mieście Pajęczno oraz wieś Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki i Siedlec. Pozostałe miejscowości nie mają kanalizacji sanitarnej. Część ścieków z tych miejscowości jest dowożona do oczyszczalni ścieków w Pajęcznie, jednak część wypuszczana jest do różnych odbiorników oraz wywożona na łąki i pola uprawne, gdzie podlega spływom powierzchniowym.

Wody wglębne podstawowego poziomu wodonośnego nie są izolowane lub są izolowane tylko fragmentarycznie. Brak ciągłej warstwy izolacyjnej, którą stanowią nieprzepuszczalne osady czwartorzędowe powoduje, że poziom ten jest szczególnie podatny na zanieczyszczenia. Potencjalne zagrożenie dla tych wód stanowią działania eksploatacyjne wapieni, stanowiących udokumentowane zasoby surowcowe o znaczeniu przemysłowym dla funkcjonującej w sąsiedztwie cementowni „Warta” S.A. Zagrożenie ściekami sanitarnymi z kanalizacji sanitarnej w mieście Pajęczno zostało znacząco zmniejszone po oddaniu do użytku miejskiej oczyszczalni ścieków.

Hałas

Zagrożenia powodowane przez hałas, głównie komunikacyjny wywołuje ruch samochodowy w mieście, a w szczególności w jego strefie śródmiejskiej oraz z miejsc eksploatacji surowców prowadzonych metodą strzałową. Hałas od ruchu kolejowego, z uwagi na niewielkie obciążenie jednotorowej linii kolejowej relacji Częstochowa - Chorzew Siemkowice, jest praktycznie nieodczuwalny. W większym stopniu jest odczuwalny, szczególnie w mieście Pajęczno, hałas komunikacyjny na drodze Działoszyn - Pajęczno - Radomsko (droga krajowa Nr 42) o orientacyjnym natężeniu ruchu w roku 2010 – około 5000 poj./dobę, udział pojazdów ciężkich ok. 25%.

Powodzie

Zagrożenie powodzią w dolinie rzeki Warty, które – poza bardzo niewielkimi obszarami wsi Patrzyków, generalnie nie obejmuje terenów zabudowanych i przeznaczonych pod zabudowę.

CHARAKTERYSTYKA OBSZARÓW PROBLEMOWYCH

Głównym problemem środowiskowym całej gminy Pajęczno jest zanieczyszczone powietrze. Brudne powietrze w tym regionie przede wszystkim jest skutkiem emisji szkodliwych substancji pochodzących z lokalnych źródeł, takich jak nieefektywne systemy ogrzewania, przemysł czy też ruch samochodowy. Zanieczyszczenie powietrza ma szereg negatywnych konsekwencji dla zdrowia ludzi. Długotrwałe narażenie na szkodliwe substancje może prowadzić do problemów z układem oddechowym, zwiększać ryzyko chorób serca, a także wpływać negatywnie na rozwój dzieci. Ludzie cierpiący na astmę czy inne choroby układu oddechowego doświadczają częstszych i silniejszych ataków w dniach, gdy poziom zanieczyszczenia jest wyższy. Poza wpływem na zdrowie ludzi, zanieczyszczone powietrze ma również szkodliwy wpływ na środowisko naturalne. Szkodliwe substancje osadzają się na roślinach, wpływając na ich wzrost i zdrowie. Mogą też przenikać do wód

gruntowych, wpływając na jakość wody. Długotrwałe zanieczyszczenie powietrza może także wpływać na jakość gleby, czyniąc ją mniej żyzną i utrudniając uprawę roślin. Problem zanieczyszczonego powietrza w Gminie Pajęczno ma szerokie konsekwencje zarówno dla zdrowia mieszkańców, jak i dla naturalnego środowiska. Rozwiązanie tego problemu wymaga skoordynowanych działań na wielu płaszczyznach, takich jak modernizacja systemów ogrzewania, rozwój transportu publicznego czy promocja ekologicznych metod produkcji w lokalnym przemyśle.

Największy problem z zanieczyszczeniem powietrza występuje w samym mieście Pajęczno, głównie ze względu na ścisłą zabudowę. Ścisła zabudowa miejska powoduje, że zanieczyszczenia mają utrudniony naturalny proces rozprzestrzeniania się i dyfuzji, co skutkuje większym skupieniem szkodliwych substancji w powietrzu w konkretnych obszarach miasta. W takich warunkach, emisje pochodzące z lokalnych źródeł, takich jak domowe piece czy ruch samochodowy, stają się bardziej skoncentrowane i mają bezpośredni wpływ na mieszkańców. W efekcie, mieszkańcy tych obszarów są narażeni na wyższe stężenia szkodliwych cząsteczek i gazów, co dodatkowo zwiększa ryzyko problemów zdrowotnych związanych z jakością powietrza.

W ostatnich latach w Gminie Pajęczno nasilił się problem ubóstwa energetycznego, stanowiący poważne wyzwanie dla wielu gospodarstw domowych. Ubóstwo energetyczne dotyczy sytuacji, gdy mieszkańcy nie są w stanie pokryć kosztów związanych z ogrzewaniem swojego mieszkania lub dostępem do innych podstawowych usług energetycznych na odpowiednim poziomie, nie narażając przy tym swojego domowego budżetu na nadmierne obciążenia. To zjawisko wynika najczęściej z kombinacji niskich dochodów, wysokich cen energii oraz niskiej efektywności energetycznej budynków, w których mieszkają. Konsekwencje ubóstwa energetycznego są wielorakie i dotkliwe. Po pierwsze, skutkuje to niską jakością życia dla dotkniętych tym problemem osób. W praktyce może to oznaczać, że mieszkańcy takich gospodarstw domowych muszą zrezygnować z ogrzewania niektórych pomieszczeń w zimie czy też obniżyć temperaturę w domu poniżej poziomu komfortu cieplnego. Długotrwałe przebywanie w niewłaściwie ogrzewanych pomieszczeniach może prowadzić do problemów zdrowotnych, takich jak schorzenia układu oddechowego, przewlekłe choroby czy zwiększone ryzyko zachorowań w okresie zimowym. Ponadto, ubóstwo energetyczne wpływa również na zdolność gospodarstw domowych do inwestowania w poprawę efektywności energetycznej swoich domów, co z kolei prowadzi do większego zużycia energii i wyższych rachunków. Taka sytuacja wprowadza rodziny w błędne koło, z którego trudno jest się wydostać bez zewnętrznej interwencji czy wsparcia. W skali makro, ubóstwo energetyczne może także wpływać na zwiększone emisje zanieczyszczeń powietrza, jeśli gospodarstwa domowe, w poszukiwaniu tańszych źródeł ogrzewania, sięgają po mniej ekologiczne surowce, takie jak węgiel czy drewno. To z kolei pogarsza jakość powietrza w całej gminie, wpływając negatywnie na zdrowie większej liczby mieszkańców.

W mieście Pajęczno wiele starszych budynków jest wyznacznikiem jego historycznego dziedzictwa, lecz niestety te same konstrukcje często stają się źródłem problemów środowiskowych i energetycznych. Z racji wieku, wiele z tych budynków posiada słabą izolację, co prowadzi do dużych strat ciepłych. To oznacza, że w okresie zimowym, aby zapewnić odpowiednie warunki termiczne wewnątrz, konieczne jest spalanie znacznie większej ilości paliwa w porównaniu z nowoczesnie izolowanymi budynkami.

Dodatkowo, wiele gospodarstw domowych w tych starszych budynkach nadal korzysta z tradycyjnych pieców opalanych paliwami stałymi, takimi jak węgiel czy drewno. Te rodzaje paliw, zwłaszcza gdy są spalane w starych, nieefektywnych systemach ogrzewania, emitują znaczne ilości zanieczyszczeń, w tym pyły zawieszane PM2.5 i PM10, tlenki azotu oraz tlenki siarki. Zanieczyszczenia te mają negatywny wpływ na jakość powietrza, zdrowie mieszkańców oraz środowisko naturalne. Problemem jest również fakt, że korzystanie z paliw stałych jest często bardziej ekonomiczne dla mieszkańców niż przejście na czystsze źródła energii. Dlatego wiele osób, pomimo świadomości negatywnego wpływu na środowisko, nie ma motywacji ekonomicznej, aby zmienić sposób ogrzewania. Konsekwencje tego problemu są wielorakie. Po pierwsze, pogarsza się jakość powietrza w mieście, co przekłada się na zwiększone ryzyko chorób układu oddechowego, sercowo-naczyniowego oraz innych problemów zdrowotnych u mieszkańców. Po drugie, niski standard termiczny budynków prowadzi do wyższych kosztów ogrzewania dla mieszkańców, co z kolei wpływa na skalę problemu ubóstwa energetycznego. W dłuższej perspektywie, brak działań w kierunku modernizacji tych budynków oraz zmiany systemów ogrzewania może przyczynić się do pogłębienia problemów środowiskowych i zdrowotnych w całym regionie. Gmina pomaga mieszkańcom instalować odnawialne źródła energii. Przeprowadzono projekt „Odnawialne źródła energii w Gminie Pajęczno”. Projekt realizowano – w odniesieniu do prac budowlanych – w latach 2020-2022. W wyniku jego realizacji, w budynkach mieszkalnych w Gminie Pajęczno zainstalowano 304 instalacje fotowoltaiczne, 163 kolektory słoneczne i 46 kotłów c.o. na biomasę. Poza budynkami mieszkalnymi, instalacje fotowoltaiczne zainstalowano także na 3 budynkach użyteczności publicznej pozostających w zarządzie Starostwa Powiatowego w Pajęcznie. Dofinansowanie przedmiotowego projektu o wartości 6 963 874,98 zł uzyskano ze środków Unii Europejskiej w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2014-2020 Oś priorytetowa IV Gospodarka niskoemisyjna Działanie IV.1 Odnawialne źródła energii Poddziałanie IV.1.2. Odnawialne źródła energii. Planuje się kolejne projekty, aby pomóc mieszkańcom w realizacji projektów zmierzających do poprawy jakości powietrza oraz standardu zamieszkania

Fotografia 4. Ścisła zabudowa w centrum Pajęczna

Źródło: Fotografia własna

Niska emisja stała się jednym z głównych problemów rewitalizacyjnych miasta Pajęczno. Oznacza ona emisję zanieczyszczeń powietrza powodowaną przez lokalne źródła, takie jak domowe piece opalane paliwami stałymi, tradycyjne kotłownie czy kominki. Te zanieczyszczenia, w tym szkodliwe pyły zawieszane, tlenki azotu i siarki, stanowią poważne zagrożenie dla zdrowia mieszkańców i jakości środowiska. W Pajęcznie problem ten jest szczególnie dotkliwy ze względu na liczne starsze budynki o niskiej efektywności energetycznej oraz powszechne stosowanie paliw stałych w domowych piecach. W rezultacie, szczególnie w okresach zimowych, miasto boryka się z problemem smogu, co skutkuje nie tylko problemami zdrowotnymi mieszkańców, ale także obniża atrakcyjność miasta dla potencjalnych inwestorów czy turystów. Z powyższych powodów, rozważenie Pajęczna jako obszaru zdegradowanego w kontekście rewitalizacji jest uzasadnione. Uznanie miasta za obszar zdegradowany pozwoli skoncentrować środki, zarówno finansowe, jak i organizacyjne, na kompleksowych działaniach naprawczych. Przede wszystkim, mogłoby to doprowadzić do programów wymiany starych pieców na nowocześniejsze i bardziej ekologiczne źródła ciepła, a także do działań związanych z termomodernizacją budynków. W dłuższej perspektywie, taki kierunek działań może przyczynić się do znaczącej poprawy jakości powietrza w Pajęcznie, podniesienia standardu życia mieszkańców i ogólnego rozwoju miasta.

Fotografia 5. Centrum Pajęczna - ruch pojazdów

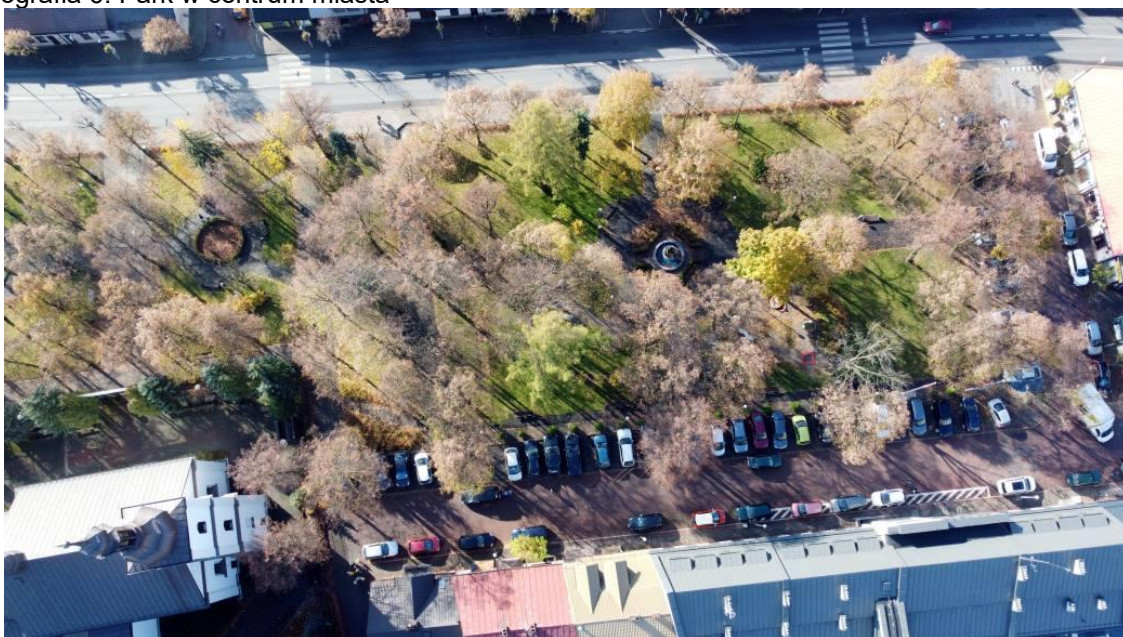
Źródło: Fotografia własna

Kolejnym wyzwaniem środowiskowym, z którym boryka się miasto Pajęczno, jest intensywny ruch pojazdów przemieszczających się przez jego centrum. Przez samo serce miasta przebiega droga krajowa nr 42, która stanowi ważny trakt komunikacyjny, dodatkowo krzyżujący się z lokalnymi drogami o różnym charakterze. Ta koncentracja ruchu przynosi ze sobą szereg problemów zarówno dla środowiska, jak i dla ludzi. Z punktu widzenia środowiska, intensywny ruch pojazdów oznacza większe emisje spalin, w tym tlenków azotu, węglowodorów czy cząstek stałych. Te zanieczyszczenia mają

negatywny wpływ na jakość powietrza, przyczyniając się do powstawania smogu i degradacji atmosfery miejskiej. W dłuższej perspektywie może to wpłynąć na zakwaszenie gleb i wód oraz przyczynić się do problemów zdrowotnych mieszkańców. Dla ludzi bezpośrednio konsekwencje takiego natężenia ruchu w centrum miasta to przede wszystkim hałas związany z przejazdem dużej liczby pojazdów, w tym ciężarowych. Hałas ten może prowadzić do problemów zdrowotnych, takich jak stres, zaburzenia snu czy nawet choroby układu krążenia. Dodatkowo, zwiększone zagrożenie wypadkami na skrzyżowaniach i przejściach dla pieszych sprawia, że przestrzeń publiczna staje się mniej przyjazna dla mieszkańców. Częste korki i zatory utrudniają także codzienne życie i przemieszczanie się po mieście.

Istotne zagrożenie stanowi także przewóz substancji niebezpiecznych przez centrum Pajęczna. Droga krajowa nr 42, będąca ważnym traktem komunikacyjnym, jest często wykorzystywana do transportu różnego rodzaju ładunków, w tym także tych, które ze względu na swoje właściwości stanowią ryzyko dla ludzi i środowiska. Przewóz substancji niebezpiecznych niesie za sobą ryzyko wypadków drogowych z ich udziałem, które mogą prowadzić do rozlania lub uwolnienia tych substancji. Skutkiem takiego zdarzenia może być skażenie gleby, wód powierzchniowych czy powietrza. W zależności od charakterystyki konkretnych substancji, konsekwencje mogą być długotrwałe i wymagać skomplikowanych działań remediacji. Dla ludzi ewentualny wypadek z udziałem substancji niebezpiecznych może stanowić bezpośrednie zagrożenie zdrowia, poczynając od podrażnień skóry, poprzez trudności w oddychaniu, aż po długotrwałe skutki zdrowotne czy nawet zagrożenie życia w przypadku ekspozycji na szczególnie toksyczne substancje. Dodatkowo, taki wypadek generuje panikę i lęk wśród mieszkańców, a proces usuwania skutków może zakłócać codzienne życie w mieście przez wiele dni. Z tego powodu, przemyślane zarządzanie ruchem w obszarze miejskim, a w szczególności w centrum Pajęczna, jest kluczowe, by minimalizować ryzyko związane z przewozem substancji niebezpiecznych oraz by zabezpieczać bezpieczeństwo mieszkańców i chronić środowisko naturalne.

Fotografia 6. Park w centrum miasta

Źródło: Fotografia własna

W samym sercu Pajęczna położony jest park, który mimo swojego potencjału jako miejsce wypoczynku i relaksu dla mieszkańców, obecnie wymaga poważnej interwencji w zakresie rewitalizacji. Zieleń w parku stanowi istotny element krajobrazu miejskiego. Niestety drzewa w wielu miejscach wymagają przycięcia, nie tylko ze względów estetycznych, ale przede wszystkim z powodów bezpieczeństwa. Starzejące się gałęzie mogą stanowić zagrożenie dla przechodniów, zwłaszcza podczas silniejszych wiatrów czy burz. Równie ważnym elementem rewitalizacji parku jest uregulowanie ruchu pieszych. Obecnie brakuje wyraźnych ścieżek czy alejek, co prowadzi do chaotycznego przemieszczania się ludzi i niepotrzebnego niszczenia trawników oraz innych obszarów zielonych. Poprzez stworzenie wyraźnie zaznaczonych ścieżek i miejsc wypoczynku, można by zachęcić mieszkańców do korzystania z parku w sposób bardziej świadomy i zorganizowany. Zaawansowana rewitalizacja parku miałaby nie tylko wymiary estetyczne i funkcjonalne. Zadbany i atrakcyjny park może stać się ważnym miejscem spotkań społecznych, co przyczynia się do budowania wspólnoty lokalnej. Ponadto, prawidłowo pielęgnowana zieleń przyczynia się do poprawy jakości powietrza, oferując przestrzeń, w której mieszkańcy mogą oddychać świeższym powietrzem i korzystać z dobrodziejstw natury w samym centrum miasta. W perspektywie długoterminowej, takie działania mogą również przyczynić się do zwiększenia atrakcyjności turystycznej Pajęczna.

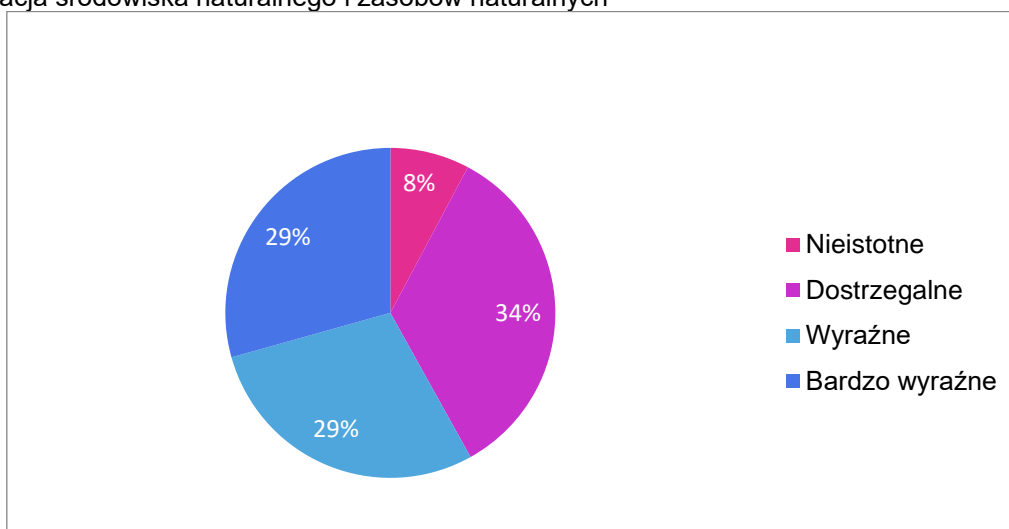
W miejskim krajobrazie, zwłaszcza w centralnych częściach miasta, tereny zielone odgrywają niezwykle ważną rolę z wielu powodów, zarówno dla ludzi, jak i dla samego procesu rewitalizacji. Po pierwsze, tereny zielone mają bezpośredni wpływ na zdrowie i samopoczucie mieszkańców. Przestrzenie takie oferują miejsce relaksu, wypoczynku oraz aktywności fizycznej. Są one oazami spokoju w zgiełku miejskim, gdzie ludzie mogą odnaleźć chwilę wytchnienia, ładować baterie, a także czerpać z korzyści płynących z kontaktu z przyrodą, takich jak obniżenie poziomu stresu czy poprawa koncentracji. Po drugie, dobrze zaprojektowane i zadbane tereny zielone mogą stać się ważnymi punktami spotkań społecznych, sprzyjając integracji mieszkańców i tworzeniu społeczności lokalnych. Miejsca, takie jak parki czy skwery, stają się obszarami, gdzie mieszkańcy mogą spędzać czas z rodziną, spotykać się z przyjaciółmi czy uczestniczyć w różnego rodzaju wydarzeniach kulturalnych i społecznych. Po trzecie, tereny zielone wpływają na poprawę jakości powietrza, redukując poziom zanieczyszczeń oraz działając jako naturalne filtry. Drzewa i roślinność absorbują dwutlenek węgla, produkują tlen i pełnią kluczową rolę w termoregulacji miasta, pomagając w łagodzeniu efektu tzw. wysp ciepła miejskiego. W kontekście procesów rewitalizacyjnych, tereny zielone stanowią jeden z kluczowych elementów odnowy miejskiej. Wprowadzenie czy odbudowa przestrzeni zielonych w obszarach zdegradowanych może przyciągnąć mieszkańców, inwestorów i turystów, podnosząc wartość nieruchomości w okolicy oraz poprawiając ogólną jakość życia. Ponadto, zielone przestrzenie miejskie mogą stać się ważnym narzędziem w walce z negatywnymi skutkami zmian klimatu, pomagając w zarządzaniu wodą deszczową, redukcji erozji gleby i ochronie bioróżnorodności. Dlatego też brak terenów zielonych, zwłaszcza w centralnych obszarach miasta Pajęczno, stanowi poważne wyzwanie i podkreśla potrzebę działań rewitalizacyjnych skierowanych na przywracanie i tworzenie nowych przestrzeni zielonych dla dobra mieszkańców i środowiska.

Większość problemów środowiskowych w gminie koncentruje się w samym mieście Pajęczno. Jego centralna lokalizacja, gęsta zabudowa, ruch pojazdów, niska emisja spowodowana stosunkowo starymi

budynkami i brakiem odpowiedniej izolacji oraz niedostatek terenów zielonych sprawiają, że wyzwania środowiskowe stają się tutaj bardziej widoczne i dotkliwe. Te skumulowane problemy mają wpływ nie tylko na jakość życia mieszkańców, ale także na atrakcyjność miasta jako miejsca do życia, pracy i rekreacji. Z tych powodów, obszar miasta Pajęczno został uznany za zdegradowany i wymagający pilnej rewitalizacji. Proces ten polega na kompleksowym podejściu do odnowy fizycznej, społecznej i gospodarczej obszaru. Rewitalizacja ma na celu nie tylko naprawę i modernizację infrastruktury, ale przede wszystkim odrodzenie społeczności lokalnej, poprawę jakości życia mieszkańców oraz stworzenie warunków do trwałego i zrównoważonego rozwoju.

Opisane problemy potwierdzają wyniki ankiety dedykowanej dla osób dorosłych, powyżej 18 roku życia - *Diagnozy społecznej i gospodarczej Gminy Pajęczno 2023 - badania strategicznego dla rozwoju Gminy*. Pytanie nr 30. brzmiało: *Które problemy gospodarcze i środowiskowe są dostrzegalne lub odczuwalne przez Państwa na terenie gminy. W jakim stopniu*. Poniżej przedstawiono odpowiedź.

Degradacja środowiska naturalnego i zasobów naturalnych

Wspomniane wyżej problemy środowiskowe, takie jak zanieczyszczenie powietrza, brak terenów zielonych czy problemy związane z ruchem pojazdów, będą kluczowymi punktami w planie rewitalizacji. Zadbanie o środowisko naturalne w Pajęcznie jest nie tylko koniecznością z punktu widzenia ekologii, ale także szansą na zwiększenie atrakcyjności miasta i poprawę jakości życia jego mieszkańców. Wdrażając działania rewitalizacyjne, miasto ma szansę przekształcić się w miejsce, które będzie przyjazne dla ludzi i środowiska na wiele kolejnych lat.

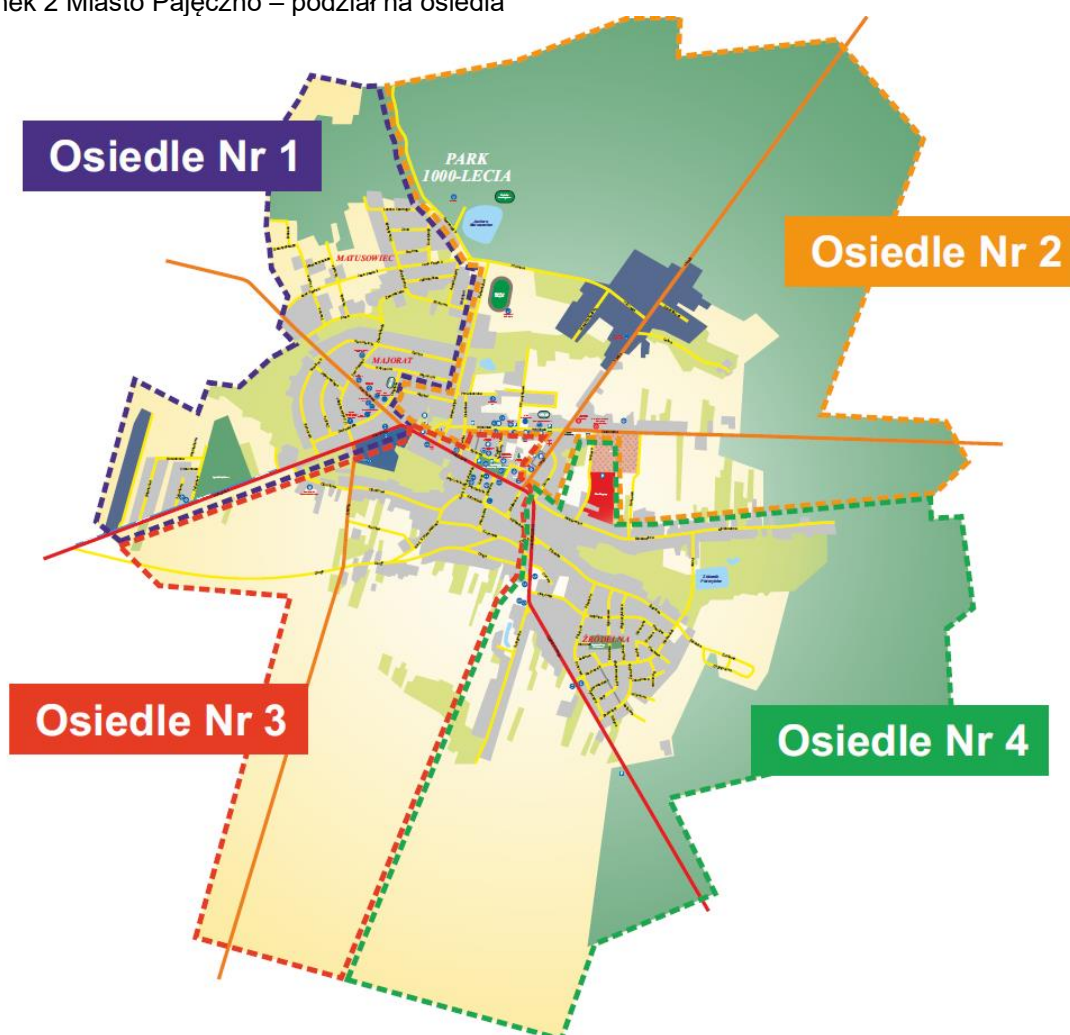
5. Problemy przestrzenno-funkcjonalne

Analizie podlegają problemy przestrzenno-funkcjonalne – w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi

potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych.

Gmina Pajęczno zajmuje powierzchnię 11368 ha, w tym obszar miasta 2023 ha, zaś obszar wiejski 93465 ha. Powierzchnia gminy stanowi ok. 14% powierzchni powiatu oraz ok. 0,62% powierzchni województwa łódzkiego. Miasto Pajęczno podzielone jest na 4 osiedla.

Rysunek 2 Miasto Pajęczno – podział na osiedla

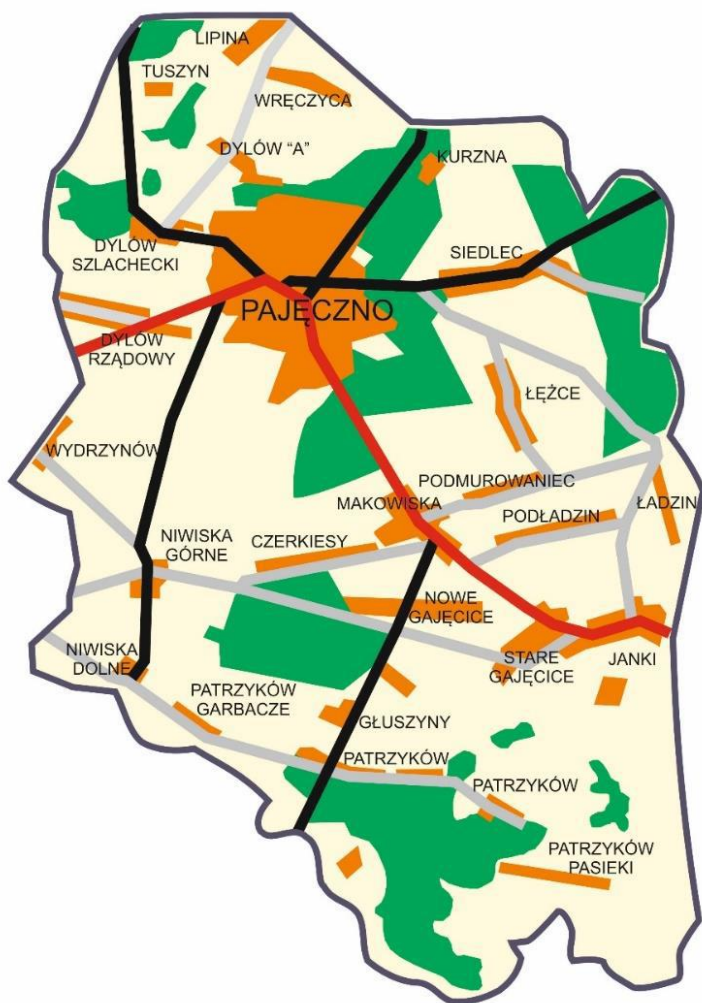

Źródło: Urząd Miejski w Pajęcznie

W skład Gminy Pajęczno wchodzi 21 sołectw: Czerkiesy, Dylów A, Tuszyn, Dylów Rządowy, Dylów Szlachecki, Janki, Kurzna-Barany, Lipina, Ładzin, Łężce, Makowiska, Niwiska Dolne, Niwiska Górne, Nowe Gajęcice, Patrzyków, Podładzin, Podmurowaniec, Siedlec, Stare Gajęcice, Wręczyca i Wydrzynów.

Rysunek 3 Gmina Pajęczno w podziale na jednostki pomocnicze - sołectwa

Źródło: Raport o stanie Gminy Pajęczno za rok 2021

Fotografia 7 Osiedle mieszkaniowe w Pajęcznie

Źródło: Fotografia własna

W użytkowaniu ziemi przeważają użytki rolne, stanowiące 67,19% ogólnej powierzchni gminy. Przeważające – rolnicze wykorzystanie obszaru gminy powoduje, iż w 2020 roku grunty orne zajmowały prawie 57,76% powierzchni całej gminy. Dla obszaru miejskiego wskaźnik ten wynosił już ok. 53,18%. Odwrotnie proporcje wyglądały w przypadku gruntów zabudowanych – w skali gminy było to 3,58% jej powierzchni, natomiast w mieście odsetek ten wynosił 8,30%. Tereny zabudowane w wiejskiej części gminy zajmowały zaledwie 2,55% ich powierzchni. Lasy stanowią 28,70% ogólnej powierzchni gminy, a grunty pod wodami 0,52%. Dominujący odsetek powierzchni użytków rolnych w całkowitej powierzchni gminy świadczy o znaczącej roli rolnictwa na jej terenie. Struktura użytkowania gruntów według stanu na 1 stycznia 2020 roku przedstawia się następująco:

Tabela 23 Zbiorcze zestawienie danych dotyczących gruntów, stan na dzień 1 stycznia 2020 roku (powierzchnia geodezyjna)

Rodzaj gruntów	Obszar miejski [ha]	Obszar wiejski [ha]	Gmina ogółem [ha]	udział % w powierzchni gminy ogółem
Użytki rolne	1215	6420	7635	67,19%
grunty orne	1076	5487	6563	57,76%
sady	4	23	27	0,24%
łąki trwałe	49	302	351	3,09%
pastwiska trwałe	43	303	346	3,04%
grunty rolne zabudowane	27	199	226	1,99%
grunty pod stawami	0	0	0	0,00%
grunty pod rowami	2	17	19	0,17%
grunty zadrzewione i zakrzewione na użytkach rolnych	0	9	9	0,08%
Nieużytki	14	80	94	0,83%
Grunty leśne	639	2622	3261	28,70%
Lasy	639	2622	3261	28,70%
grunty zadrzewione i zakrzewione	0	0	0	0,00%
Grunty zabudowane i zurbanizowane	168	239	407	3,58%
tereny mieszkaniowe	35	11	46	0,40%
tereny przemysłowe	7	12	19	0,17%
inne tereny zabudowane	22	7	29	0,26%
zurbanizowane tereny niezabudowane lub w trakcie zabudowy	8	3	11	0,10%
tereny rekreacji i wypoczynku	6	2	8	0,07%
użytki kopalne	24	34	58	0,51%
drogi	66	156	222	1,95%
tereny kolejowe	0	14	14	0,12%
inne tereny komunikacyjne	0	0	0	0,00%
grunty przeznaczone pod budowę dróg publicznych lub linii kolejowych	0	0	0	0,00%
Grunty pod wodami	0	59	59	0,52%
morskimi wewnętrznymi	0	0	0	0,00%
powierzchniowymi płynącymi	0	58	58	0,51%
powierzchniowymi stojącymi	0	1	1	0,01%
Użytki ekologiczne	1	0	0	0,00%
Tereny różne	0	0	0	0,00%
Razem	2023	9340	11363	100,00%

Źródło: geoportal województwa łódzkiego, <https://mapy.lodzkie.pl/mapa/struktura-wladania-gruntow-w-województwie-lodzkiem/>

STRUKTURA OSADNICZA

W granicach gminy można wyodrębnić następujące jednostki przestrzenne – strefy⁵:

Strefa I północna – rolno-leśna

Obejmuje najmniejszy obszarowo teren położony w północnej części gminy. W jej granicach leżą wsie: Tuszyn, Lipina, Wręczyca, Dylów A, Kurzna, Barany oraz położone pomiędzy tymi wsiami pola uprawne i kompleksy leśne lasów prywatnej własności, kompleksy lasów państwowych przyległych do miasta Pajęczno od północnego wschodu. Strefa ta charakteryzuje się ekstensywną zabudową wsi, dużym udziałem lasów, przewagą gleb o niskich klasach bonitacyjnych i brakiem liczących się czynników rozwojowych. W tej strefie przebiega linia kolejowa, linia elektroenergetyczna wysokiego napięcia 110 kV wraz z projektowaną nową linią 110 kV oraz położone wśród lasów składowisko odpadów komunalnych o znaczeniu ponadgminnym.

Strefa II centralna – zurbanizowana

Obejmuje tereny położone w centralnej części gminy wraz z miastem Pajęczno, zurbanizowanymi wsiami Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy. Są to tereny z racji istniejących i planowanych urządzeń infrastruktury komunalnej najlepiej wyposażone we wszystkie media. Strefa ta charakteryzuje się koncentracją zabudowy miejskiej i podmiejskiej, a wsie Dylów Szlachecki i Dylów Rządowy w części są integralnie związane z miastem, stanowiąc jego przedłużenie na zachód i północny-zachód.

Strefa III południowo-zachodnia – przemysłowa

Jest to strefa obejmująca część gminy położoną na południe od projektowanej obwodnicy miasta Pajęczno w ciągu drogi krajowej nr 42 i wsi leżących od niej na południe, do kompleksu lasów państwowych w środkowej części gminy tj. Niwiska Górne i Wydrzynów oraz grunty rolne wsi Dylów Rządowy wraz z częścią gruntów rolnych południowej części miasta Pajęczno. Ta strefa w najbliższej przyszłości stanowić będzie o najżywszym rozwoju gminy i stanowić będzie o dochodach gminy, bowiem są tu położone udokumentowane na dużych obszarach (rzędu około 300 ha) złoża wapieni jurajskich, przeznaczonych do eksploatacji w obowiązujących planach miejscowych, gdzie ich użytkownik tj. Cementownia „Warta” SA przygotowuje się do uruchomienia wydobycia. Centralnym ośrodkiem strefy jest wieś Niwiska Górne.

Strefa IV wschodnia – rolnicza

Jest to największa obszarowo część gminy Pajęczno. Obejmuje wsie: Siedlec, Makowiska, Czerkiesy, Nowe Gajęcice, Stare Gajęcice, Podmurowaniec, Łęczce, Podładzin, Ładzin i Janki, Tutaj jest też planowana budowa obwodnic wsi Makowiska i Janki w ciągu drogi krajowej Nr 42. W strefie tej występują zróżnicowane formy krajobrazu, a także zróżnicowane rodzaje zagospodarowania. Strefa ta jest wybitnie rolniczą i nadal taką pozostanie. Wsie są w ogromnej przewadze skupione po obydwu stronach dróg publicznych, a wyróżnia się jedynie wieś Makowiska – centralny ośrodek strefy. W rolniczych partiach strefy mają też być budowane elektrownie wiatrowe, jako część farmy wiatrowej.

Strefa V południowa – ekologiczna

W strukturze gminy wyróżnia się funkcjonalnie i przestrzennie część najbardziej wysunięta na południe z dwoma dużymi kompleksami lasów państwowych i doliną rzeki Warty. Tu w rejonie wsi Patrzyków istnieje i ma dalsze predyspozycje rozwoju funkcja rekreacyjna, a lasy, dolina Warty i tereny

---

⁵ *Strategia rozwoju elektromobilności na terenie Gminy Pajęczno*

przewidziane do zalesienia stanowią o projekcie objęcia ochroną prawną jako Pajęczańsko-Gidelski Obszar Chronionego Krajobrazu. Funkcje ekologiczne są tu wiodącymi, a rolnicze i rekreacyjne wykorzystanie terenu nie pozostają w kolizji z zasadami ochrony przyrody i krajobrazu.

POWIĄZANIA INFRASTRUKTURALNE I FUNKCJONALNE

Na możliwość przekształceń i rozwoju przestrzennego Miasta i Gminy Pajęczno w istotny sposób wpływają⁶:

- funkcje miasta powiatowego i jego położenie w obszarze regionu i powiatu pajęczańskiego, w szczególności jako ośrodka leżącego blisko środka odległości pomiędzy Radomskiem i Wieluniem – dwoma miastami stanowiącymi ośrodki podregionalne. Stanowi to atut dla rozwoju funkcji obsługi obszaru, gdzie zazębiają się regionalne wpływy obydwu tych ośrodków.
- duże zasoby surowców mineralnych – wapieni, stanowiących w najbliższej przyszłości, na okres kilkudziesięciu lat, główną bazę surowcową dla leżącej w sąsiedztwie Cementowni „Warta” SA w Trębaczewie.

Elementem komunikacyjnym, stymulującym rozwój gminy nadal jest droga krajowa Nr 42 przebiegająca przez miasto Pajęczno z Działoszyna w kierunku Radomska, ale ten czynnik powinien lepiej zadziałać dopiero po wybudowaniu obwodnicy miasta w ciągu tej drogi.

Ponadlokalnym elementem układu komunikacyjnego gminy jest też linia kolejowa, jednak jej znaczenie, z uwagi na peryferyjne położenie wobec miasta, w powiązaniach regionalnych nie jest duże. Innym elementem regionalnej infrastruktury technicznej jest istniejąca linia wysokiego napięcia 400 kV relacji Joachimów-Trębaczew. Elementem powiązań regionalnych jest należący do systemu obszarów chronionych w województwie łódzkim rezerwat przyrody „Murowaniec”.

WOJEWÓDZKI PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI W WOJEWÓDZTWIE ŁÓDZKIM NA LATA 2020 – 2023

Pajęczno zostało wyróżnione w *Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami w Województwie Łódzkim na lata 2020-2023*. „Mając na uwadze potrzebę wzmocnienia opieki nad specyficznymi i cennymi pod względem kulturowym i krajobrazowym układami przestrzennymi miast i wsi województwa łódzkiego w WPOnZ na lata 2020-2023 wskazano 66 miejscowości, które tworzą sieć ośrodków historycznych o zróżnicowanej randze i potrzebach działań rewaloryzacyjnych w ich historycznych przestrzeniach i zabytkowych zespołach zabudowy. Podstawowym kryterium wytypowania ośrodków były walory przestrzenne i aspekty niematerialne, a także instytucjonalne atrybuty pozwalające pełnić im rolę centrów kulturotwórczych na różnych poziomach.” W ramach sieci wskazano:

- 1 ośrodek o randze europejskiej: Łódź;
- 5 ośrodków o randze krajowej
- 11 ośrodków o randze regionalnej
- 49 ośrodków o randze lokalnej, w tym m.in. Pajęczno.

---

⁶ *Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity - VII edycja)*

Pajęczno wyszczególniono również ze względu na kościół parafialny Wniebowzięcia NMP, któremu nadano rangę zabytku reprezentatywnego. Ocenę stanu zachowania na 2020 r. określono jako bardzo dobry, zarekomendowano bieżące prace utrzymaniowe.

Fotografia 8 Kościół Wniebowzięcia NMP w Pajęcznie, widok na centrum Miasta

Źródło: Fotografia własna

NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ

Gmina Pajęczno, mimo swojego ważnego charakteru lokalnego, boryka się z wyraźnym ograniczeniem wynikającym z jej położenia w znacznej odległości od większych miast wojewódzkich, zwłaszcza od Łodzi. Takie oddalenie od ważnych centrów miejskich niesie ze sobą szereg konsekwencji dla społeczeństwa. Dostęp do wielu specjalistycznych usług, takich jak zaawansowane placówki medyczne, kulturalne czy edukacyjne, jest utrudniony. Oznacza to, że mieszkańcy gminy muszą podróżować na większe odległości, aby skorzystać z pewnych usług, co generuje dodatkowe koszty i czas podróży. Oddalenia od dużych ośrodków miejskich wpływa na możliwości zatrudnienia mieszkańców. Chociaż Pajęczno ma swoją lokalną gospodarkę, oferty pracy w specjalistycznych branżach czy korporacjach są ograniczone w porównaniu z większymi miastami. To może skłonić młodych i wykształconych ludzi do opuszczenia gminy w poszukiwaniu lepszych perspektyw zawodowych. Izolacja od głównych ośrodków miejskich może wpływać na inwestycje. Duże firmy czy inwestorzy często skupiają się na lokalizacjach bliżej głównych miast wojewódzkich, co może prowadzić do ograniczenia przepływu kapitału do Pajęczna. Ograniczony dostęp do kulturalnych i rozrywkowych imprez w większych miastach wpływa na jakość życia mieszkańców, skłaniając ich do poszukiwania form rozrywki i kultury poza gminą. Odległość od Łodzi i innych większych miast wpływa na poczucie izolacji społecznej i kulturowej, co w dłuższej perspektywie może prowadzić do zmniejszenia dynamiki społecznej i gospodarczej w gminie.

Mimo tych wyzwań, położenie Pajęczna daje również pewne unikalne możliwości, takie jak promocja turystyki lokalnej czy rozwijanie specyficznych dla regionu form gospodarki. Niemniej jednak, by sprostać wymienionym wyzwaniom, potrzebna jest świadoma strategia rozwoju i wsparcie na różnych poziomach administracji.

Miasto Pajęczno, pełniąc funkcję centrum administracji, handlu i edukacji dla mieszkańców całej gminy, niewątpliwie odgrywa kluczową rolę w codziennym życiu wielu ludzi. To miejsce, gdzie skupiają się instytucje publiczne, szkoły, sklepy oraz inne ważne placówki, które obsługują nie tylko mieszkańców miasta, ale także okolicznych miejscowości. Jednak taka centralna rola miasta wiąże się z pewnymi problemami. Koncentracja tak wielu funkcji w jednym miejscu może prowadzić do przeciążenia infrastruktury komunikacyjnej. Szczególnie w godzinach szczytu ulice są przeciążone pojazdami, co prowadzi do korków, zanieczyszczenia powietrza i hałasu. Szczególny problem występuje na Skrzyżowaniach drogi krajowej nr 42 z ulicami Sienkiewicza oraz 1 Maja. Dodatkowo, przepływ pojazdów przez centrum, w tym transport substancji niebezpiecznych, niesie ze sobą ryzyko dla bezpieczeństwa mieszkańców i stanowi wyzwanie dla lokalnej infrastruktury. Skupienie tak wielu instytucji i placówek handlowych w jednym miejscu może prowadzić do problemów z dostępem do parkingów oraz przestrzeniami dla pieszych, co z kolei wpływa na komfort życia mieszkańców i atrakcyjność miasta dla odwiedzających. Mimo tych wyzwań, Pajęczno, dzięki swej centralnej roli, ma również wiele możliwości. Poprzez odpowiednie planowanie i inwestycje może stać się jeszcze bardziej atrakcyjnym miejscem do życia, pracy i nauki dla obecnych i przyszłych pokoleń mieszkańców gminy.

W sercu Pajęczna, gdzie bije puls historycznej tożsamości miasta, dominuje najstarsze budownictwo. Te zabytkowe budynki, choć stanowią cenne świadectwo przeszłości, w wielu przypadkach nie spełniają już współczesnych standardów komfortu mieszkaniowego. Im dalej od centrum, tym krajobraz miejski zaczyna być kształtowany przez nowoczesne bloki wielorodzinne, a na obrzeżach miasta oraz poza jego granicami rośnie liczba nowo budowanych domów jednorodzinnych. Choć nowsze obszary Pajęczna przyciągają mieszkańców nowoczesnymi rozwiązaniami i większą przestrzenią, centrum miasta zaczyna tracić na atrakcyjności mieszkalnej. Ten proces prowadzi do szeregu problemów. Po pierwsze, degradacja starego budownictwa w centrum przyczynia się do obniżenia jego estetyki, a tym samym wpływa na ogólną wartość nieruchomości w tej strefie. Nieinwestowanie w remonty i renowacje zabytkowych budynków sprawia, że tracą one swój pierwotny blask, co z kolei może odstraszać potencjalnych mieszkańców i inwestorów. Ponadto, centrum miasta nie jest atrakcyjne mieszkaniowo, co doprowadziło do spadku aktywności komercyjnej i kulturalnej w tym rejonie. Lokalne sklepy, kawiarnie czy instytucje kultury borykają się z mniejszym zainteresowaniem.

Gdy większość ludzi decyduje się na budowę domów na obrzeżach lub poza miastem, może to prowadzić do rozproszenia struktury miejskiej, co z kolei wpłynie na koszty infrastruktury i transportu. Rozbudowa dróg, sieci komunikacyjnych oraz innych kluczowych elementów infrastruktury będzie wymagała większych nakładów, aby obsłużyć bardziej rozproszoną populację.

Zaniedbane centrum Pajęczna, które jest jego historycznym sercem, prowadzi do utraty tożsamości lokalnej i dziedzictwa kulturowego, które są niezbędne dla poczucia przynależności mieszkańców i dla atrakcyjności turystycznej miasta. W obliczu tych wyzwań, kluczowe jest zwrócenie uwagi na odnowę

i rewitalizację centrum Pajęczna, aby odzyskało ono swoją dawną świetność i przyciągało mieszkańców do życia w sercu miasta.

Fotografia 9. Centrum miasta - najstarsze obiekty budowlane

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 10. Osiedle mieszkaniowe w Pajęcznie

Źródło: Fotografia własna

Fotografia 11. Osiedla nowych domów na terenach wiejskich poza miastem

Źródło: Fotografia własna

Pajęczno, jak wiele innych miejscowości, rozwijało się w określonym kontekście historycznym, co wpłynęło na kształt i strukturę jego urbanistyki. Nieaktualna struktura urbanistyczna w Pajęcznie może objawiać się w kilku kluczowych problemach. Przede wszystkim, staromiejska sieć ulic, stworzona wiele lat temu, niekoniecznie jest przystosowana do dzisiejszego natężenia ruchu i nowoczesnych środków transportu. Wąskie ulice i brak odpowiedniej infrastruktury prowadzą do korków, problemów z parkowaniem oraz trudności w dostępie dla pieszych i rowerzystów. Ponadto, stare budynki i przestrzenie publiczne, które nie były modernizowane przez wiele lat, nie spełniają obecnych standardów komfortu, bezpieczeństwa czy dostępności.

Współczesne podejście do planowania przestrzennego stawia na zrównoważony rozwój, uwzględniający potrzeby wszystkich mieszkańców oraz przyszłe wyzwania, takie jak zmiany klimatyczne czy rosnąca urbanizacja. Dlatego też Pajęczno, podobnie jak wiele innych miast, stoi przed wyzwaniem dostosowania swojej struktury urbanistycznej do obecnych i przyszłych potrzeb. Rewitalizacja przestrzeni publicznych, modernizacja infrastruktury oraz promocja zrównoważonych form transportu mogą być kluczem do poprawy jakości życia w Pajęcznie i przystosowania miasta do współczesnych wyzwań.

Degradacja przestrzeni miejskiej w Pajęcznie, nie jest tylko problemem estetycznym, ale przede wszystkim społecznym. Zaniedbane budynki, niezagospodarowane place i brak zieleni obniżają poczucie dumy mieszkańców z ich miejsca zamieszkania, co z kolei osłabia ich tożsamość i poczucie przynależności do społeczności lokalnej. Co więcej, zaniedbane obszary często postrzegane są jako mniej bezpieczne, stając się miejscem niepożądanych aktywności, takich jak wandalizm czy przestępczość, co dodatkowo odstrasza mieszkańców od korzystania z nich. Skutkiem tego jest spadek

wartości nieruchomości, co hamuje inwestycje i rozwój gospodarczy szczególnie w centrum Pajęczna. Ponadto, brak dostępu do kluczowych usług i przestrzeni publicznych w zaniedbanych częściach miasta prowadzi do wykluczenia społecznego pewnych grup, zwłaszcza tych najbardziej wrażliwych. Zaniedbane przestrzenie również zniechęcają mieszkańców do organizowania wydarzeń kulturalnych czy innych form aktywności społecznej, co zmniejsza interakcje społeczne. Brak odpowiednich miejsc do rekreacji może także mieć negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców. Dlatego tak ważne jest przemyślane planowanie przestrzenne i rewitalizacja zaniedbanych obszarów, w którym kluczową rolę powinna odgrywać lokalna społeczność.

Jednym z kluczowych problemów funkcjonalno-przestrzennych, z jakimi boryka się miasto Pajęczno, jest brak uregulowania kwestii własności działek i kamienic. Niejasna sytuacja prawna nieruchomości często jest barierą dla inwestorów, hamując potencjalne przedsięwzięcia budowlane, renowacje czy rewitalizacje. Jeżeli potencjalny inwestor czy deweloper nie jest w stanie jednoznacznie ustalić, kto jest właścicielem danego gruntu lub budynku, ryzyko związane z taką inwestycją rośnie, co może prowadzić do opóźnień lub nawet rezygnacji z projektów. Taka niepewność prawna może również prowadzić do konfliktów sądowych między różnymi podmiotami roszczącymi sobie prawo do własności. Procesy sądowe są czasochłonne i kosztowne, co dodatkowo obciąża budżet miasta i prywatnych inwestorów. Dodatkowo, nieuregulowana sytuacja własnościowa nieruchomości może prowadzić do jej zaniedbywania. W przypadku, gdy nie jest jasne, kto jest odpowiedzialny za dane miejsce, może ono popadać w ruinę, co z kolei wpływa negatywnie na estetykę miasta i jakość życia mieszkańców. Niejasna sytuacja własnościowa hamuje przeprowadzenie niezbędnych działań rewitalizacyjnych w starych, zaniedbanych częściach miasta. Zamiast odnawiać i przywracać blask starym kamienicom, często stoją one opuszczone, co prowadzi do degradacji przestrzeni miejskiej. Podsumowując, brak uregulowania kwestii własności działek i kamienic w Pajęcznie to poważny problem, który hamuje rozwój miasta, prowadzi do konfliktów sądowych, zaniedbywania nieruchomości i utraty potencjału inwestycyjnego. Aby miasto mogło się rozwijać harmonijnie i być atrakcyjne dla mieszkańców oraz inwestorów, kluczowe jest rozwiązanie tego problemu poprzez uregulowanie kwestii własnościowych.

W mieście oraz w całej gminie Pajęczno wyraźnie brakuje odpowiedniej infrastruktury dla rowerzystów, mimo że wielu mieszkańców regularnie korzysta z rowerów jako środka transportu. Ta nierównowaga prowadzi do licznych problemów. Przede wszystkim, brak wydzielonych ścieżek rowerowych zwiększa ryzyko wypadków i kolizji między rowerzystami a kierowcami samochodów. Rowerzyści są zmuszeni poruszać się po drogach przeznaczonych dla samochodów, co nie tylko stawia ich w niebezpiecznej sytuacji, ale także może powodować korki i utrudnienia w ruchu drogowym. Dodatkowo, brak miejsc parkingowych dla rowerów sprawia, że osoby korzystające z tych jednośladów mają trudności z bezpiecznym pozostawieniem swojego środka transportu w centrum miasta czy przy ważnych punktach komunikacyjnych. To z kolei może zniechęcać niektórych mieszkańców do wyboru roweru jako ekologicznego i zdrowego środka transportu. W dłuższej perspektywie, niedostateczna infrastruktura rowerowa hamuje rozwój zrównoważonego transportu w gminie, co wpływa na jakość życia mieszkańców, poziom zanieczyszczenia powietrza oraz ogólną mobilność społeczności lokalnej. W obliczu rosnącej popularności rowerów jako środka transportu, brak odpowiedniej infrastruktury staje

się wyraźnym utrudnieniem dla mieszkańców pragnących poruszać się w sposób bezpieczny, zdrowy i ekologiczny.

Brak odpowiedniej infrastruktury dla pojazdów elektrycznych w gminie i mieście Pajęczno oraz w całym powiecie stanowi wyraźne wyzwanie w kontekście ewolucji rynku motoryzacyjnego. Elektryfikacja transportu jest kluczową częścią globalnych działań na rzecz zrównoważonego rozwoju i redukcji emisji CO₂. Wielu kierowców jest chętnych do przesiadki na pojazdy elektryczne, ale brak odpowiedniej infrastruktury ładowania stanowi poważną barierę. Przede wszystkim, brak szybkich, ogólnodostępnych ładowarek może powodować, że mieszkańcy oraz goście odwiedzający powiat będą odczuwać tzw. "lęk przed rozładowaniem". Pojazdy elektryczne, podobnie jak inne technologie, potrzebują odpowiedniej infrastruktury wsparcia, aby były praktyczne w codziennym użytku. Jeśli kierowcy nie mają pewności, że będą mogli szybko i efektywnie naładować swój samochód, mogą zrezygnować z zakupu takiego pojazdu lub unikać dłuższych podróży na teren powiatu. Brak stacji ładowania wpływa także negatywnie na atrakcyjność regionu dla turystów posiadających pojazdy elektryczne. Jeżeli turyści nie mają pewności co do dostępności ładowarek, mogą wybierać inne, lepiej przygotowane destynacje. Dodatkowo, nieprzygotowanie na rosnący popyt na pojazdy elektryczne może spowolnić lokalne działania na rzecz ochrony środowiska i redukcji emisji zanieczyszczeń. Samochody elektryczne są bowiem jednym z głównych narzędzi walki ze zmianami klimatycznymi w sektorze transportu. Zatem brak inwestycji w infrastrukturę dla pojazdów elektrycznych nie tylko hamuje postęp w kierunku zrównoważonego transportu, ale także wpływa na ogólną atrakcyjność i konkurencyjność regionu. W obliczu globalnych trendów i rosnącej świadomości ekologicznej, istnieje pilna potrzeba działania w kierunku budowy odpowiedniej infrastruktury ładowania w Pajęcznie i całym powiecie.

Infrastruktura sportowa i rekreacyjna stanowi doskonałą możliwość do prowadzenia aktywnego trybu życia dla różnych grup społecznych zamieszkujących gminę już od najmłodszych lat. Regularna aktywność fizyczna sprzyja kształtowaniu postaw prozdrowotnych wśród mieszkańców i może skutecznie zapobiegać wielu chorobom cywilizacyjnym, takim jak miażdżyca, cukrzyca czy otyłość. Brak dostępu do takich obiektów może skłonić ludzi do spędzania czasu wolnego w inny sposób lub poza obszarem gminy. W skrajnych przypadkach może prowadzić nawet do wzrostu zjawisk takich jak akty wandalizmu i przestępczości. Przestrzeń sportowa i rekreacyjna zagospodarowana w sposób przemyślany i uporządkowany, pełni rolę centralnego punktu dla społeczności lokalnej, umożliwiając spotkania, integrację międzypokoleniową oraz rozwijanie relacji społecznych. Dlatego istnieje potrzeba rozszerzenia dostępu do takich miejsc, aby jak najwięcej mieszkańców miało możliwość korzystania z nich i czerpania z tych doświadczeń.

Zjawisko negatywne: niewystarczający dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji

- Wskaźnik: liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze

Przedstawiono wskaźnik obrazujący liczbę ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze. Do obiektów tych zaliczono: place

zabaw i siłownie zewnętrzne. Oznaczono wartości wskaźnika niższe od średniej dla Gminy Pajęczno ogółem, co oznacza miejsce występowania zjawiska negatywnego. Są to Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów A, Dylów Rządowy, Janki, Niwiska Górne, Niwiska Dolne, Podładzin, Makowiska, Podmurowaniec, Kurzna-Barany oraz Tuszyn.

Tabela 24 Liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Pajęczno

	wskaźnik
Gmina ogółem	0,19
Miasto Pajęczno	0,09
Sołectwa (ogółem)	0,33
Czerkiesy	0,49
Dylów A	0,00
Dylów Rządowy	0,00
Dylów Szlachecki	0,35
Janki	0,00
Lipina	1,09
Nowe Gajęcice	0,52
Niwiska Górne	0,00
Niwiska Dolne	0,00
Podładzin	0,00
Ładzin	0,51
Łężce	0,81
Makowiska	0,17
Podmurowaniec	0,00
Patrzyków	0,61
Kurzna-Barany	0,00
Stare Gajęcice	0,37
Siedlec	0,26
Wręczyca	0,90
Wydrzynów	1,92
Tuszyń	0,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

6. Problemy techniczne

Analizie podlegają również problemy techniczne – w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowanie rozwiązań technicznych, umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

ZABYTKI

Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa - Wykaz zabytków nieruchomych wpisanych do rejestru zabytków (księga A) - stan na 31 marca 2022 roku, na obszarze Miasta i Gminy Pajęczno wyróżniono następujące zabytki nieruchome:

Makowiska

- kościół par.pw. św. Bartłomieja Apostoła, 1841-42, XIX/XX, nr rej.: A/366 z 1.12.2017
- cmentarz kościelny, nr rej.: j.w
- ogrodzenie, mur., poł. XIX, nr rej.: j.w
- cmentarz rzym.-kat. (cz. stara), nr rej.: A/502/89 z 21.11.1989
- zespół dworski, poł. XIX, nr rej.: A/257 z 10.10.2015 (decyzja UCHYLONA – MKiDN z 7.12.2015):
  - o dwór
  - o park

Pajęczno

- kościół par. pw. MB i św. Leonarda, nr rej.:10/29 z 15.06.1946 oraz 249/67 z 30.08.1967
- cmentarz rzym.-kat., 1 poł. XIX, nr rej.: A/499/89 z 12.11.1989
- ogrodzenie z bramą, nr rej.: j.w.
- dom, ul. Kościuszki 41/43, 1 poł. XIX, nr rej.: 649/67 z 31.08.1967

Do najcenniejszych zabytków zlokalizowanych na terenie gminy Pajęczno, wpisanych do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomości województwa łódzkiego zaliczyć należy:⁷

Tabela 25 Zabytki wpisane do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków z obszaru Gminy Pajęczno

miejsowość	ulica	nr	nazwa obiektu	datacja	nr rejestru	data wpisu do rejestru
Makowiska	Szkolna	3	Dwór	poł. XIX w.		
Makowiska	Szkolna	3	Park podworski	XIX w.		
Makowiska		42	Cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny	XV w.		
Makowiska		42	Kościół par. rzym.-kat. św. Bartłomieja Apostoła	1841-1842		
Makowiska			Cmentarz rzymsko-katolicki	1 poł. XIX w.	A/502/89	22.11.1989
Pajęczno	Cmentarna		Cmentarz rzymsko-katolicki	1 poł. XIX w.	A/499/89	22.11.1989
Pajęczno	Dworcowy		Cmentarz rzymsko-katolicki przykościelny	XIV w.		
Pajęczno	Dworcowy		Kościół par. rzym. kat. p.w. Wniebowzięcia MB	1748-1753	249	30.08.1967
Pajęczno	Kościuszki	41/43	Dom	pocz XIX w.	649	31.08.1967
Pajęczno	Ściegienna	11	Wiatrak	pocz. XIX w.	250	30.08.1967
Pajęczno			Cmentarz żydowski	XIX w.		
Pajęczno			Układ przestrzenny miejski	XIII w.		

Źródło: www.wuoz-lodz.pl/Rejestr_i_ewidencja_zabytkow, 19 (odsłona z dnia 13.07.2022)

Pajęczno jest jedną z najstarszych gmin w Polsce Środkowej, w związku tym na jej terenie znajduje się wiele cennych zabytków oraz obiektów stanowiących zasoby dóbr kulturowych, które wymagają ochrony. Na terenie gminy znajdują się także liczne stanowiska archeologiczne, a ich spis zawiera *Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno*.

UCHWAŁĄ NR 289/XXXII/22 z dnia 22 marca 2022 r. Rada Miejska w Pajęcznie przyjęła *Gminny Program Opieki nad Zabytkami Gminy Pajęczno na lata 2022 – 2025*. Głównym założeniem sporządzanego dokumentu jest zamierzone modelowanie indywidualnego – lokalnego dziedzictwa kulturowego i eksponowanie jego zasobów, co przyczyni się do propagowania dorobku kultury

⁷https://www.wuozlodz.pl/Rejestr_i_wojewodzka_ewidencja_zabytkow_z_podzialem_na_powiaty, 109

materialnej i niematerialnej, zacieśniania więzi lokalnych, podtrzymywania obyczajów i podniesienia atrakcyjności rekreacyjnej Gminy Pajęczno.

Zgodnie z zapisami ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późn. zm.) Burmistrz prowadzi Gminną Ewidencję Zabytków Gminy Pajęczno, która zgodnie z wytycznymi Ministra Kultury Dziedzictwa Narodowego w Warszawie została przyjęta Zarządzeniem Burmistrza Nr 361/2021 z dnia 14.09.2021 r..

Burmistrz sporządza na okres 4 lat Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pajęczno. *Gminny Program Opieki nad Zabytkami dla Gminy Pajęczno na lata 2022 - 2025* zakłada, że celem nadrzędnym jest przeprowadzenie działań rewitalizacyjnych, rewaloryzacyjnych, renowacyjnych i remontowych zabytkowych obszarów i obiektów na terenie gminy, będących genezą chlubny i postumentem zrównoważonego rozwoju obszaru opartego o walory krajobrazu przyrodniczo - kulturowego.

Tak sprecyzowany cel główny potrzebuje silnego analitycznego współdziałania i zaangażowania jednostek i instytucji odpowiedzialnych za ochronę zabytków, propagowanie kultury, edukację oraz poprawę stanu zabytków. Pozwoli to na:

- wznowienie zintegrowanych, kompleksowych działań zmierzających do zahamowania degradacji dziedzictwa kulturowego,
- ujednoczenie systemowych działań renowacyjnych i rewaloryzacyjnych,
- poprawę walorów i wartości obszarów i obiektów zabytkowych oraz ich wykorzystanie dla rozwoju turystyki i propagowanie dziedzictwa i krajobrazu kulturowego,
- kształtowanie poczucia odpowiedzialności za zasoby dziedzictwa regionalnego i lokalnego,
- wzmocnienie więzi społeczności lokalnych – „Małej Ojczyzny”,
- właściwe zdyskontowanie środków finansowych z wykorzystaniem funduszy pomocowych Unii Europejskiej.

Poza tym, podjęcie systemowych działań dotyczących wszystkich wymienionych elementów składających się na dziedzictwo kulturowe przyczyni się do powstania wyniku synergii, co pozytywnie wpłynie na rezultat docelowy.

Ochrona zabytków oznacza działania organów administracji publicznej mające na celu m.in. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających zachowanie zabytków, właściwe zagospodarowanie, zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek ich wartości. Zadaniem władz samorządowych jest również uwzględnianie zadań ochronnych we wszystkich dokumentach planistycznych oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 roku (Dz. U. z 2021 r. poz. 710 z późniejszymi zmianami) wyróżnia ochronę obiektów i obszarów zabytkowych, sprawowaną przez administrację publiczną i opiekę nad zabytkami, scedowaną na właścicieli lub posiadaczy zabytków. Zatem z mocy prawa udział w działaniach ochronnych, pracach ratowniczych i zapobiegawczych został powierzony organom władzy państwowej wszystkich jednostek, od Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego po Burmistrza, właścicieli oraz posiadaczy zabytków. Odpowiedzialność jednostek poszczególnych szczebli administracyjnych dodatkowo regulują Ustawy dotyczące jednostek samorządowych. Zakładanym rezultatem wdrażania *Gminnego Programu Opieki*

nad Zabytkami dla Gminy Pajęczno na lata 2022 - 2025 będzie polepszanie stanu obszarów i obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków przyjętej zarządzeniem Burmistrza Gminy Pajęczno Nr 361/2021 z dnia 14.09.2021 r., podniesienie ich roli m. in. poprzez promocję najcenniejszych obszarów gminy oraz kształtowanie produktów regionalnych i wzmocnienie tradycji etnograficznych, co wpłynie na aktywizację mieszkańców w działaniach na rzecz zachowania regionalnego dziedzictwa kulturowego. Narzędziem zmierzającym do osiągnięcia założonych efektów jest ustalenie możliwości pozyskiwania środków finansowych na działania związane z zachowaniem materialnego i niematerialnego dziedzictwa Gminy Pajęczno.

Poniżej przedstawiono dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie Gminy Pajęczno.

Tabela 26 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Pajęczno

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Okres lub data budowy	Materiał
1	Dom	1-go Maja	pocz. XX w	mur.
2	Dom	Częstochowska 22/24	k. XIX w.	drewniany
3	Dom	Kościuszki 5	pocz. XX w.	murowany
4	Dom	Kościuszki 7	pocz. XX w.	murowany
5	Dom	Kościuszki 37	pocz. XX w.	murowany
6	Dom	Kościuszki 55	pocz. XIX w.	murowany
7	Dom	Kościuszki 56	pocz. XX w.	murowany
8	Dom	Kościuszki 41/43	pocz. XIX w.	Nr Dec.649 łódzkie
9	Dom	Parkowa 14/16		
10	Cmentarz żydowski		XIX w	zlikwidowany
11	Miejski układ przestrzenny		XIII w.	
12	Zespół kościelny Kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP	Pl. Dworcowy	XVIII w.	
13	Kaplica rzymsko-katolicka (zespół kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP)	Pl. Dworcowy (otoczenie kościoła)		murowany
14	Plebania (zespół Kościoła p.w. Wniebowzięcia NMP)	Pl. Dworcowy		murowany
15	Cmentarz rzym.-kat. przykościelny (zamknięty)	Pl. Dworcowy	XIV w.	
16	Stodoła	koło Plebanii	1930 r.	
17	Kościół parafialny p.w. Wniebowzięcia NMP	Pl. Dworcowy	1748-1753	Nr rej.249 łódzkie
18	Zespół cmentarny cmentarza rzymsko-katolickiego	ul. Cmentarna	XIX w.	
19	Brama cmentarna	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr. rej. A/449/89
20	Mur cmentarny	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr. rej. A/449/89
21	Cmentarz rzymsko-katolicki	ul. Cmentarna	1 poł. XIX w.	Nr. rej. A/449/89
22	Kościół rzymsko-katolicki p.w. św. Bartłomieja Apostoła, ogrodzenie przykościelne, teren przykościelny w granicach ogrodzenia	Makowiska ul. Radomszczańska	XVIII w.	Nr rej. A/366

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity – VII edycja)

Tabela 27 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Pajęczno

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Datowanie	Uwagi
1	Kościół rzymsko-kat. p.w. Św. Bartłomieja	Makowiska ul. Radomszczańska 2	1841-1842	
2	Dom parafialny	Makowiska 42	1920 r.	
3	Cmentarz rzymsko-katolicki	Makowiska 42	I poł. XIX w.	Nr rej. A/502/89 Częstochowa
4	Dwór	Makowiska, ul. Szkolna 3	poł. XIX w.	
5	Park podworski	Makowiska, ul. Szkolna 3	poł. XIX w.	
6	Zespół dworsko-parkowy	Makowiska, ul. Szkolna 3	poł. XIX w.	

Lp.	Obiekt	Lokalizacja	Datowanie	Uwagi
7	Kościół rzymsko-katolicki	Janki	1914 r.	
8	Kapliczka rzymsko-katolicka	Janki	pocz. XX w.	
9	Leśniczówka	Ładzin		
10	Kapliczka rzymsko-katolicka	Łężce	1938 r.	
11	Chałupa	Patrzyków 84	pocz. XX w.	

Źródło: Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity – VII edycja)

W tabeli poniżej przedstawiono zestawienie dóbr kultury wg lokalizacji, kolorem oznaczono liczbę obiektów powyżej średniej dla gminy, co wskazuje na obszary koncentracji zjawiska.

Zjawisko negatywne: koncentracja problemów technicznych związana z dobrami kultury wpisanymi do Gminnej Ewidencji Zabytków

- Wskaźnik: udział dóbr kultury wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w ogólnej liczbie dóbr kultury w Gminie Pajęczno

Tabela 28 Udział dóbr kultury wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w ogólnej liczbie dóbr kultury w Gminie Pajęczno

lokalizacja	Liczba dóbr kultury wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków
Pajęczno	22
Makowiska06	6
Janki	2
Ładzin	1
Łężce	1
Patrzyków	1
ogółem	33
średnia	5,5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Zmiana Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy i Miasta Pajęczno (tekst jednolity – VII edycja)

ZASOBY MIESZKANIOWE

Zasoby mieszkaniowe Gminy Pajęczno w chwili obecnej pochodzą z lat 1955 – 1970. Niestety ze względu na okres jaki minął od ich wybudowania wymagają ciągłych prac remontowych, napraw, usuwania awarii, dotyczy to również części wspólnej zasobu mieszkań. W związku z pogarszającym się stanem budynków, utrzymanie mieszkań komunalnych wymaga wysokich nakładów finansowych. Miejski Zakład Komunalny jako Administrator mieszkań komunalnych i socjalnych działa na podstawie Uchwały Rady Miejskiej w Pajęcznie nr 104/XIII/91 z dnia 1 sierpnia 1991 r. Działalność Miejskiego Zakładu Komunalnego w Pajęcznie jako Administratora mieszkań komunalnych i socjalnych polega na:

- zapewnieniu prawidłowego funkcjonowania Wspólnot, w skład których wchodzi mieszkania komunalne i własnościowe,
- utrzymaniu obiektów w stanie technicznym niezagrażającym bezpieczeństwu użytkowników.

Zjawisko negatywne: pogarszający się stan techniczny budynków, stanowiących zasób gminy – obszar: Miasto Pajęczno

Budynki komunalne wielomieszkaniowe, w których zgodnie z ustawą o własności lokali są wyodrębnione wspólnoty mieszkaniowe administrowane znajdują się tylko w Mieście Pajęcznie, przy ulicach:

Kościuszki, Małej, Rekreacyjnej oraz Wiśniowej. Lokale socjalne zlokalizowane są przy ulicy Ściegiennej w Pajęcznie.

NEGATYWNE ZJAWISKA W SFERZE TECHNICZNEJ

Problemy techniczne są kluczowym kryterium w definiowaniu obszaru rewitalizacji, ponieważ wskazują na miejsca potrzebujące pilnej interwencji. Obszary z zaniedbaną infrastrukturą, takie jak uszkodzone drogi czy zniszczone budynki, wymagają odnowy, by poprawić warunki życia mieszkańców i przyciągnąć inwestorów oraz turystów. W procesie rewitalizacji, identyfikacja takich problemów technicznych pozwala władzom lokalnym skupić się na najbardziej potrzebujących obszarach, zapewniając efektywne wykorzystanie środków i skracając czas realizacji zmian. Dzięki temu, obszary te odzyskują swoją wartość, podnosząc standard życia mieszkańców i zwiększając ich atrakcyjność. Obszary rewitalizacji oparte na analizie problemów technicznych przynoszą korzyści nie tylko praktyczne, ale także społeczne i ekonomiczne, kierując działania tam, gdzie są one najbardziej potrzebne i gwarantując długotrwałe pozytywne skutki dla społeczności.

W centrum Pajęczna wiele ulic i chodników jest zdegradowanych i wymagają pilnych prac modernizacyjnych. Taka sytuacja ma bezpośredni wpływ na definiowanie obszaru rewitalizacji, stanowiąc zarówno wyzwanie, jak i okazję do poprawy jakości życia mieszkańców. Zaniedbana infrastruktura drogowa w sercu miasta może prowadzić do wielu problemów. Po pierwsze, zwiększa się ryzyko wypadków, zarówno dla kierowców, jak i dla pieszych. Nierówne i uszkodzone chodniki mogą stanowić zagrożenie dla przechodniów, zwłaszcza dla osób starszych czy dzieci. Po drugie, estetyka zaniedbanych ulic wpływa negatywnie na postrzeganie centrum jako atrakcyjnego miejsca do życia, pracy czy wypoczynku. To z kolei może prowadzić do spadku wartości nieruchomości, obniżenia zainteresowania inwestorów oraz zmniejszenia ruchu turystycznego. Jednakże identyfikacja tych problemów w kontekście obszaru rewitalizacji daje możliwość skupienia działań i środków na naprawie i modernizacji infrastruktury. Dzięki temu można nie tylko naprawić uszkodzone ulice i chodniki, ale także przemyśleć ich nowe aranżacje, tak by lepiej służyły mieszkańcom i były bardziej przyjazne dla pieszych. Proces ten może również stać się okazją do wprowadzenia rozwiązań proekologicznych, takich jak zielone przystanki, nowe nasadzenia czy ścieżki rowerowe. W efekcie, odpowiednio przeprowadzona rewitalizacja może przekształcić centrum Pajęczna w przestrzeń nowoczesną, funkcjonalną i estetycznie atrakcyjną, przyciągającą mieszkańców, inwestorów i turystów. W dłuższej perspektywie, takie działania mogą przynieść korzyści ekonomiczne, społeczne i kulturowe, umacniając pozycję Pajęczna jako ważnego ośrodka w regionie.

Fotografia 12. Ulica w centrum Pajęczna

Źródło: Fotografia własna

Stare kamienice w centrum Pajęczna nękane są problemami wynikającymi z uszkodzeń strukturalnych, wadliwych dachów oraz nieszczelności. Te budynki, będące niegdyś dumą miasta, stały się teraz symbolem zaniedbań i upływu czasu. Dla społeczeństwa lokalnego, konsekwencje związane z takim stanem rzeczy są wielowymiarowe. Zniszczone budynki stanowią bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa ich mieszkańców. Uszkodzenia strukturalne mogą prowadzić do zawalenia, podczas gdy nieszczelności i problemy z dachem przyczyniają się do powstawania wilgoci i pleśni, co ma negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców. Poza kwestiami bezpieczeństwa, kamienice w złym stanie wpływają na wizerunek centrum miasta. Zamiast być reprezentatywną i atrakcyjną częścią Pajęczna, stanowią smutne przypomnienie o zapomnianych latach i braku inwestycji. Może to zniechęcać turystów, co w efekcie wpływa na lokalną ekonomię. Mieszkańcy mogą czuć się mniej związani z miejscem, w którym żyją, jeśli otaczają ich zniszczone i zaniedbane budynki. Dodatkowo, problem zaniedbanych kamienic może prowadzić do obniżenia wartości nieruchomości w okolicy. W efekcie, właściciele nieruchomości mogą doświadczyć trudności w sprzedaży lub wynajmie swoich mieszkań czy lokali użytkowych, co z kolei może prowadzić do dalszej degradacji tych budynków. W skali społecznej, kamienice w złym stanie mogą również przyczyniać się do pogłębiania podziałów i izolacji. Mieszkańcy tych budynków mogą czuć się mniej ważni lub marginalizowani w kontekście społeczności lokalnej, co prowadzi do poczucia wykluczenia i alienacji. W kontekście całości, zaniedbane kamienice w centrum Pajęczna nie tylko obniżają estetykę miejsca, ale mają także szeroki wpływ na społeczność, wpływając na jej zdrowie, samopoczucie i ekonomiczne perspektywy. Wymaga to pilnej interwencji i działań rewitalizacyjnych, by przywrócić dawne blaski miasta i poprawić jakość życia jego mieszkańców.

Problem jest również niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Niedostosowanie infrastruktury publicznej, w tym dróg i chodników, do potrzeb osób niepełnosprawnych stanowi poważny problem społeczny i urbanistyczny. Pierwszym i najbardziej oczywistym skutkiem jest ograniczenie dostępności do przestrzeni miejskiej dla tej grupy ludzi. Brak odpowiednio zaprojektowanych przejść dla pieszych, podjazdów czy wystarczająco szerokich chodników sprawia, że osoby poruszające się na wózkach inwalidzkich, osoby z problemami ruchowymi czy osoby niewidome często napotykają na trudności w codziennym poruszaniu się. Ograniczenie dostępności do przestrzeni publicznej przekłada się na izolację społeczną osób niepełnosprawnych. Kiedy podstawowe czynności, takie jak zakupy, wizyta u lekarza czy spotkanie z przyjaciółmi, stają się wyzwaniem, wiele osób z niepełnosprawnościami może zrezygnować z aktywnego uczestnictwa w życiu społecznym. Prowadzi to do wykluczenia społecznego, osłabienia więzi społecznych oraz pogorszenia jakości życia tych osób. Brak dostosowanej infrastruktury również wpływa na poczucie godności i niezależności osób niepełnosprawnych. Kiedy muszą polegać na pomocy innych lub korzystać z dłuższych, mniej dogodnych tras, tracą autonomię i poczucie sprawczości. Może to prowadzić do frustracji, obniżenia samooceny i poczucia bycia obciążeniem dla społeczności. Dodatkowo, niedostosowana infrastruktura może prowadzić do dodatkowych kosztów dla miasta i społeczności. W przypadkach wypadków lub urazów wynikających z niewłaściwie zaprojektowanej infrastruktury, miasto może być narażone na roszczenia odszkodowawcze. W kontekście ekonomicznym, ograniczanie dostępu dla osób niepełnosprawnych może hamować potencjał gospodarczy miasta. Osoby niepełnosprawne, mając trudności w dostępie do miejsc pracy, sklepów czy usług, mogą nie korzystać z nich w pełni, co wpływa na lokalną gospodarkę. Ostatecznie, niedostosowanie infrastruktury dla osób niepełnosprawnych jest sprzeczne z ideałami równości i inkluzywności. Współczesne miasta powinny dążyć do stworzenia przestrzeni dostępnej dla wszystkich mieszkańców, niezależnie od ich możliwości fizycznych. Wprowadzenie takich zmian nie tylko odpowiada na potrzeby osób niepełnosprawnych, ale przyczynia się do budowania bardziej zintegrowanej, otwartej i przyjaznej społeczności.

Fotografia 13. Park miejski w Pajęcznie

Źródło: Fotografia własna

Park miejski w Pajęcznie, jak wiele innych terenów zielonych w różnych miastach, potrzebuje działań modernizacyjnych z różnych przyczyn. Przede wszystkim, infrastruktura parku taka jak ławki, ścieżki i oświetlenie starzeją się i wymaga renowacji. Nowoczesne parki często wprowadzają zrównoważone praktyki, takie jak systemy zarządzania wodą deszczową czy ekologiczne technologie. Aktualizacja oświetlenia i poprawa układu dróg mogą zwiększyć poziom bezpieczeństwa dla odwiedzających. Estetyka i atrakcyjność turystyczna również są ważne, ponieważ uatrakcyjnienie parku może przyciągnąć więcej odwiedzających i wpłynąć pozytywnie na lokalną gospodarkę. Dostępność dla osób starszych i niepełnosprawnych jest kluczowa, więc wprowadzenie udogodnień takich jak łatwy dostęp i odpowiednie wyposażenie są częścią modernizacji. Nie można zapomnieć o adaptacji do zmian klimatycznych, co może obejmować zastosowanie roślin odpornych na suszę czy innych praktyk ekologicznych.

Fotografia 14. Szkoła Podstawowa nr 1 Juliana Tuwima w Pajęcznie

Źródło: Fotografia własna

Obiekty publiczne w Pajęcznie są w dobrym stanie, jednak należy zwrócić uwagę na infrastrukturę edukacyjną, która wymaga unowocześnienia. Na terenach zdegradowanych, modernizacja infrastruktury edukacyjnej może odgrywać kluczową rolę w naprawie i odbudowie społeczności. Edukacja jest jednym z najważniejszych mechanizmów mobilności społecznej i wpływa na przyszłe możliwości zarobkowe oraz jakość życia mieszkańców. Na terenach, gdzie występują problemy społeczne i ekonomiczne, dostęp do wysokiej jakości edukacji może znacząco przyczynić się do zmiany sytuacji. Może być także katalizatorem dla innych form inwestycji i modernizacji w danym obszarze. Wyspecjalizowane programy edukacyjne, dostosowane do potrzeb lokalnej społeczności, mogą pomóc w redukcji przestępczości i zwiększeniu zatrudnienia. Unowocześnione placówki edukacyjne są bardziej atrakcyjne dla nauczycieli o wysokich kwalifikacjach, co przekłada się na lepszą jakość nauczania. Nowoczesna infrastruktura może również umożliwić wprowadzenie nowych technologii edukacyjnych,

co z kolei poprawi jakość edukacji i uczyni ją bardziej dostosowaną do wymogów współczesnego rynku pracy. Zmodernizowane obiekty edukacyjne mogą stać się centrami społecznościowymi, oferując nie tylko edukację, ale też różne formy wsparcia dla rodzin, takie jak opieka po lekcjach, programy zdrowotne czy doradztwo zawodowe. W rezultacie, inwestycje w infrastrukturę edukacyjną mogą wpłynąć na poprawę jakości życia w całej społeczności, co jest szczególnie ważne w obszarach zdegradowanych. Kiedy infrastruktura edukacyjna w miejscu takim jak Pajęczno jest zaniedbana, wpływa to negatywnie na całą społeczność. Dlatego modernizacja w tej dziedzinie jest nie tylko inwestycją w edukację, ale również w przyszłość regionu, stanowiąc ważny element strategii odnowy i rozwoju terenów zdegradowanych.

Miasto Pajęczno charakteryzuje się złym stanem technicznym terenu i można je uznać za obszar zdegradowany z kilku powodów. Zły stan techniczny terenu może prowadzić do szeregu problemów, które wpływają na jakość życia mieszkańców oraz potencjał gospodarczy regionu. Brak odpowiednich inwestycji w infrastrukturę zniechęca przedsiębiorców do otwierania nowych biznesów w regionie, co wpływa na zatrudnienie i ogólną sytuację gospodarczą. Zły stan terenu wpływa również negatywnie na atrakcyjność turystyczną i estetykę miasta, co z kolei oddziałuje na lokalną gospodarkę i samopoczucie mieszkańców. Może to również spowodować spadek wartości nieruchomości, co wpłynie na sytuację materialną mieszkańców oraz zasoby finansowe miasta z tytułu podatków. Wreszcie, degradacja terenu prowadzi do problemów środowiskowych, takich jak zanieczyszczenie gleby, wód gruntowych czy powierzchniowych, co wpływa na zdrowie mieszkańców i ekosystemy lokalne. Podsumowując, zły stan techniczny terenu w Pajęcznie może być wskaźnikiem szerszych problemów, takich jak zaniedbanie, brak inwestycji, problemy społeczne i gospodarcze oraz degradacja środowiska. Uznawanie takiego obszaru za zdegradowany jest ważne dla zidentyfikowania potrzeb i priorytetów interwencji, co może być pierwszym krokiem w długoterminowej strategii odnowy i rozwoju.

7. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

Zgodnie z ustawą z dnia 9 października 2015 roku o rewitalizacji, przed przystąpieniem do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji, gmina musi wyznaczyć obszar zdegradowany oraz obszar podlegający rewitalizacji (Art. 8). Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:

- 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw lub
- 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
- 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
- 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Z podsumowania diagnozy sfery społecznej wynika, iż obszarem gminy znajdującym się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych jest obszar Miasta Pajęczno oraz sołectw: Dylów Rządowy, Łęże i Siedlec. Na obszarze tym w ujęciu ogólnym:

- występuje największy ubytek liczby ludności,
- odnotowuje się ujemne saldo migracji,
- występuje zjawisko starzenia się społeczeństwa,
- wzrasta odsetek osób korzystających z pomocy społecznej (porównanie roku 2022 do 2021),
- funkcjonują Niebieskie Karty,
- odnotowuje się wysoki odsetek osób bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym.

Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej na obszarze kryzysowym przedstawia tabela poniżej.

Tabela 29 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej na obszarze kryzysowym

	zmniejszająca się liczba mieszkańców Gminy Pajęczno	ujemne saldo migracji ludności	starzenie się społeczeństwa	korzystanie z pomocy społecznej (porównanie roku 2022 do 2021)	funkcjonowanie „Niebieskich Kart”	wysoki odsetek osób bezrobotnych wśród ludności w wieku produkcyjnym
Miasto Pajęczno	-2,49	-8,8	4	63,38		3
Sołectwa	-1,91	-3,5	brak	17,6		1
Dylów Rządowy	-5,10		4	57,14	brak	2
Łęże	-12,14		brak	200		brak
Siedlec	-4,04		brak	-21,43		4
Gmina Pajęczno	-2,25	-6,6	3	40,49		2

Źródło: Opracowanie własne

Pogłębiona diagnoza sfery społecznej wykazała, iż na obszarze kryzysowym:

- występuje problem starzenia się społeczeństwa, odnotowano tam niekorzystne wskaźniki udziału liczby osób w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym w liczbie ludności ogółem;
- problemy społeczne dotyczą mieszkańców do tego stopnia, iż korzystają oni z pomocy społecznej, w szczególności zaś z powodu niepełnosprawności, następnie: bezrobocia, ubóstwa oraz długotrwałej lub ciężkiej choroby;
- problem bezrobocia w szczególności dotyczy osób po 50 roku życia, następnie osób bezrobotnych długotrwale, ale również osób do 25 roku życia.

W celu wytyczenia obszaru zdegradowanego w tabeli poniżej zaprezentowano ww. obszary, na obszarze których stwierdzono występowanie koncentracji negatywnych zjawisk społecznych.

Zgodnie z zapisami Art. 9 ustawy o rewitalizacji obszar zdegradowany to obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z negatywnych zjawisk: gospodarczych lub środowiskowych lub przestrzenno-funkcjonalnych lub technicznych.

Z tego powodu w poniższej tabeli przedstawiono także pozostałe negatywne zjawiska występujące w sferach innych niż społeczna, opisane wcześniej w diagnozie, oznaczając tylko te obszary, dla których odnotowano koncentrację występowania negatywnych zjawisk społecznych, czyli Miasto Pajęczno oraz sołectwa: Dylów Rządowy, Łężce i Siedlec.

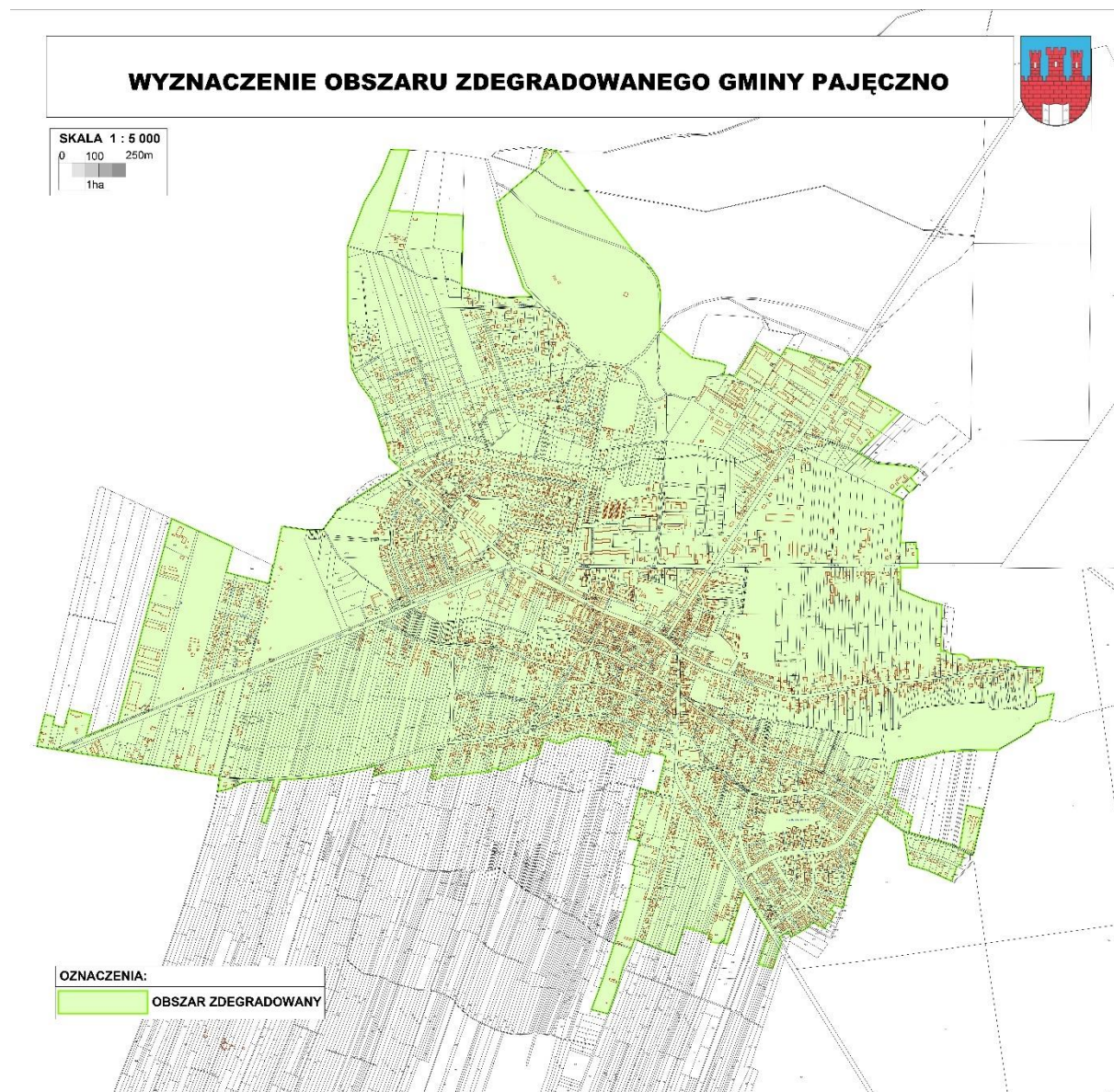
Tabela 30 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie diagnozy

obszar	sfera społeczna	wyrejestrowywanie działalności gospodarczej	niewystarczający dostęp do infrastruktury sportu i rekreacji	koncentracja problemów technicznych związana z dobrami kultury wpisanymi do Gminnej Ewidencji Zabytków	pogarszający się stan techniczny budynków, stanowiących zasób gminy	ogółem (średnia=1,5)
Miasto Pajęczno	6	3	0,9	22		4
Sołectwa						
Dylów Rządowy	3	2	0,00	Brak	brak	1
Łężce	3	brak	0,81	1	Brak	0
Siedlec	3	3	0,26	brak	Brak	1
Gmina ogółem		2	0,19	5,5		6

Źródło: Opracowanie własne

Obszar zdegradowany w Gminie Pajęczno zgodnie z powyższą tabelą to obszar **Miasta Pajęczno**. Zgodnie z analizą tutaj kumulują się problemy: społeczne, gospodarcze, techniczne, środowiskowe oraz funkcjonalno-przestrzenne, co wynika również z przeprowadzonej wizji lokalnej. Granice obszaru zdegradowanego wytyczono obejmując zamieszkałe tereny Miasta Pajęczno. Obszar zdegradowany przedstawiono na mapie poniżej.

Mapa 2 Obszar zdegradowany w Gminie Pajęczno

Wizja lokalna połączona z wiedzą dotyczącą gminnych uwarunkowań wskazuje, iż Miasto Pajęczno pełni ważną rolę jako centrum usług społecznych i gospodarczych dla jego mieszkańców oraz dla mieszkańców otaczających je miejscowości wiejskich. Wiele rodzin w okolicznych wsiach polega na usługach dostępnych w Pajęcznie, dlatego wszelkie przeszkody w funkcjonowaniu miasta szybko odbijają się na jakości życia w całym regionie. W krótkim czasie, problemy gospodarcze w centralnym punkcie regionu, jakim jest Pajęczno, mogą przekształcić się w szersze trudności społeczne i ekonomiczne dla wielu społeczności korzystających z jego usług i zasobów.

W mieście Pajęczno obserwuje się tendencję do likwidacji małych, rodzinnych sklepów. Jest to nie tylko problem rangi gospodarczej, ale także społecznej, albowiem sklepy często pełnią funkcję społeczną w mniejszych społecznościach, będąc miejscem spotkań, rozmów i budowania relacji sąsiedzkich. Ich zanik może prowadzić do osłabienia więzi społecznych. Zanik miejsc zatrudnienia wpływa negatywnie na kondycję finansową wielu rodzin i przyczynia się do spadku popytu na lokalnym rynku. Ponadto, spadek liczby działających firm może wpłynąć na mniejsze zainteresowanie inwestorów zewnętrznym regionem, co dodatkowo hamuje potencjał rozwojowy Pajęczna.

Szansą dla rozwoju, ale także wyzwaniem jest luka w ofercie turystycznej, ponieważ turystyka może być ważnym źródłem dochodu i sposobem na ożywienie lokalnej gospodarki.

Głównym problemem środowiskowym całej Gminy Pajęczno jest zanieczyszczone powietrze. Największy problem występuje zaś w samym mieście Pajęczno, głównie ze względu na ścisłą zabudowę. Wiele starszych budynków jest tu wyznacznikiem historycznego dziedzictwa, lecz niestety te same konstrukcje często stają się źródłem problemów środowiskowych i energetycznych. W rezultacie, szczególnie w okresach zimowych, miasto boryka się z problemem smogu, co skutkuje nie tylko problemami zdrowotnymi mieszkańców, ale także obniża atrakcyjność miasta dla potencjalnych inwestorów czy turystów.

Kolejnym wyzwaniem środowiskowym jest intensywny ruch pojazdów przemieszczających się przez centrum miasta – przebiega tam droga krajowa nr 42, która stanowi ważny trakt komunikacyjny, dodatkowo krzyżujący się z lokalnymi drogami o różnym charakterze. Ta koncentracja ruchu przynosi ze sobą szereg problemów zarówno dla środowiska, jak i dla ludzi:

- większe emisje spalin, w tym tlenków azotu, węglowodorów czy cząstek stałych;
- negatywny wpływ na jakość powietrza;
- powstawanie smogu i degradacja atmosfery miejskiej;
- hałas związany z przejazdem dużej liczby pojazdów, w tym ciężarowych;
- zwiększone zagrożenie wypadkami na skrzyżowaniach i przejściach dla pieszych sprawia, że przestrzeń publiczna staje się mniej przyjazna dla mieszkańców;
- potencjalne zagrożenie - przewóz substancji niebezpiecznych.

W dłuższej perspektywie może to wpłynąć na zakwaszenie gleb i wód oraz przyczynić się do problemów zdrowotnych mieszkańców.

W samym sercu Pajęczna położony jest park, który mimo swojego potencjału jako miejsce wypoczynku i relaksu dla mieszkańców, obecnie wymaga poważnej interwencji w zakresie rewitalizacji. Park miejski w Pajęcznie, jak wiele innych terenów zielonych w różnych miastach, potrzebuje działań

modernizacyjnych z różnych przyczyn. Przede wszystkim, infrastruktura parku taka jak ławki, ścieżki i oświetlenie starzeją się i wymaga renowacji.

Większość problemów środowiskowych w gminie koncentruje się w samym mieście. Jego centralna lokalizacja, gęsta zabudowa, ruch pojazdów, niska emisja spowodowana stosunkowo starymi budynkami i brakiem odpowiedniej izolacji oraz niedostatek terenów zielonych sprawiają, że wyzwania środowiskowe stają się tutaj bardziej widoczne i dotkliwe. Te skumulowane problemy mają wpływ nie tylko na jakość życia mieszkańców, ale także na atrakcyjność miasta jako miejsca do życia, pracy i rekreacji.

W sercu Pajęczna, gdzie bije puls historycznej tożsamości miasta, dominuje najstarsze budownictwo. Te zabytkowe budynki, choć stanowią cenne świadectwo przeszłości, w wielu przypadkach nie spełniają już współczesnych standardów komfortu mieszkaniowego. Degradacja przestrzeni miejskiej w Pajęcznie, nie jest tylko problemem estetycznym, ale przede wszystkim społecznym. Zaniedbane budynki, niezagospodarowane place i brak zieleni obniżają poczucie dumy mieszkańców z ich miejsca zamieszkania, co z kolei osłabia ich tożsamość i poczucie przynależności do społeczności lokalnej. Co więcej, zaniedbane obszary często postrzegane są jako mniej bezpieczne, stając się miejscem niepożądanych aktywności, takich jak wandalizm czy przestępczość, co dodatkowo odstrasza mieszkańców od korzystania z nich. Zaniedbane przestrzenie również zniechęcają mieszkańców do organizowania wydarzeń kulturalnych czy innych form aktywności społecznej, co zmniejsza interakcje społeczne. Brak odpowiednich miejsc do rekreacji może także mieć negatywny wpływ na zdrowie mieszkańców.

W mieście oraz w całej gminie Pajęczno wyraźnie brakuje odpowiedniej infrastruktury dla rowerzystów, mimo że wielu mieszkańców regularnie korzysta z rowerów jako środka transportu.

Brak odpowiedniej infrastruktury dla pojazdów elektrycznych w gminie oraz w całym powiecie stanowi wyraźne wyzwanie w kontekście ewolucji rynku motoryzacyjnego.

W centrum Pajęczna wiele ulic i chodników jest zdegradowanych i wymagają pilnych prac modernizacyjnych. Estetyka zaniedbanych ulic wpływa negatywnie na postrzeganie centrum jako atrakcyjnego miejsca do życia, pracy czy wypoczynku. To z kolei może prowadzić do spadku wartości nieruchomości, obniżenia zainteresowania inwestorów oraz zmniejszenia ruchu turystycznego. Stare kamienice w centrum Pajęczna nękane są problemami wynikającymi z uszkodzeń strukturalnych, wadliwych dachów oraz nieuszczelności. Te budynki, będące niegdyś dumą miasta, stały się teraz symbolem zaniedbań i upływu czasu. Problemem jest również niedostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych. Niedostosowanie infrastruktury publicznej, w tym dróg i chodników, do potrzeb osób niepełnosprawnych stanowi poważny problem społeczny i urbanistyczny.

Na terenie zdegradowanym wyznaczono **obszar rewitalizacji**. Zgodnie z Art. 10 pkt 2 ustawy o rewitalizacji *„obszar rewitalizacji nie może być większy niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkały przez więcej niż 30% liczby mieszkańców gminy. Obszar rewitalizacji może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic”*.

Zgodnie z tabelą poniżej:

- powierzchnia Miasta Pajęczno stanowi 17,79% powierzchni gminy, zatem obszar rewitalizacji zlokalizowany w granicach Miasta Pajęczno spełnia warunek zawarty w ustawie;
- liczba mieszkańców Miasta Pajęczno stanowi 57,15% liczby mieszkańców gminy.

Tabela 31 Powierzchnia oraz liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego oraz gminy ogółem

	Powierzchnia [ha]	Liczba ludności
Gmina Pajęczno	11 368	11358
Miasto Pajęczno	2 023	6492

Źródło: Diagnoza w poprzednich rozdziałach

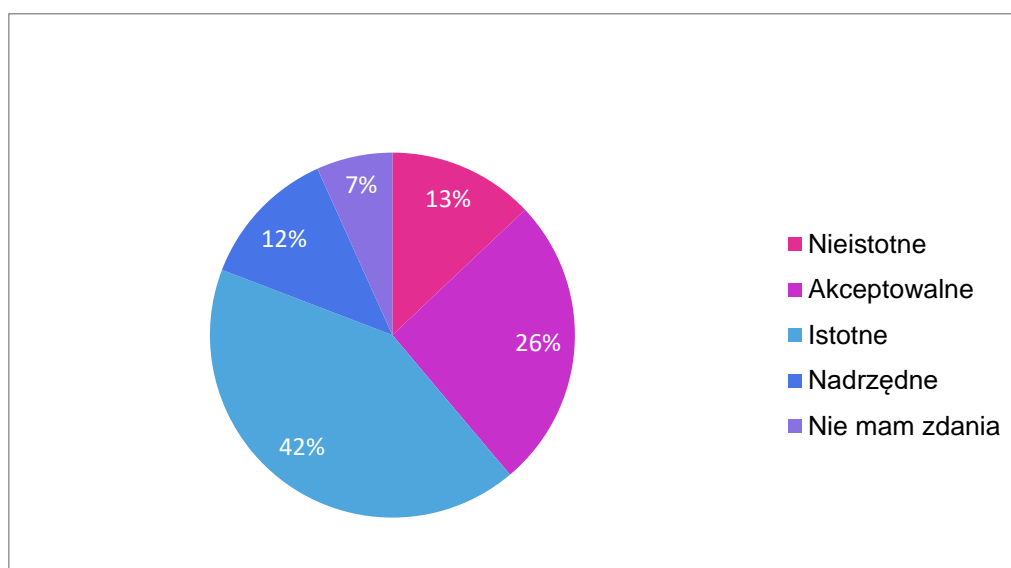
W związku z powyższym, zgodnie z ustawą, obszarem rewitalizacji nie może zostać objęte całe Miasto Pajęczno (przekroczony został próg 30% liczby mieszkańców gminy).

Obszar rewitalizacji wyłoniono zatem, biorąc pod uwagę jego istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego.

Lokalna społeczność także wyraziła potrzebę rewitalizacji – potwierdzeniem są wyniki ankiety dedykowanej dla osób dorosłych, powyżej 18 roku życia - *Diagnozy społecznej i gospodarczej Gminy Pajęczno 2023 - badania strategicznego dla rozwoju Gminy*. Pytanie nr 13. brzmiało: *Gmina Pajęczno w ramach rozpoczętych projektów oraz długoletnich planów strategicznych planuje weryfikację i wdrożenie szeregu inwestycji gospodarczych. Jak oceniają Państwo wpływ i priorytet poszczególnych projektów, koncepcji i programów na przyszły rozwój społeczno-gospodarczy gminy?*

- Przeprowadzenie rewitalizacji społecznej i architektonicznej centrum miasta

Poniżej przedstawiono odpowiedź. Aż 42% ankietowanych uznało przeprowadzenie rewitalizacji społecznej i architektonicznej centrum miasta za istotne, a 12% za nadrzędne.

Niezwykle istotne są również odpowiedzi na pytanie: *Które części miasta, ulice, osiedla lub konkretne tereny wiejskie ocenia Pan/Pani jako zdegradowane architektonicznie lub społecznie? Które wymagają rewitalizacji?*

Poniżej przedstawiono odpowiedzi dotyczące Miasta Pajęczna (załącznik nr 23 „*Diagnozy społecznej i gospodarczej ...*”), czyli wyłonionego w niniejszej diagnozie obszaru zdegradowanego. Z udzielonych

odpowiedzi pozostawiono tylko zapisy dotyczące lokalizacji. Znaczna część ulic/ obszarów powtarza się, jednak przedstawiono je poniżej tyle razy, ile zostały wskazane przez mieszkańców, wskazując skalę potrzeb:

- Całe miasto;
- Centrum;
- uliczki „starego Pajęczna”, bloki komunalne, ulica Ściegienna, Długa, Źródelna;
- Ulica Kościuszki w Pajęcznie;
- Ul. Moniuszki;
- Ul. Ściegienna;
- Kanał;
- Ul. Rekreacyjna;
- ul. Ściegienna tzw. budynki socjalne;
- Ul Długa, Park 1000lecia, ul Polna, ul Źródelna;
- ryneček obok gminy;
- ulica 700- lecia w Pajęcznie
- Okolice ulicy 700 lecia i Parku 1000lecia;
- Okolice jeziora Matusowiec, ulica Długa;
- Ul. Ściegienna, ul. Mała;
- Centrum miasta i obszar do ulicy Zdrojowej, Ściegienna;
- Plac zabaw osiedle Źródelna;
- Plac zabaw przed ratuszem;
- Całość;
- Plac targowy;
- Ulice: Strażacka i Długa;
- Ulica Ściegienna w Pajęcznie. Ulica 700 lecia;
- ulica Sportowa, Długa;
- większa część "starego" Pajęczna a także osiedla (Moniuszki, Źródelna);
- Park 1000lecia;
- Ul. Sadowa, Długa;
- Osiedle Matusowiec, okolica jeziora Ług i Amfiteatr, place zabaw;
- ul Moniuszki, ul. Sadowa, ul. Wspólna, ul. Długa;
- Ul Polna;
- amfiteatr w Pajęcznie i zagospodarowanie terenu przy Jeziorze Matusowiec;
- Kościuszki, Osiedlowa, 22 Lipca;
- ul. Długa w Pajęcznie, ul. Leśna w Pajęcznie, ulice na os. Matusowiec w Pajęcznie;
- Park 1000lecia;
- Okolice ul. Zdrojowej;
- Droga dojazdowa między stadionem, tartakiem, Mrówką;
- Całe osiedla bloków komunalnych, park, Park 1000lecia;

- PARK 1000 LECIA – AMFITEATR;
- jezioro Ług i tereny wokół;
- amfiteatr;
- okolice ul. Przemysłowej;
- Park 1000lecia, stadion miejski;
- Jezioro ług;
- Amfiteatr;
- Ul. Kościuszki;
- Matusowiec;
- ul Ściegienna, osiedle Źródelna, Ulica 700-lecia;
- Osiedla blokowe;
- ulica Długa, ulica Polna, ulica 700 – lecia;
- ul. polna w Pajęcznie, ulica Kościuszki;
- Park 1000-lecia;
- Stadion miejski, Park 1000-lecia;
- Ul. Ściegienna, ul. Kościuszki;
- Stare Pajęczno;
- ulica 700- lecia;
- Ul. Kościuszki;
- Majorat;
- ul. Ściegienna, Długa;
- Chodnik prowadzący do amfiteatru;
- ul. Ściegienna w Pajęcznie;
- Ulica Długa;
- Centrum miasta do rewitalizacji. Park z fontanną, Plac zabaw, Sala kinowa, scena teatralna to priorytet;
- Matusowiec, Plac zabaw na osiedlu Źrodelna i na Przemysłowej;
- Ul Długa,
- Ulica 700-lecia;
- Park miejski.

Za konieczne ze względu na jego istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego uznano włączenie do obszaru rewitalizacji obszarów:

- Tzw. centrum Pajęczna

Jest to obszar mieszczący się w granicach ulic: Kościuszki, Częstochowskiej, Kopernika, Wyszyńskiego i Poprzecznej. Jest to historyczna część miasta Pajęczno. Obszar graniczy z główną arterią miasta - drogą krajową nr 42. W ciągu ostatniej dekady odnotowuje się tu rażący spadek obiektów zamieszkałych, usługowych oraz handlowych. Wiele lokali stoi pustych od około 5-10 lat. Domy prywatne pozostają w bardzo złym stanie technicznym, brakuje miejsc parkingowych. Na obszarze tym

znajduje się kultowe Kino Świtez, obecnie aktywnie działające z planami na modernizację, unowocześnienie i rozbudowę, Dom Strażaka oraz kilka prywatnych centrów usług medycznych, które jako jedyne przyciągają ruch publiczny. Stan infrastruktury drogowej i około drogowej jest średni lub zadowalający, brakuje nowoczesnych instalacji ciepłowniczych, wodno-kanalizacyjnych oraz oświetleniowych. Skutkuje to brakiem zainteresowania ze strony inwestorów oraz degradacją mieszkalnictwa i biznesu - małego handlu. Nieckowe ukształtowanie terenu oraz zagęszczenie budynków powoduje zjawisko niskiej emisji. Domy i obiekty ogrzewane są przy użyciu węgla lub kominków, nielicznie funkcjonują kotłownie gazowe.

– Park i plac ratuszowy, pasaże handlowe

Jest to ściśle użytkowe centrum Miasta Pajęczno obejmujące siedziby: Urzędu Miejskiego (Ratusz), Wydziału komunikacji Starostwa Powiatowego, Park, NZOZ, pasaże handlowe oraz Kościół Parafialny pod wezwaniem NMP z pomnikiem przyrody "Pajęczczańska Lipa" (obiekty zabytkowej architektury sakralnej). Jest to teren o kluczowym znaczeniu instytucjonalnym, handlowo-usługowym, sakralnym i parkowo-wypoczynkowym. Strefa ta stanowi reprezentacyjną część miasta, usytuowana jest wzdłuż drogi krajowej nr 42, stanowi kluczowy obszar funkcyjny dla mieszkańców gminy oraz powiatu, jako punkt zborny usług i komunikacji samochodowej oraz pieszej interesariuszy gminy. Głównymi walorami tego obszaru jest Park Miejski zlokalizowany bezpośrednio przy ratuszu i kościele - miejsce odpoczynku, wydarzeń społecznych, kulturalnych oraz historycznych, stanowiących o tożsamości lokalnej, kulturze oraz komunikacji z mieszkańcami. Na terenie znajduje się wiele sklepów oraz pasaż handlowy, tak zwany "Ryneczek". Obszar ten w tygodniu, w godzinach pracy urzędów i sklepów jest obciążony intensywnym ruchem ulicznym, zaś w godzinach wieczorowych pustoszeje, choć posiada atrybuty miejsca spotkań. Park jak i ulica Parkowa historycznie i funkcjonalnie stanowią reprezentacyjną część miasta, gminy, jak i powiatu. Sąsiedztwo obszaru "starego Pajęczna", o którym pisano wcześniej, stanowi wartość dodaną i daje szansę kreacji nowych rozwiązań społeczno-gospodarczych, mogących znacząco poprawić jakość i jak wizerunek całego miasta.

– Park 1000-lecia, centrum rekreacyjne, Las Miejski

Wskazany obszar to najważniejszy punkt rekreacji miejskiej, obejmujący miejski las, jezioro Ług - Park 1000-lecia, Amfiteatr, Stadion Miejski oraz strzelnicę sportową. Obszar ten wskazywany jest bezpośrednio w społecznych diagnozach i ankietach, jako najważniejszy punkt inwestycji i rewitalizacji, mający wpływ na jakość życia i funkcjonowania społecznego w gminie. W szczególności w aspektach wypoczynkowo rekreacyjnych jak i reprezentacyjnych oraz zaplecza do organizacji imprez masowych, animacji społecznych oraz sportowych.

Jezioro Ług poza walorami przyrodniczymi ma również znaczenie historyczne, cieszy się dużym sentymentem mieszkańców, dzięki bliskości lasu może stać się „zielonym” zakątkiem. Zwyczajowo Park 1000-lecia jak i Stadion Miejski są obszarowo najbardziej optymalnymi punktami organizacji imprez masowych, takich jak: Dni Pajęczna, festiwale, zloty tematyczne, motoryzacyjne, punkty startowe rajdów, wydarzeń wędkarskich. Miejsce jest naturalnym punktem sportów pieszych, biegowych, rowerowych i stanowi punkt wypadowy na sąsiadujące trasy rowerowe na Dylów A oraz Tuszyn. Najbardziej zdegradowanym i nie zaprojektowanym jeszcze obszarem jest obiekt leśnego amfiteatru, który ma charakter miejsca „kultowego”, jako miejsce spotkań młodzieży, wydarzeń tematycznych,

koncertów, pokazów filmowych, kabaretowych. Niestety od około 15 lat funkcja ta z racji zdegradowanej architektury, uszkodzenia ścieżek oraz braku infrastruktury mediów w standardzie scenicznym, uległa zapaści. Gmina Pajęczno jest w trakcie realizacji pierwszego etapu realizacji projektu przebudowy nadbrzeża jeziora Ług, przywrócenia i rozwoju zaplecza rekreacyjnego.

– Przedszkole i dziedziniec przy ul. Sienkiewicza

Jest to teren oraz obiekt dawnego Przedszkola Publicznego nr 1. Obiekt użytkowany jest sporadycznie do prac technicznych i gospodarskich gminy. Niestety nie spełnia dzisiejszych standardów obiektu użyteczności publicznej. Budynek to obiekt dwukondygnacyjny z podpiwniczeniem, na działce znajdują się również odrębne magazyny i pomieszczenia warsztatowe. Położenie w centrum jednego z większych osiedli, bliskość do tras wylotowych jak i szkół (szkoła podstawowa oraz zespół szkół), dogodny dojazd i dobre skomunikowanie z resztą miasta, pozwalają traktować tę nieruchomość jako istotną w zasobach gminnych. Za budynkiem dawnego przedszkola mieści się również urokliwy skwer, który w dawnych planach miał być miejscem inwestycji o charakterze domu senioralnego.

- Tereny rekreacyjne Osiedle Źródelna

Jest to teren użytkowany do celów rekreacyjnych i sportowych (plac zabaw, relatywnie nowy park spacerowy, boisko do piłki nożnej i siatkówki, altanka). Obszar obejmuje zasięgiem i dostępnością cały teren Osiedla Źródelna. Jest on aktywnie wykorzystywany przez lokalnych mieszkańców jako miejsce wypoczynku i spędzania wolnego czasu na świeżym powietrzu. Odnowie został poddany plac zabaw. Teren jest w pełni własnością Gminy Pajęczno. Jako potencjalna strefa rekreacji obszar ten jest istotny ze względu na odległość od Parku 1000-lecia - stanowi równowagę dla wschodnio-południowej części miasta i gminy jako alternatywny i dodatkowy punkt sportowo-rekreacyjny. Dodanie nowych obiektów sportowych, zapewnienie trwałego zaplecza użytkowego oraz infrastruktury otworzy nowy punkt organizacji wydarzeń i aktywności znacząco wpływając na kulturę sportową i aktywność społeczną całego miasta.

– Osiedle socjalne ul. Ściegienna

Jest to osiedle socjalne koncentrujące kilka rodzin ze znaczącymi problemami społecznymi, niesamodzielnymi finansowo lub z dysfunkcjami społecznymi. Występują tam baraki mieszkalne o bardzo niskim standardzie mieszkalnym. Ulica Ściegienna jest również osiedlem mieszkaniowym domów jednorodzinnych, co w kontekście jakości mieszkalnictwa w pobliżu baraków socjalnych nastrocza wielu problemów sąsiedzkich. Sama droga jak i skrzyżowanie wymagają przebudowy. Ze względu na lokalizację jest to obszar widoczny dla przejezdnych i odwiedzających miasto. Rewitalizacja tego typu terenów jest wymagająca i wielowymiarowa. Poza inwestycjami w infrastrukturę mieszkaniową konieczna jest ciągła i regularna praca specjalistów z osobami osamotnionymi, wykluczonymi społecznie.

Obszar rewitalizacji **cehuje się zatem szczególną koncentracją negatywnych zjawisk**. Obszar podzielono na 3 podobszary:

- Podobszar nr 1

Obejmuje: Park 1000-lecia, centrum rekreacyjne, Las Miejski, obszar osiedla do północno-zachodniej granicy miasta, czyli ulicy Szymborskiej, tzw. Majorat, a także przedszkole i dziedziniec przy ul. Sienkiewicza, Publiczne Przedszkole nr 1 oraz Szkołę Podstawową nr 2 w Pajęcznie.

- Podobszar nr 2

Obejmuje: tzw. centrum Pajęczna, park i plac ratuszowy, pasaż handlowy, Publiczne Przedszkole Nr 2, oraz obszary zamieszkałe w kierunku południowej granicy miasta, prowadząc pomiędzy ulicami Częstochowską i Kard. Stefana Wyszyńskiego do ulicy Długiej. W kierunku wschodnim podobszar obejmuje tereny nad ulicą Cmentarną oraz na południe od niej sięgając niemalże do ulicy Mickiewicza.

- Podobszar nr 3

Obejmuje: tereny rekreacyjne Osiedle Źródła, osiedle socjalne ul. Ściegienna oraz obszar Jeziora Pietrzyków.

Podobszary te obejmują łącznie około 25,5% mieszkańców Gminy Pajęczno. W tabeli poniżej zamieszczono wyszczególnienie dotyczące liczby mieszkańców.

Tabela 32 Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji

Ulica	Liczba mieszkańców
Rekreacyjna	47 (od numeru 33)
700-lecia	0
Leszka czarnego	18
Złota	12
Srebrna	25
Jana Pawła II	17
Jagiellońska	40
Sportowa	21
Józefa Piłsudskiego	26
Konstytucji	11
Armii Krajowej	27
Spokojna	8
Żeromskiego	59
Prusa	1
Tuwima	33
Norwida	30
Makuszyńskiego	9
Wisławy Szymborskiej	8
Miłosza	8
Galczyńskiego	0
Narutowicza	53
Sienkiewicza	229
Dąbrowskiego	88
Grunwaldzka	0
17 Stycznia	0
Kościuszki	250
Wiśniowa	77
1 Maja	152
Mała	53
Ryneczek	0
Pasaż handlowy	0
Plac dworcowy	1
Parkowa	19
Częstochowska	132
Długa	250
Kard. S. Wyszyńskiego	58
Kilińskiego	88
Kopernika	95

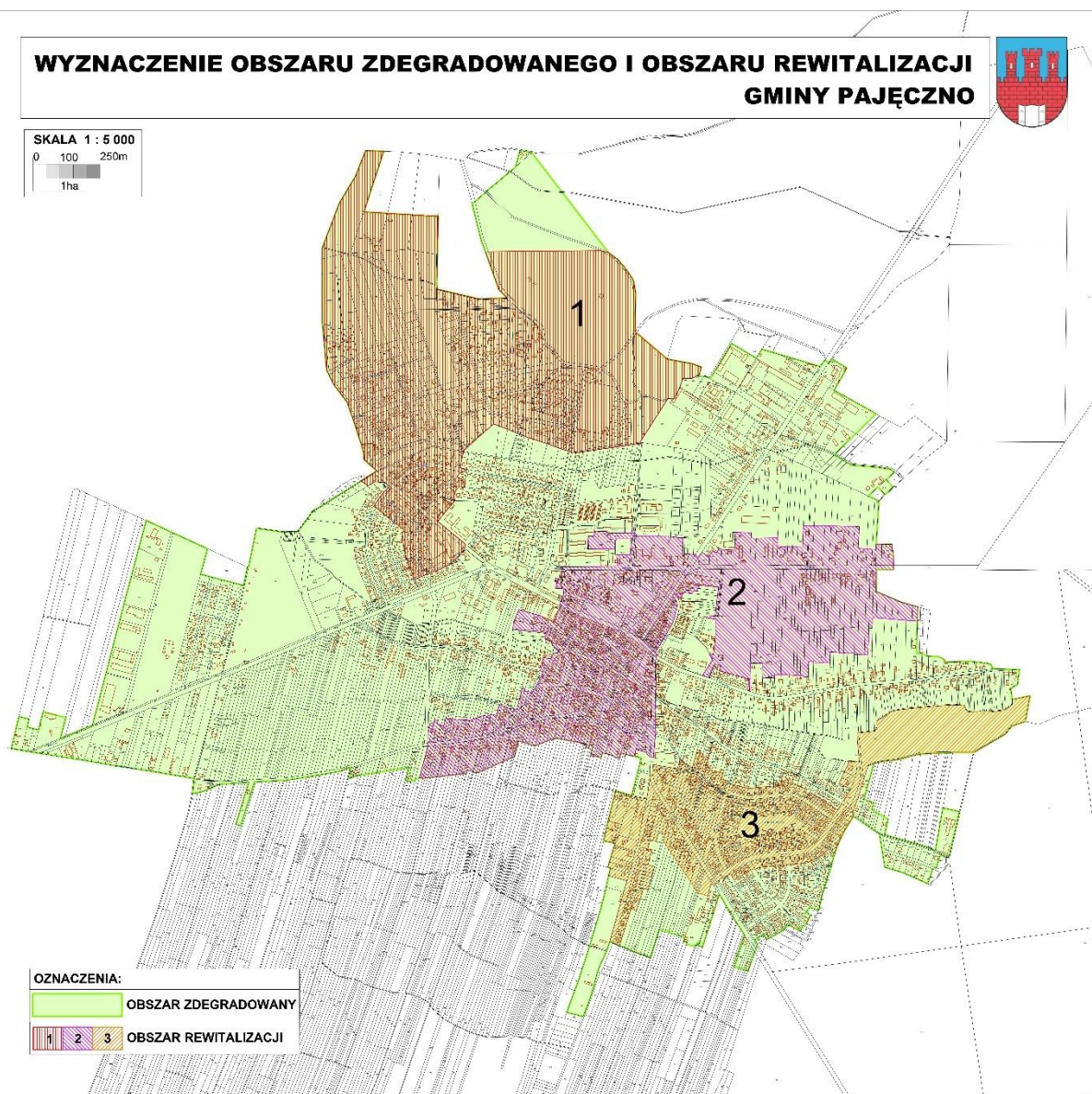

Ulica	Liczba mieszkańców
Krótką	18
Poprzeczna	49
Krucza	4
Zdrojowa	7
Strażacka	19
Południowa	8
Ściegienna	134
Wschodnia	161
Olszówka	77
Wspólna	94
Północna	29
Spacerowa	34
Kwiatowa	17
Wypoczynkowa	22
Wiosenna	36
Słoneczna	16
Letnia	29
Wysoka	20
Piaskowa	6
Klonowa	21
Jodłowa	16
Polna	10
Cmentarna	74
Górna	46
Razem	2892
Gmina Pajęczno	11 358

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Miejskiego w Pajęcznie

Na mapie poniżej oznaczono obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji zgodnie z przesłankami ustawowymi. Dokładne mapy obszaru stanowią załącznik do niniejszego dokumentu.

Mapa 3. Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji w Gminie Pajęczno

Spis rysunków

Rysunek 1 Miasto Pajęczno – podział na osiedla	21
Rysunek 2 Miasto Pajęczno – podział na osiedla	48
Rysunek 3 Gmina Pajęczno w podziale na jednostki pomocnicze - sołectwa	49

Spis fotografii

Fotografia 1. Widok na elektrownię i kopalnię węgla brunatnego	31
Fotografia 2. Małe punkty usługowe w centrum miasta Pajęczno	32
Fotografia 3 Północna część Pajęczna – zbiorniki wodne	37
Fotografia 4. Ścisła zabudowa w centrum Pajęczna	43
Fotografia 5. Centrum Pajęczna - ruch pojazdów	44
Fotografia 6. Park w centrum miasta	45
Fotografia 7 Osiedle mieszkaniowe w Pajęcznie	49
Fotografia 8 Kościół Wniebowzięcia NMP w Pajęcznie, widok na centrum Miasta	53
Fotografia 9. Centrum miasta - najstarsze obiekty budowlane	55
Fotografia 10. Osiedle mieszkaniowe w Pajęcznie	55
Fotografia 11. Osiedla nowych domów na terenach wiejskich poza miastem	56
Fotografia 12. Ulica w centrum Pajęczna	65
Fotografia 13. Park miejski w Pajęcznie	66
Fotografia 14. Szkoła Podstawowa nr 1 Juliana Tuwima w Pajęcznie	67

Spis map

Mapa 1 Obszary chronione w gminie Pajęczno	39
Mapa 2 Obszar zdegradowany w Gminie Pajęczno	72
Mapa 3. Obszar zdegradowany oraz obszar rewitalizacji w Gminie Pajęczno	82

Spis tabel

Tabela 1 Liczba mieszkańców w Gminie Pajęczno z podziałem na Miasto Pajęczno oraz sołectwa - stan na 31 grudnia w latach 2019-2022	6
Tabela 2 Przyrost naturalny, urodzenia, zgony na terenie Gminy Pajęczno (stan w dniu 31.XII.) w latach 2019-2022	6
Tabela 3. Migracje na pobyt stały gminne wg kierunku (miasto, wieś) w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022 w podziale na Miasto Pajęczno oraz obszar wiejski gminy	7
Tabela 4 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022	11
Tabela 5 Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2022 roku w stosunku do 2021 roku	13
Tabela 6 Udział liczby osób bezrobotnych w liczbie mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w latach 2019-2022	15
Tabela 7 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej	17
Tabela 8 Liczba osób w wieku przedprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej	18
Tabela 9 Liczba osób w wieku produkcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej	18
Tabela 10 Rodziny korzystające ze wsparcia pomocy społecznej w Gminie Pajęczno w 2022 roku wg powodów udzielania pomocy i wsparcia	19
Tabela 11 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022	19
Tabela 12 Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby oraz bezrobocia w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022	19
Tabela 13 Udział osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności oraz ubóstwa w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022	19
Tabela 14 Udział liczby osób długotrwanie bezrobotnych w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej	20
Tabela 15 Udział liczby osób bezrobotnych do 25 roku życia w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej	20

Tabela 16 Udział liczby osób bezrobotnych powyżej 50 roku życia w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 – obszar występowania zjawisk negatywnych w sferze społecznej	20
Tabela 17 Liczba osób w wieku poprodukcyjnym w stosunku do liczby ludności ogółem na danym obszarze	21
Tabela 18 Udział osób korzystających z pomocy społecznej w liczbie mieszkańców ogółem na danym obszarze w latach 2019-2022 ogółem oraz wg przesłanek w Mieście Pajęczno	23
Tabela 19 Liczba funkcjonujących kart bibliotecznych w Gminie Pajęczno oraz w Mieście Pajęczno w latach 2019-2022 - stan na 31 grudnia.....	24
Tabela 20 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Pajęczno wpisane do rejestru Regon wg sekcji PKD 2007 (stan w dniu 31.XII).....	27
Tabela 21 Podmioty gospodarki narodowej w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022	28
Tabela 22 Wyrejestrowane podmioty gospodarcze w stosunku do liczby mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze w latach 2019-2022	29
Tabela 23 Zbiorcze zestawienie danych dotyczących gruntów, stan na dzień 1 stycznia 2020 roku (powierzchnia geodezyjna)	50
Tabela 24 Liczba ogólnodostępnych obiektów infrastruktury sportowej/ rekreacyjnej w stosunku do liczby mieszkańców na danym obszarze z uwzględnieniem średniej dla Gminy Pajęczno	59
Tabela 25 Zabytki wpisane do rejestru i wojewódzkiej ewidencji zabytków z obszaru Gminy Pajęczno	60
Tabela 26 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie miasta Pajęczno	62
Tabela 27 Dobra kultury wpisane do gminnej ewidencji zabytków na terenie gminy Pajęczno	62
Tabela 28 Udział dóbr kultury wpisanych do Gminnej Ewidencji Zabytków w ogólnej liczbie dóbr kultury w Gminie Pajęczno.....	63
Tabela 29 Podsumowanie analizy zjawisk negatywnych dla sfery społecznej na obszarze kryzysowym	69
Tabela 30 Wytyczenie obszaru zdegradowanego w oparciu o występowanie negatywnych zjawisk – podsumowanie diagnozy	71
Tabela 31 Powierzchnia oraz liczba mieszkańców obszaru zdegradowanego oraz gminy ogółem.....	75
Tabela 32 Liczba mieszkańców obszaru rewitalizacji.....	80

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Pajęczno w podziale na Miasto Pajęczno oraz obszar wiejski gminy w latach 2019-2022.....	5
Wykres 2 Zmiany liczby ludności w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022 w oparciu o przyrost naturalny i saldo migracji	8
Wykres 3 Saldo migracji na 1000 ludności w Gminie Pajęczno z podziałem na obszar miasta i obszar wiejski gminy w latach 2019-2022.....	8
Wykres 4 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022	9
Wykres 5 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Mieście Pajęcznie w latach 2019-2022	10
Wykres 6 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na obszarze wiejskim gminy w latach 2019-2022	10
Wykres 7 Liczba ludności korzystającej z pomocy społecznej w Gminie Pajęczno w latach 2019-2022.....	12
Wykres 8 Liczba zarejestrowanych osób bezrobotnych ogółem w latach 2019-2022 w Gminie Pajęczno.....	14
Wykres 9 Podmioty gospodarki narodowej wpisane do rejestru Regon w Gminie Pajęczno w latach 2019 - 2022.....	27
Wykres 10 Rozkład podmiotów gospodarki narodowej według klasy wielkości (stan na dzień 31.12.2022 r.)	29